3

PRAKTYCZNY PODRĘCZNIK

nauki gry na skrzypcach
zastosowany do seminarjów nauczycielskich

ułożył

Wł. Trojanowski,

nauczyciel seminarjum w Leśnej.

GEBETHNER i WOLFF
Warszawa — Kraków — Lublin — Łódź — Poznań — Wilno — Zakopane.

2229
III

PRAKTYCZNY PODRĘCZNIK

nauki gry na skrzypcach

zastosowany do seminarjów nauczycielskich

ułożył

Wł. Trojanowski,

nauczyciel seminarjum w Leśnej.

Gebethner i Wolff

Warszawa – Kraków – Lublin – Łódź – Poznań
Wilno – Zakopane.

Lit. J. F. Konarzewsk[illegible] Mękarsk[illegible] w War[illegible]

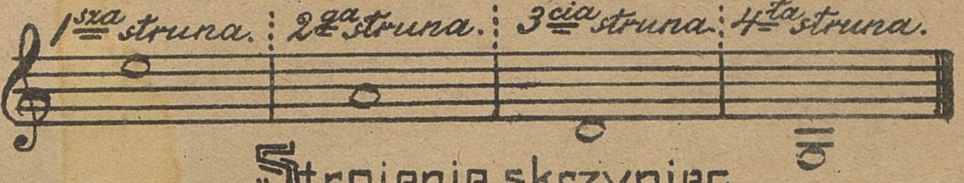
Przedmowa.

Wieloletnia praca muzyczna na polu pedagogicznem, czy to w prywatnem nauczaniu, czy też w seminarjum nauczycielskiem i innych szkołach, poparta doświadczeniem, naprowadziła mnie na myśl ułożenia takiego programu nauki, żeby uczeń, nie obciążony – ani zbyt długiemi – ani też zbyt uciążliwemi studjami pozaszkolnemi, już po przebyciu 4–5 lat w seminarjum, mógł samodzielnie prowadzić i organizować chóry.

Wydając przeto niniejszy podręcznik do nauki gry skrzypcowej, podług wyżej wyszczególnionego programu, mam nadzieję, że znajdzie on zastosowanie nie tylko wśród młodzieży szkolnej, lecz i wśród amatorów, chcących zapoznać się z tym instrumentem i przyswoić sobie grę w stosunkowo krótkim czasie, by w razie potrzeby stać się pożytecznymi członkami w zbiorowej muzyce.

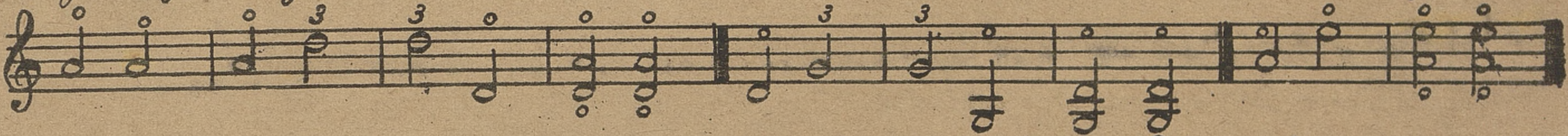
Autor.

Nazwa strun i ich brzmienie.

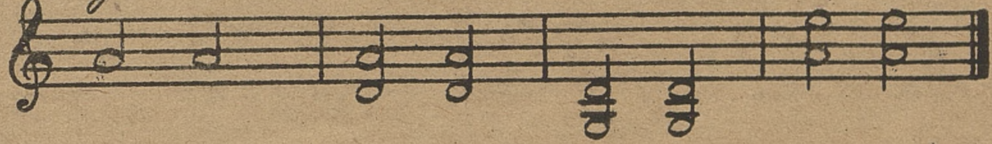

Strojenie skrzypiec.

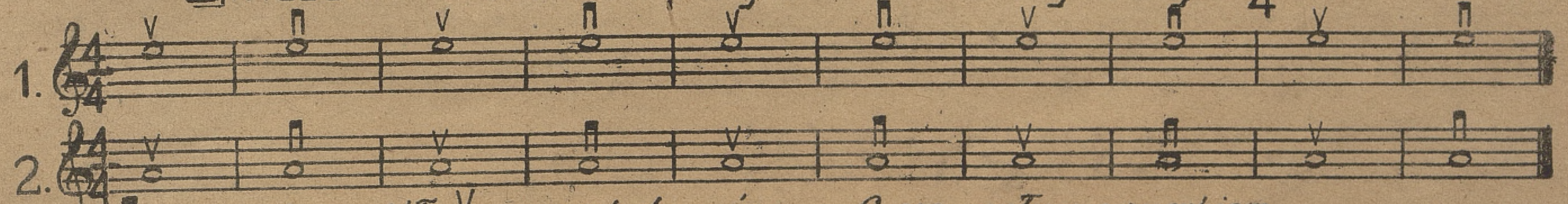
Przedewszystkiem trzeba do kamertonu A dostroić strunę 2-gą, t. j. strunę A, potem wziąć kwartę (stopień 4) czystą w górę D trzecim palcem na strunie A i od tego D stroić strunę 3-cią o oktawę (stopień 8) niżej. Po nastrojeniu struny D takim samym sposobem stroimy strunę 4-tą, biorąc znów kwartę czystą w górę od D struny pustej, a następnie o oktawę niżej — i już będziemy mieli trzy struny nastrojone. Pierwszą strunę t. j. E najłatwiej stroić, ponieważ brzmi ona o kwintę (stop. 5) czystą w górę od struny A.

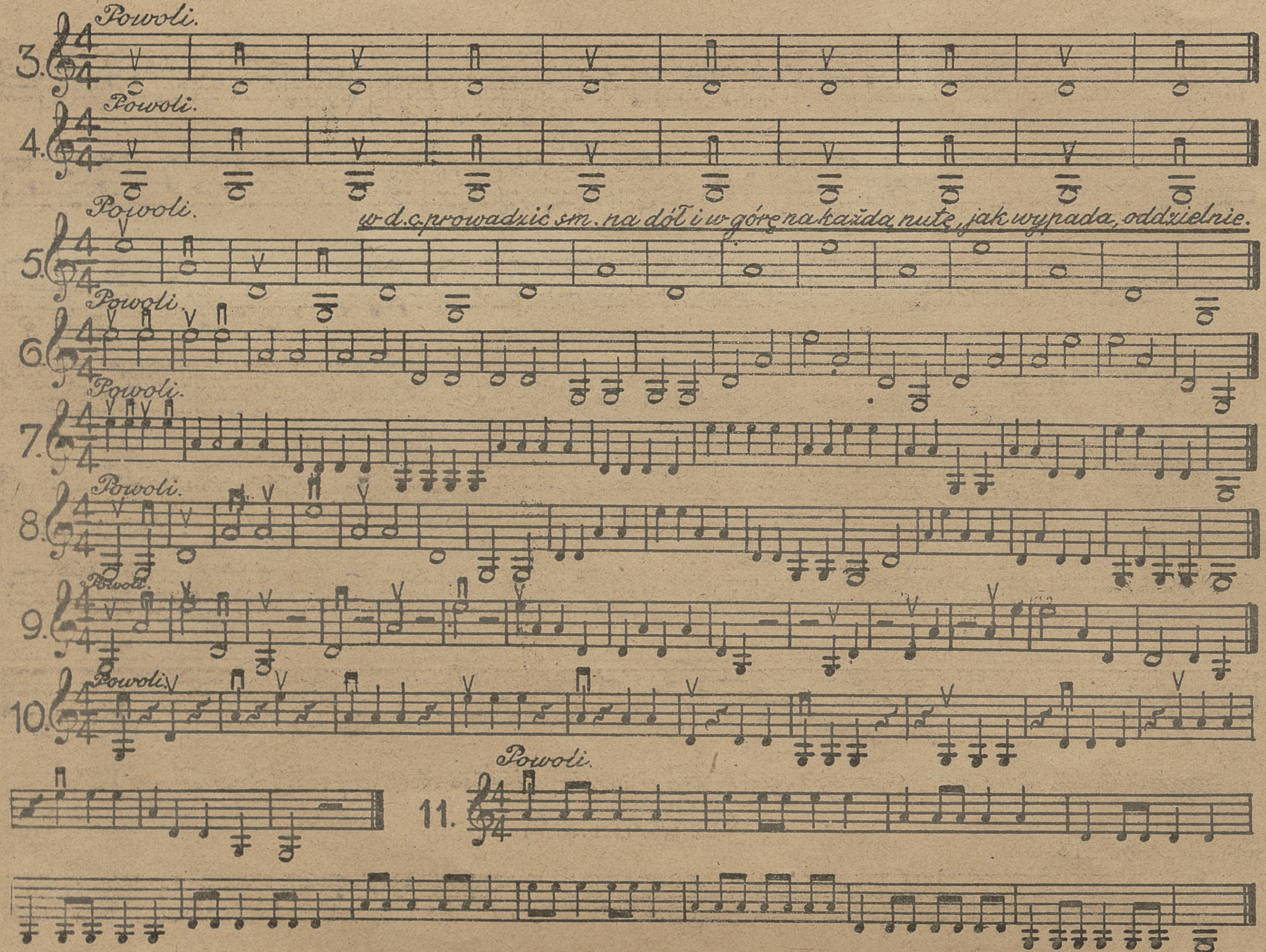
Po jakimś czasie, jak ucho przyzwyczai się do brzmienia strun pustych, stroi się w następujący sposób: A podług kamertonu, a następne kwintami.

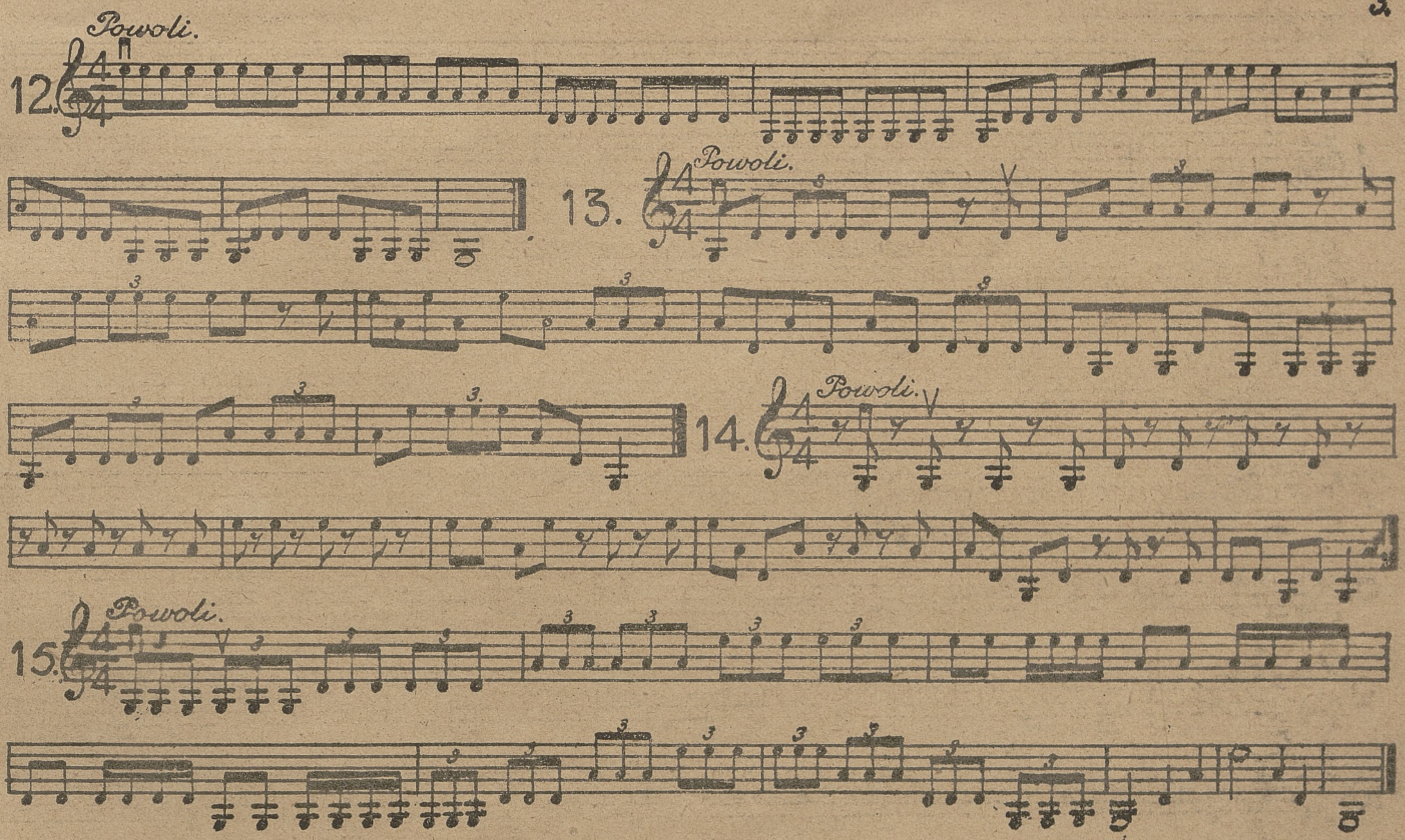
Ćwiczenia na strunach pustych w takcie całym czyli 4/4 *

* ⊓ — *smyczek na dół.* V — *smyczek do góry.* *C. sm. — całym smyczkiem.*

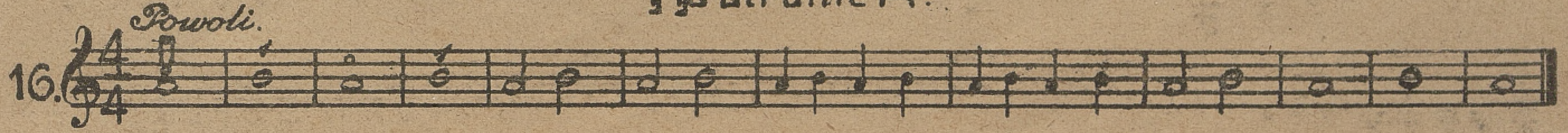

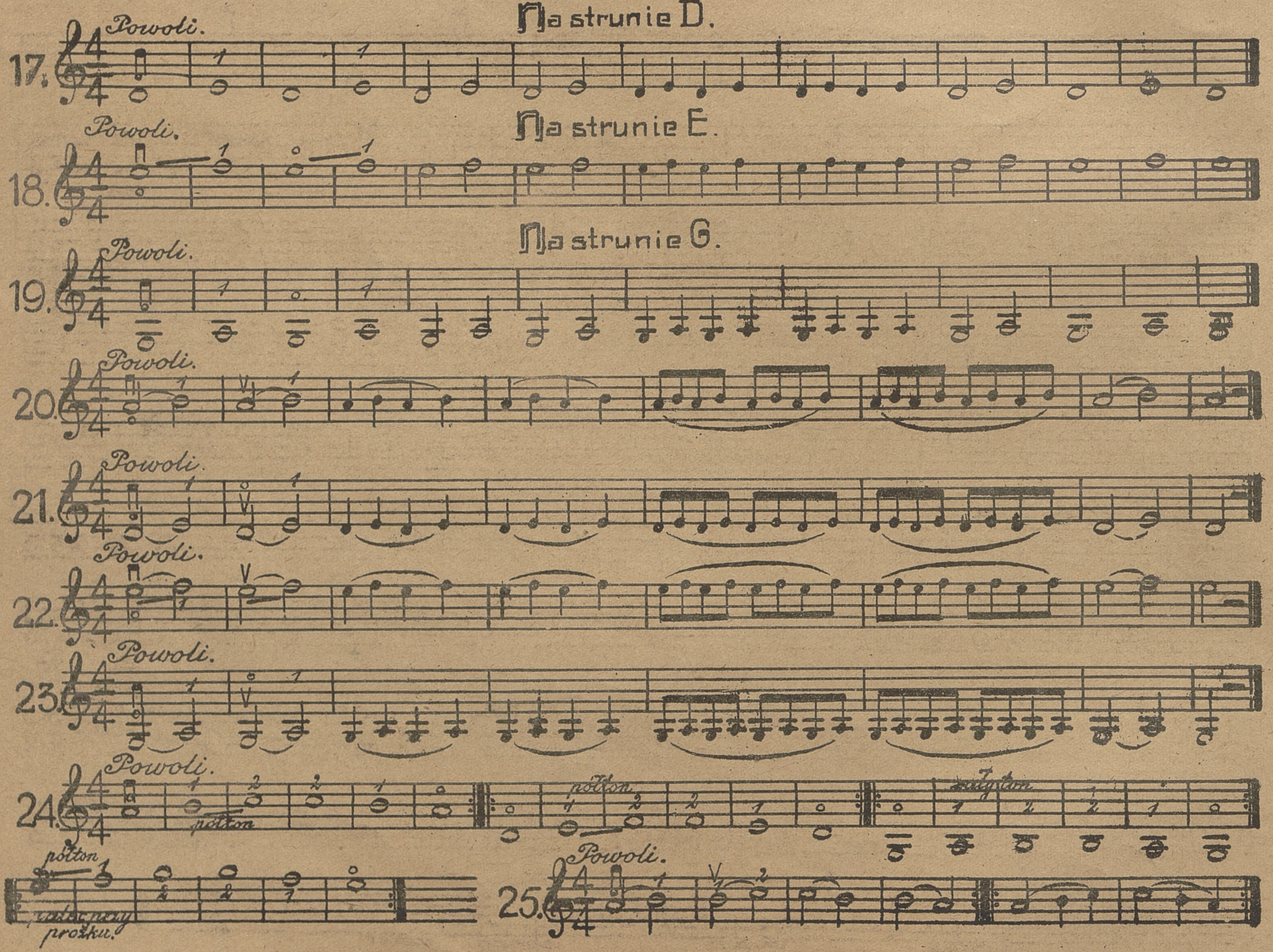
3. Powoli.
4. Powoli.
5. Powoli.
w d.c. prowadzić sm. na dół i w górę na każdą nutę, jak wypada, oddzielnie.
6. Powoli.
7. Powoli.
8. Powoli.
9. Powoli.
10. Powoli.
11. Powoli.

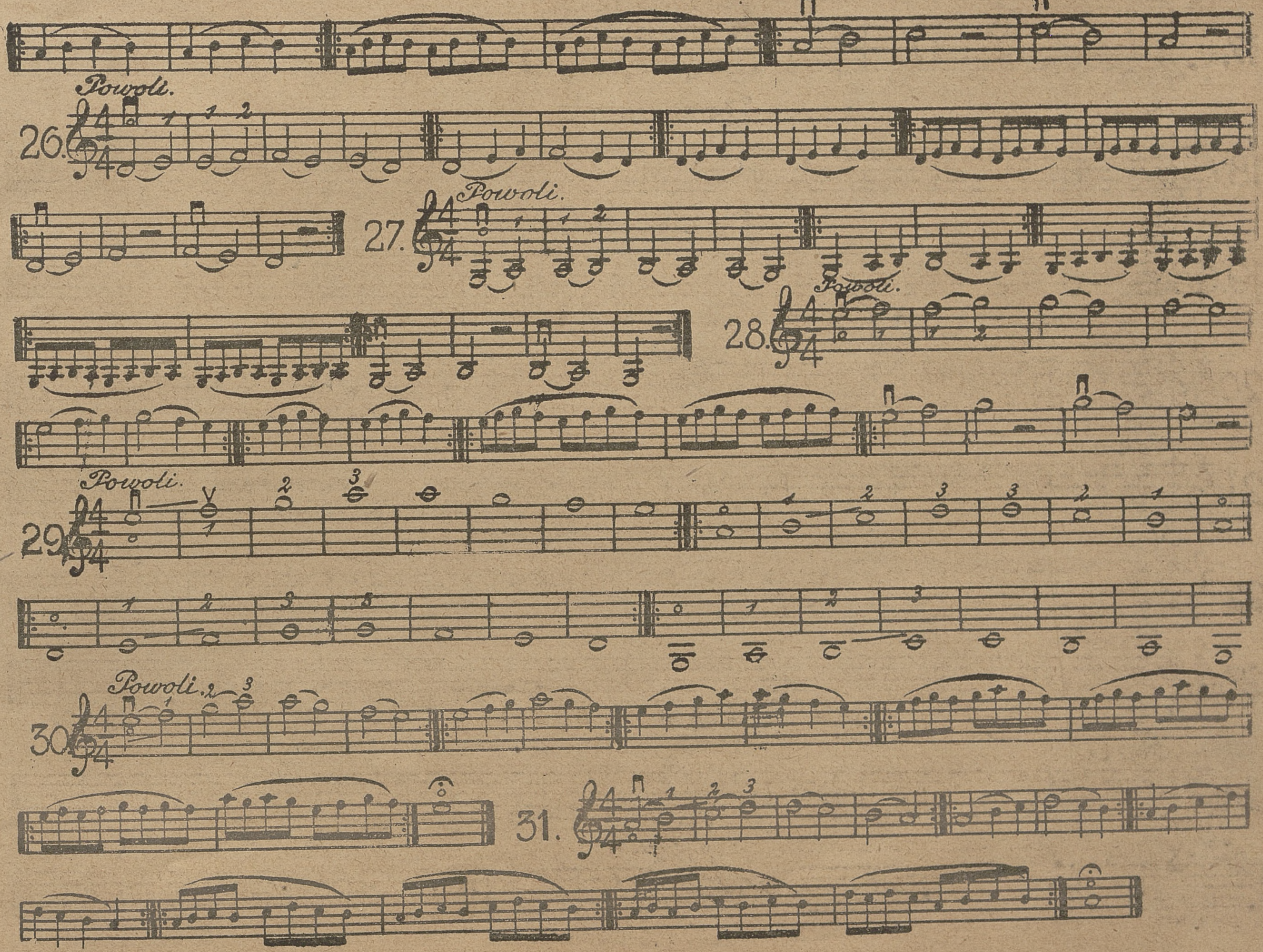

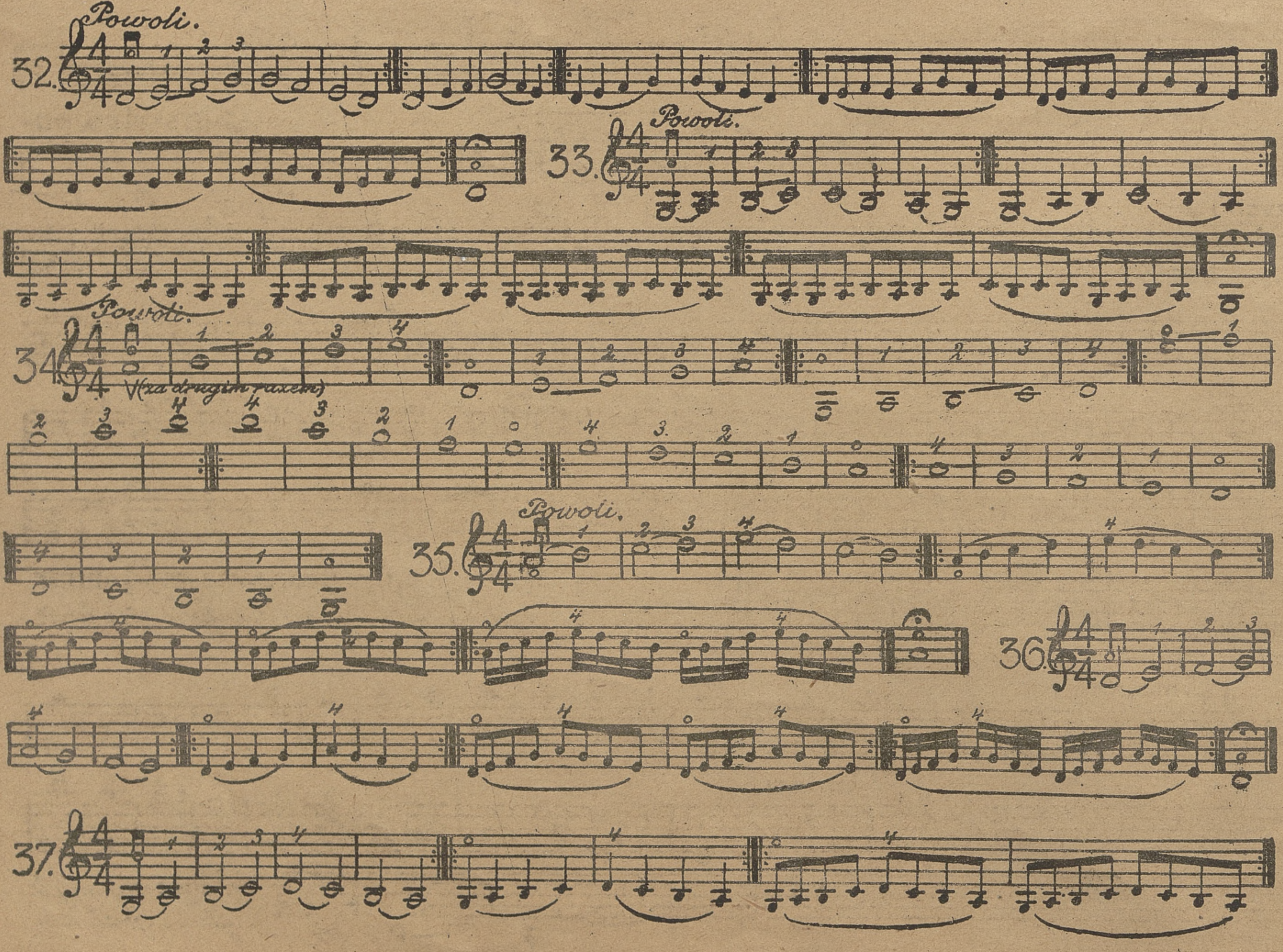

Uwaga. Palce liczą się: wskazujący—1 szym, średni—2 gim, serdeczny—3 cim i mały—4 tym.

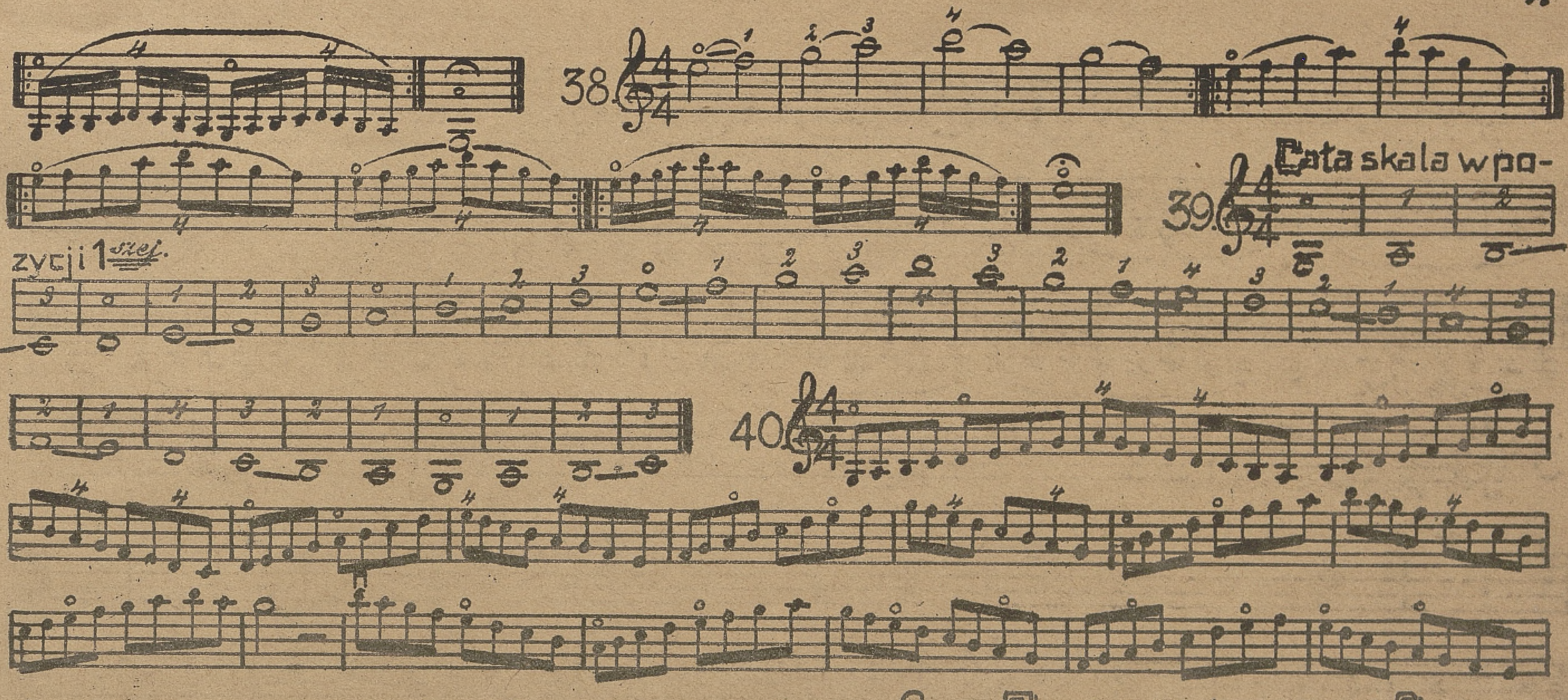
Na strunie A.
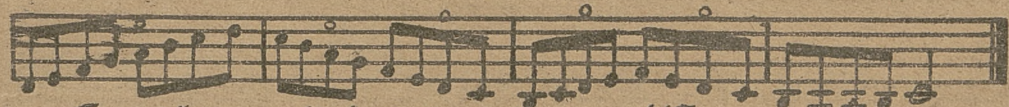

Na strunie D.
17.
Powoli.
Na strunie E.
18.
Powoli.
Na strunie G.
19.
Powoli.
20.
Powoli.
21.
Powoli.
22.
Powoli.
23.
Powoli.
24.
Powoli.
półton
półton
półton
półton
przy prożku.
25.
Powoli.

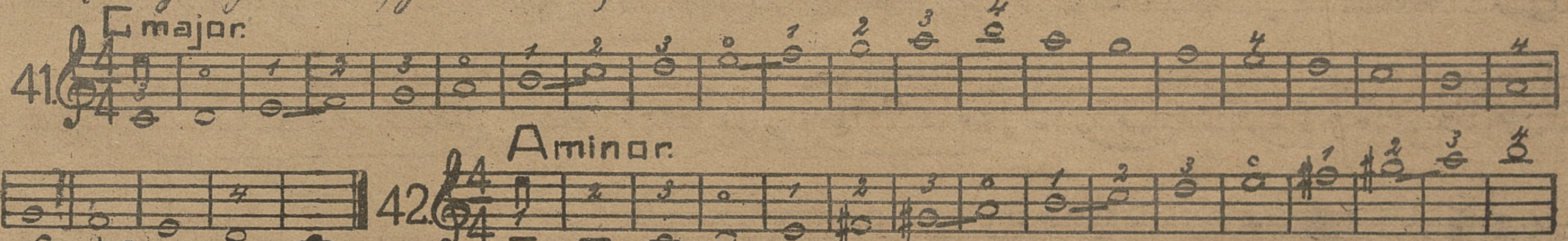

Powoli.
26.
Powoli.
27.
Powoli.
28.
Powoli.
29.
Powoli.
30.
31.

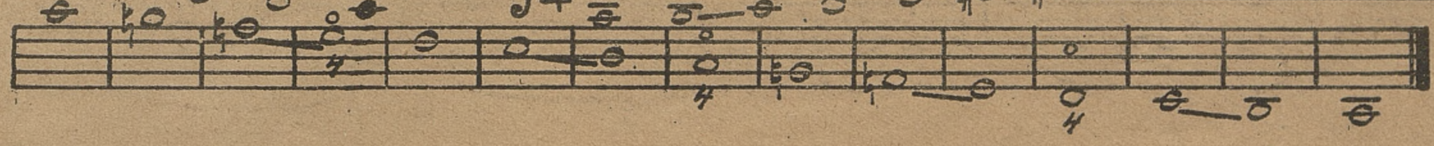

Powoli.
32.
Powoli.
33.
Powoli.
34.
V(za drugim razem)
Powoli.
35.
36.
37.

Gama C major i pokrewna jej A minor *(gamy minorowe odszukuje się o tercję małą niżej czyli trzeci jej ton na dół).*

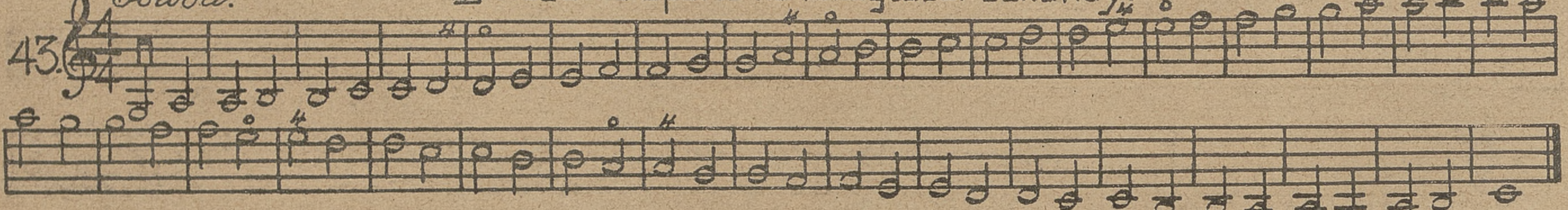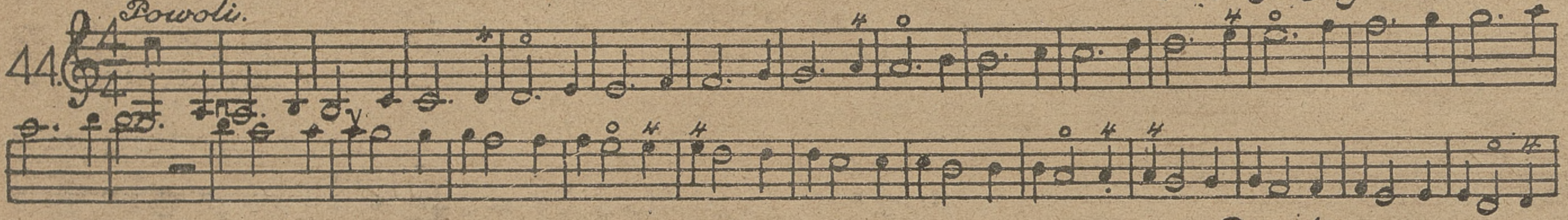

Uwaga: *a) gamy te czytać i grać na*

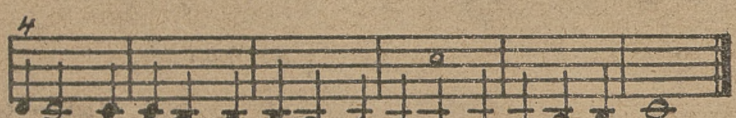
pamięć i wskazać między jakimi stopniami znajdują się odległości małe czyli półtony, a gdzie całe, b.) objaśnić odległości od prymy do nony a nawet decymy.

Ćwiczenia oparte na odległości sekundy.
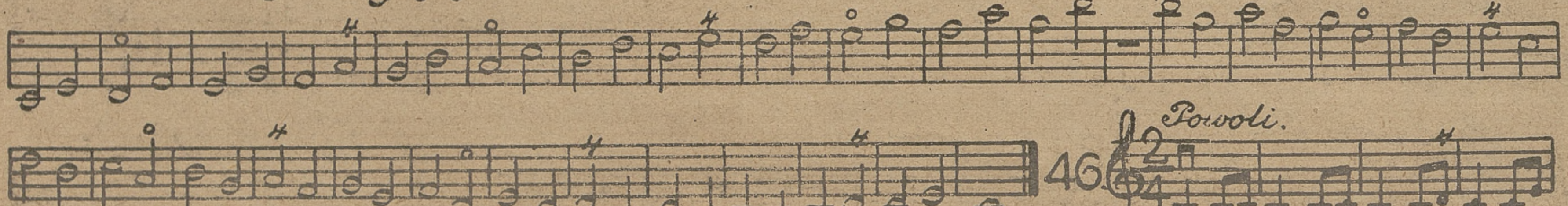
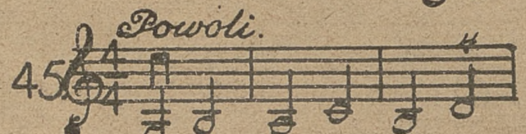

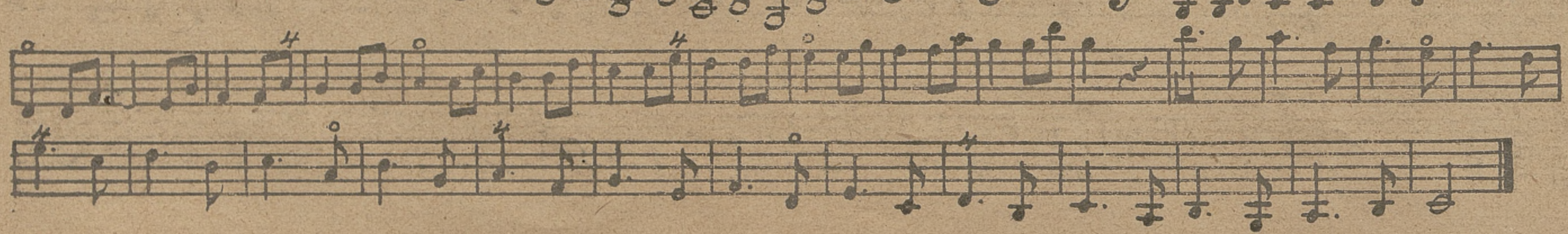

Ćwiczenia oparte na odległościach tercji:

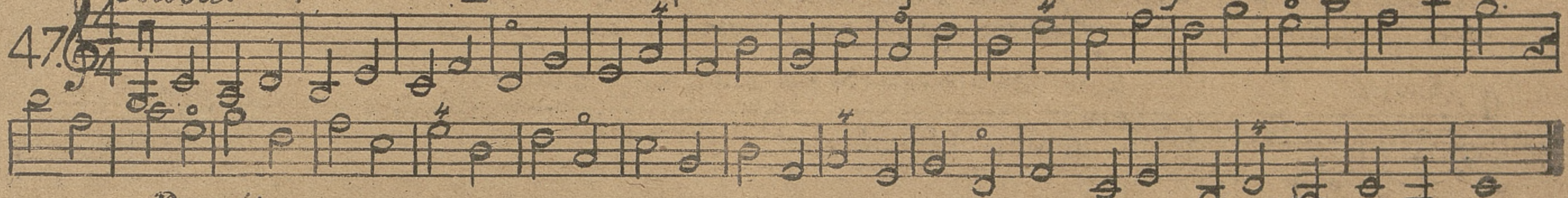

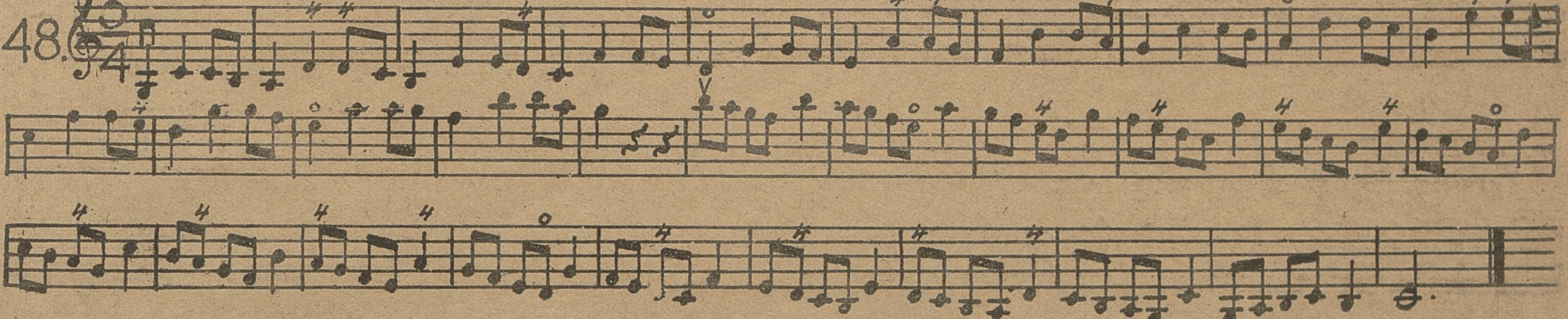

Ćwiczenia oparte na odległościach kwarty.

47. *Powoli.*

48. *Powoli.*

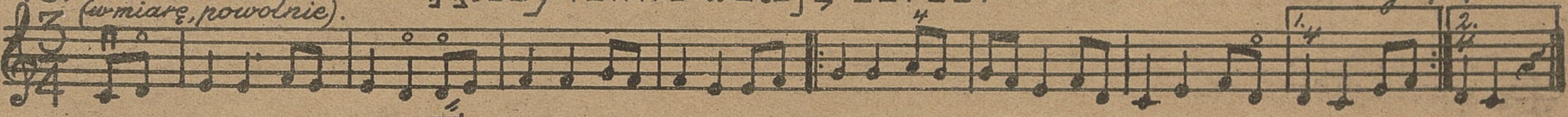

Melodje (*piosenki*) zastosowane do poprzednich odległości.

49.

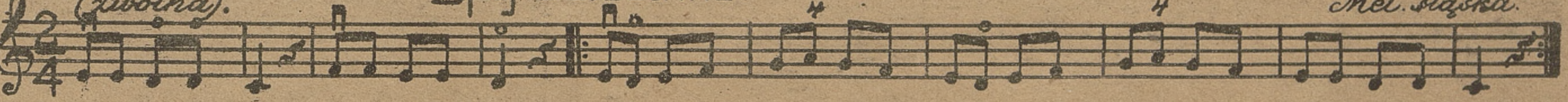
Kiedy ranne wstają zorze.

Andante (w miarę, powolnie). *Melodja popularna.*

Śpij dziecinko.

Andantino (zwolna). *Mel. śląska.*

Cicho konie, nie rżyjcie.

Moderato (umiarkowanie). *Mel. ludowa.*

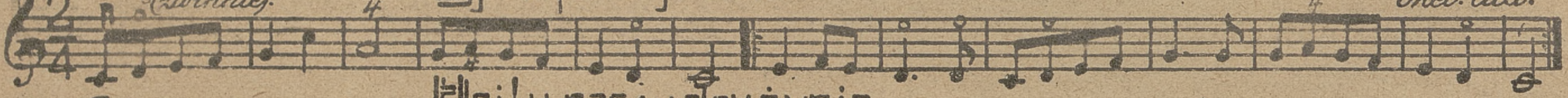
Zając.

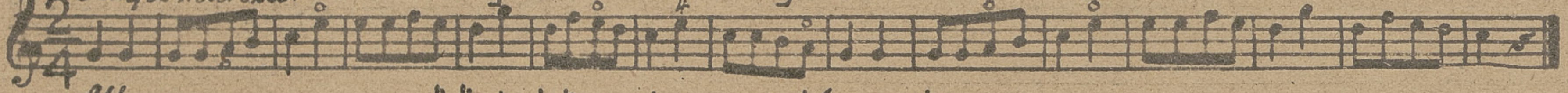

Ptaszek.

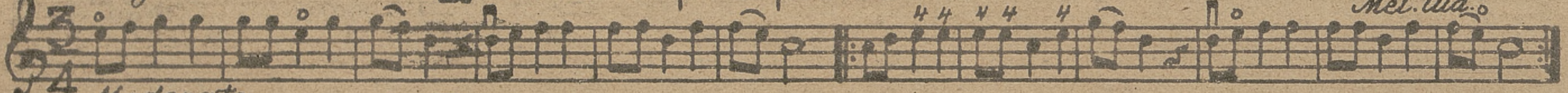

Oj i w polu jezioro.

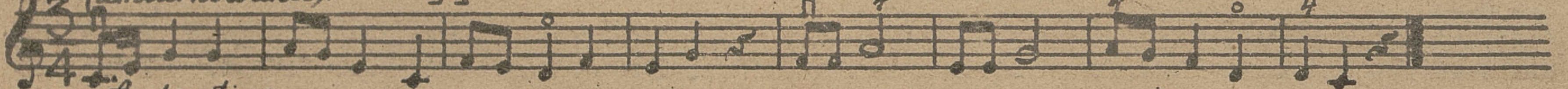

Hej! u nas w drużynie.
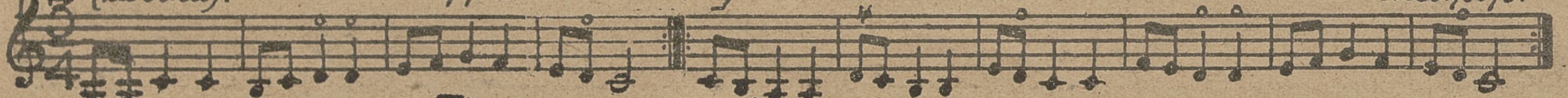

Uciekła mi przepióreczka.
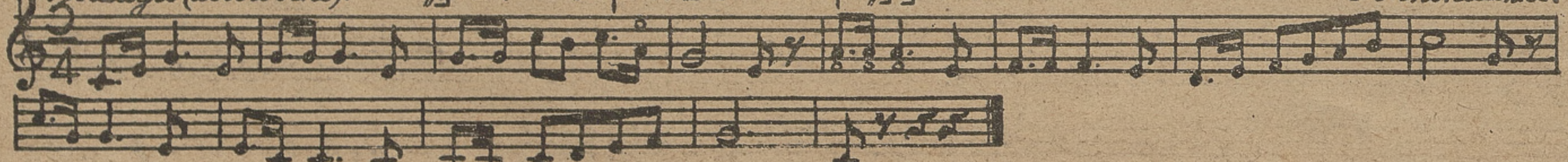

Rolnik.

W żłobie leży.

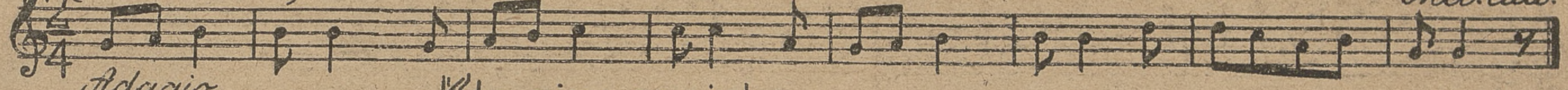

„Po nieszporach" z op. „Halka".

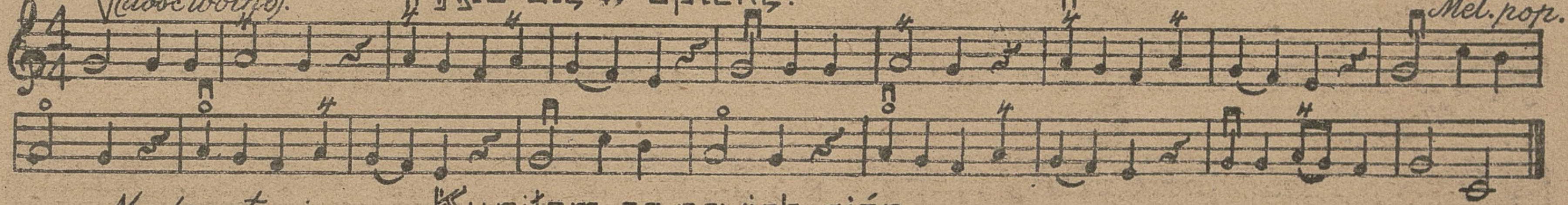
Powiedz mi, gdzie mieszkasz.

Moderato (umiarkowanie). — *Mel. lud.*

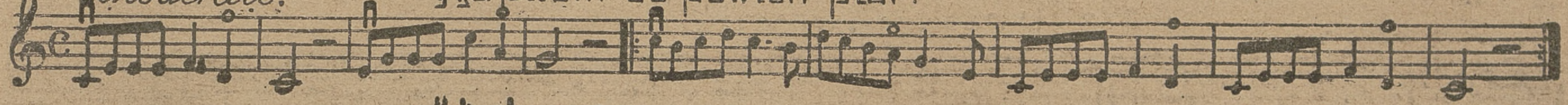
Kto się w opiekę.

Adagio (dość wolno). — *Mel. pop.*
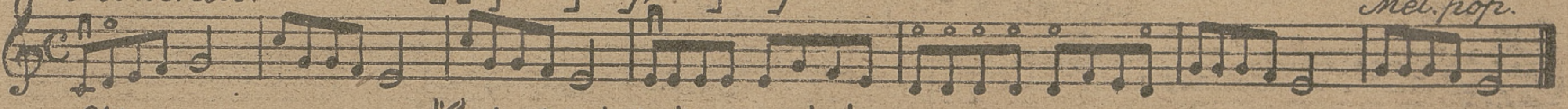

Kupiłem se pawich piór.

Moderato.

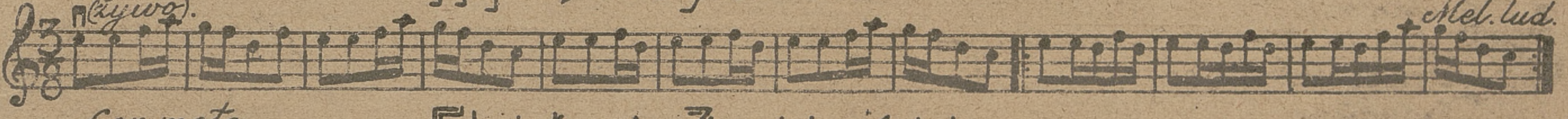
Hej! z góry, z góry.

Moderato. — *Mel. pop.*

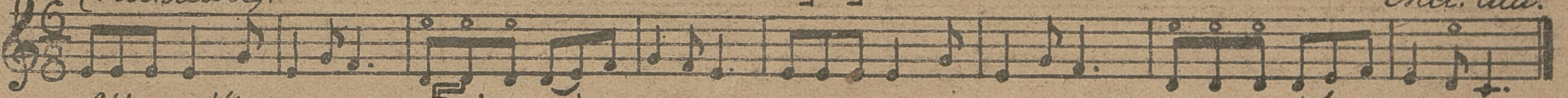
Kaj się działy one lata.

Vivo (żywo). — *Mel. lud.*
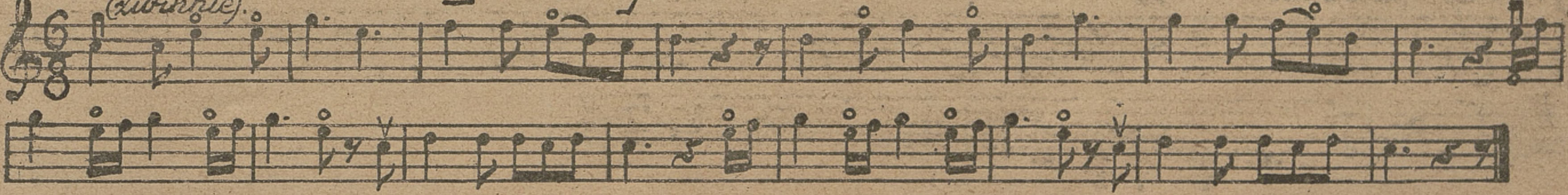

Chciało się Zosi jagódek.

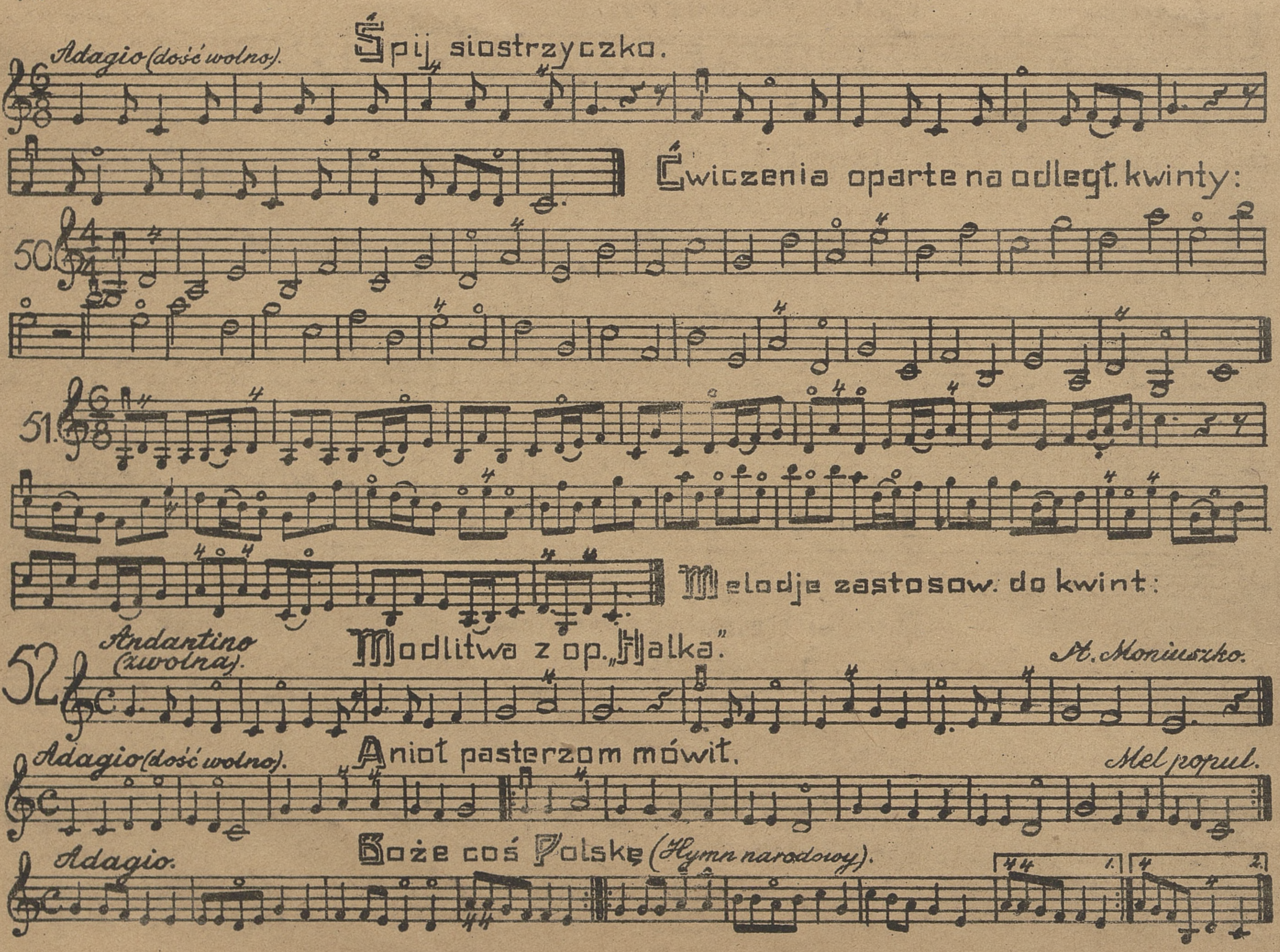
Con moto (ruchliwie). — *Mel. lud.*

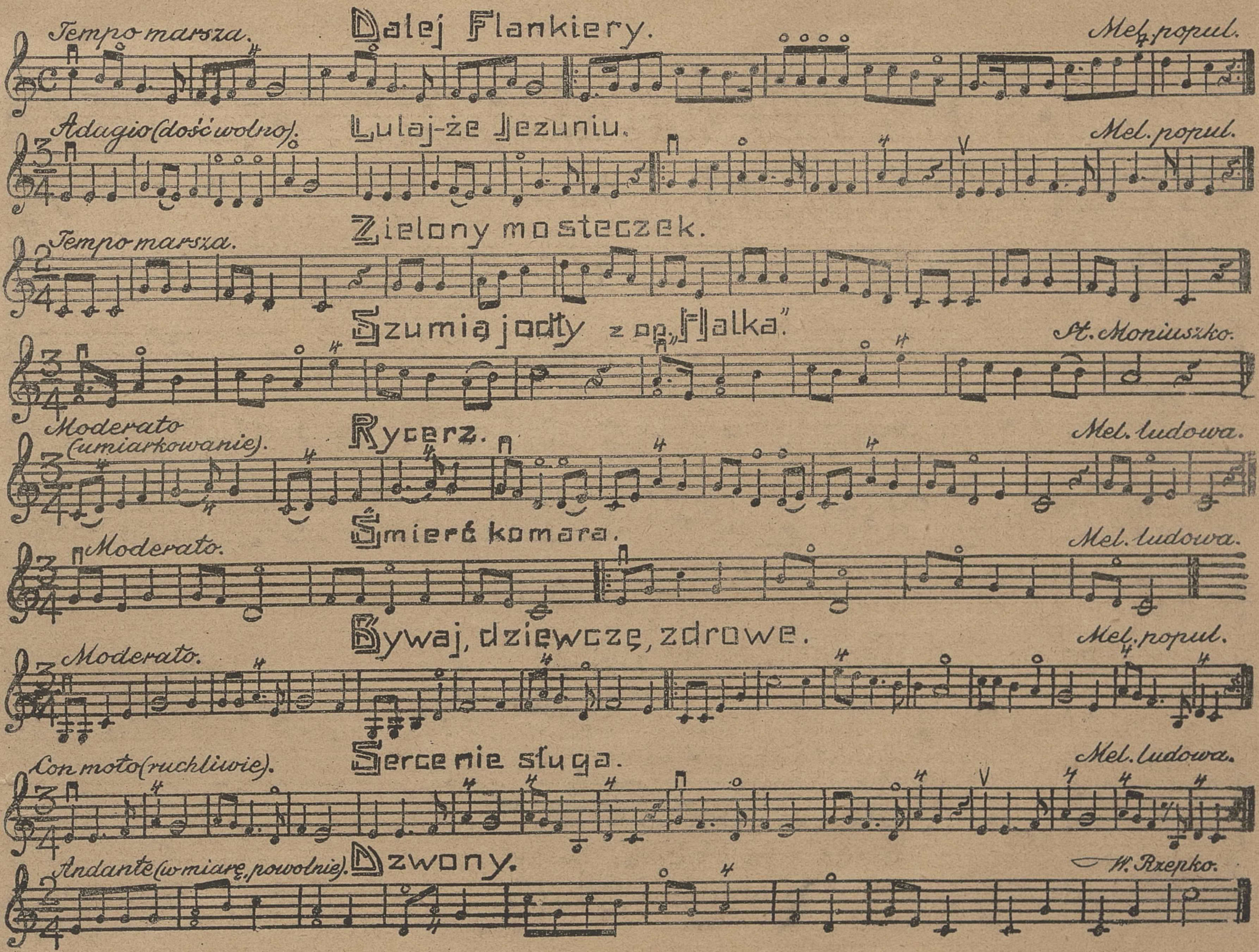

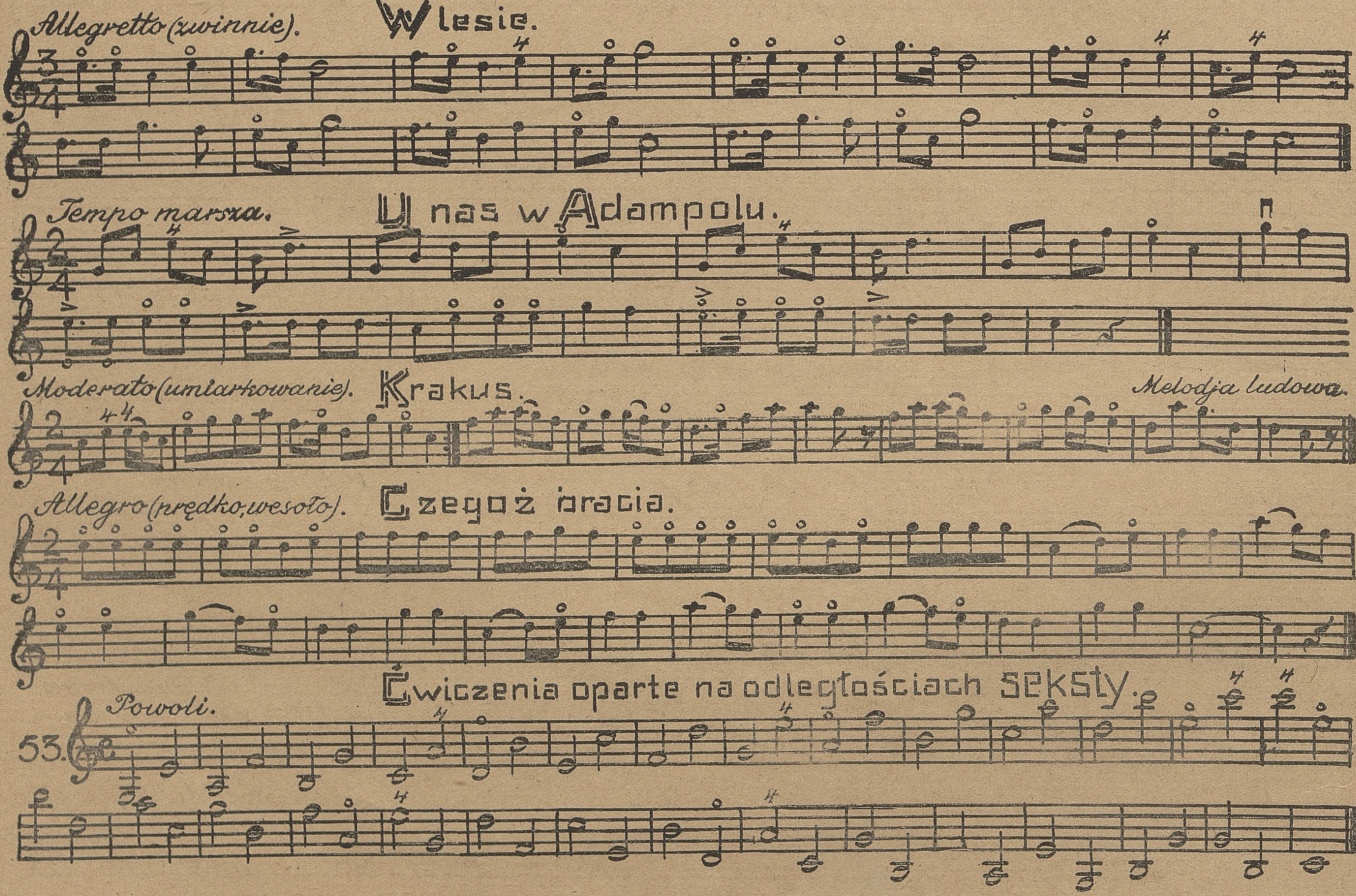
Strzelcy.

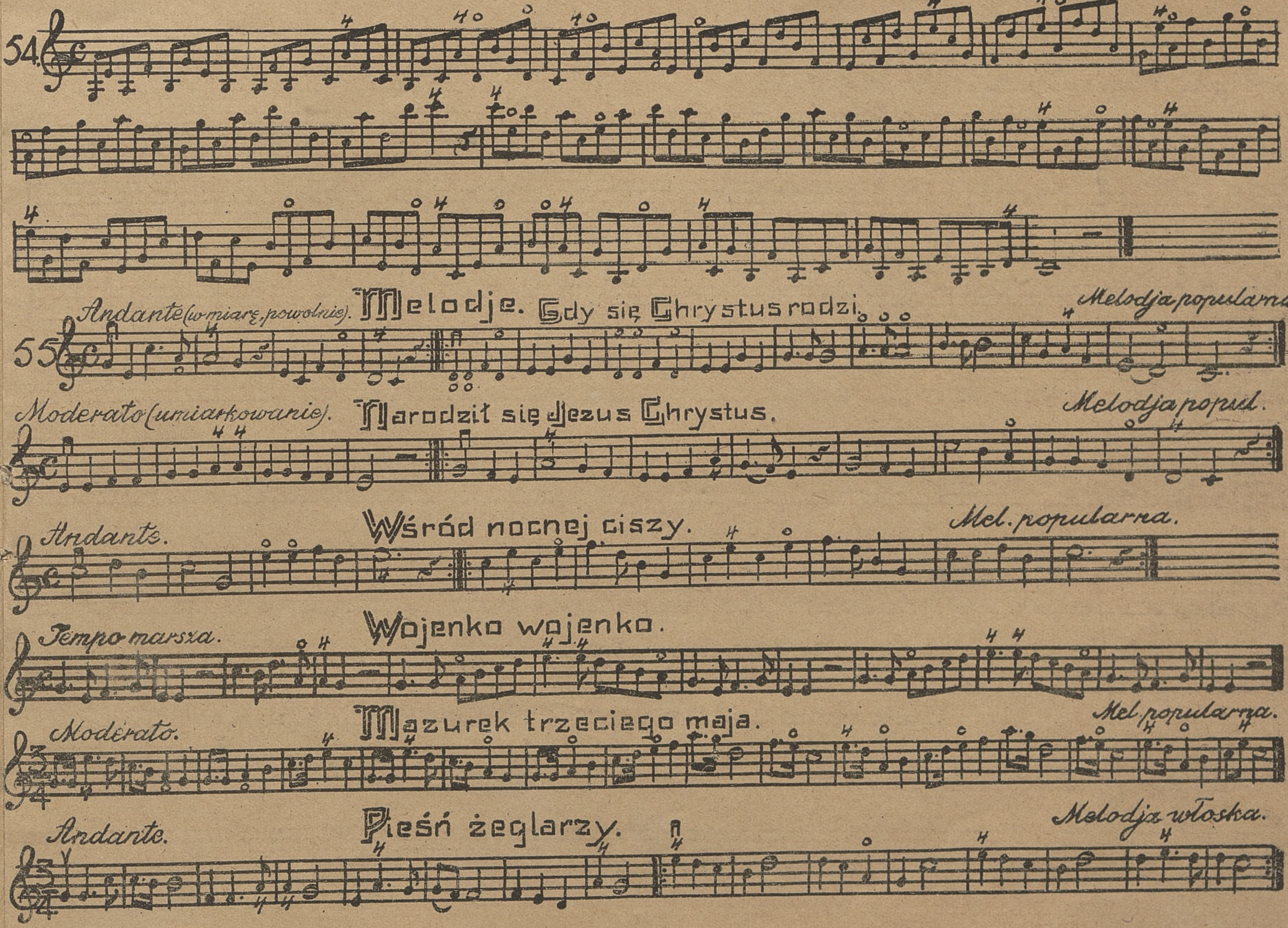
Allegretto (wojennie).

Adagio (dość wolno).
Śpij siostrzyczko.
Ćwiczenia oparte na odległ. kwinty:
50
51.
Melodje zastosow. do kwint:
52
Andantino (zwolna).
Modlitwa z op. „Halka”.
M. Moniuszko.
Adagio (dość wolno).
Anioł pasterzom mówił.
Mel. popul.
Adagio.
Boże coś Polskę (Hymn narodowy).

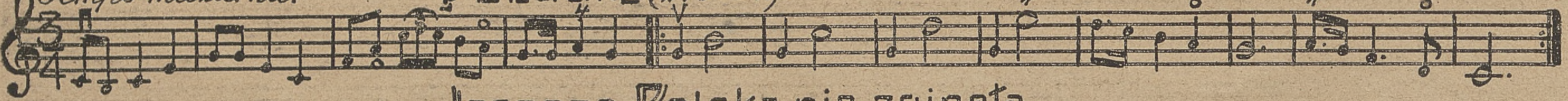

Tempo marsza.
Dalej Flankiery.
Mel. popul.
Adagio (dość wolno).
Lulaj-że Jezuniu.
Mel. popul.
Tempo marsza.
Zielony mosteczek.
Szumią jodły z op. „Halka".
St. Moniuszko.
Moderato (umiarkowanie).
Rycerz.
Mel. ludowa.
Moderato.
Śmierć komara.
Mel. ludowa.
Moderato.
Bywaj, dziewczę, zdrowe.
Mel. popul.
Con moto (ruchliwie).
Serce nie sługa.
Mel. ludowa.
Andante (w miarę, powolnie).
Dzwony.
W. Rzepko.

Allegretto (zwinnie).
W lesie.
Tempo marsza.
U nas w Adampolu.
Moderato (umiarkowanie).
Krakus.
Melodja ludowa.
Allegro (prędko, wesoło).
Czegoż bracia.
Ćwiczenia oparte na odległościach seksty.
Powoli.
53.
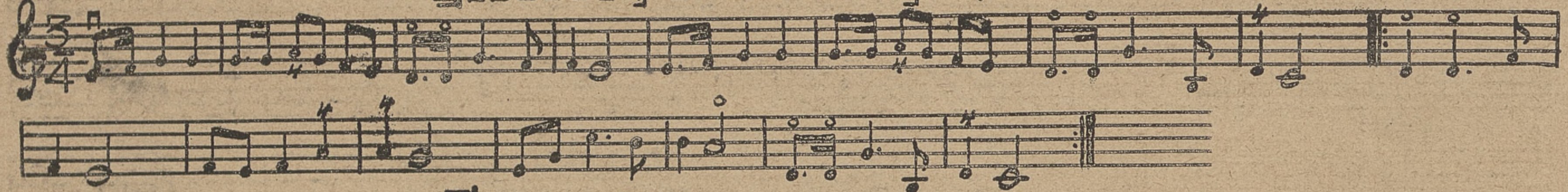

54.
Andante (w miarę, powolnie).
Melodje.
Gdy się Chrystus rodzi.
Melodja popularna
55
Moderato (umiarkowanie).
Narodził się Jezus Chrystus.
Melodja popul.
Andante.
Wśród nocnej ciszy.
Mel. popularna.
Tempo marsza.
Wojenko wojenko.
Moderato.
Mazurek trzeciego maja.
Mel. popularna.
Andante.
Pieśń żeglarzy.
Melodja włoska.

Pobudka (z 1863 r.)
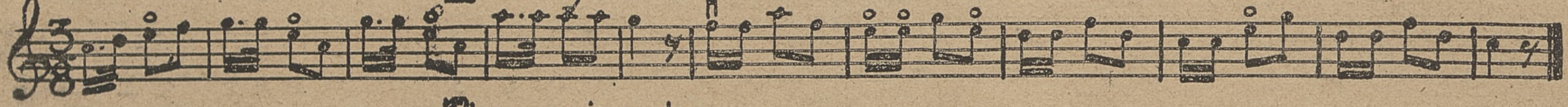
Tempo mazurka.
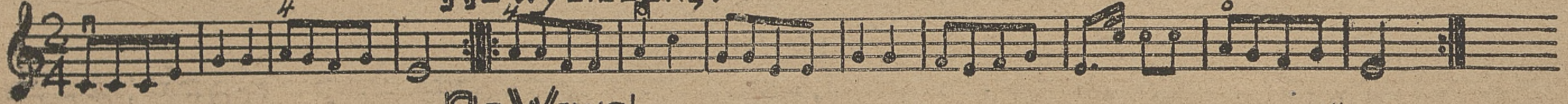

Jeszcze Polska nie zginęła.

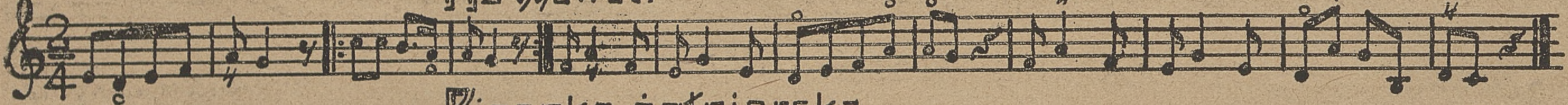
Cztery lata.
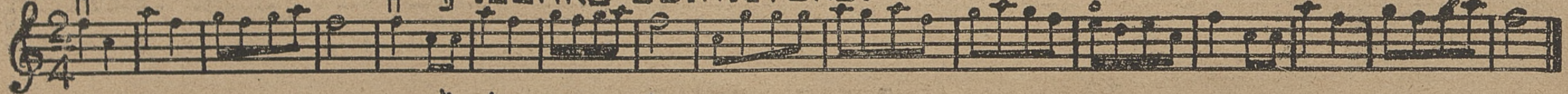

Na wycieczkę.

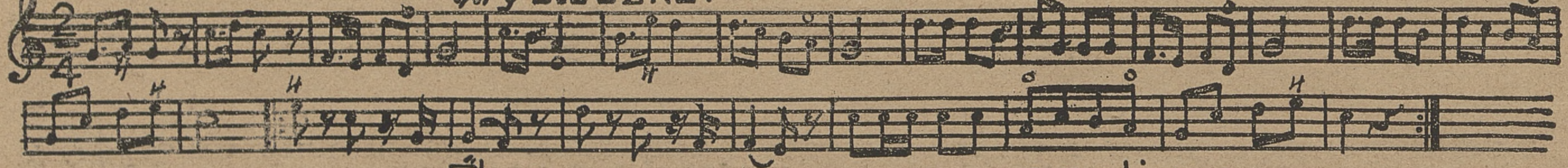
Na Wawel.

Piosnka żołnierska.

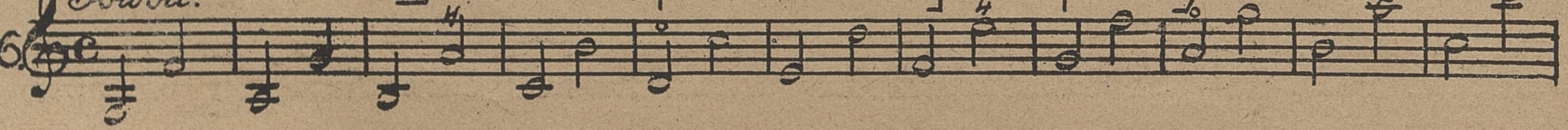
Wycietzka.

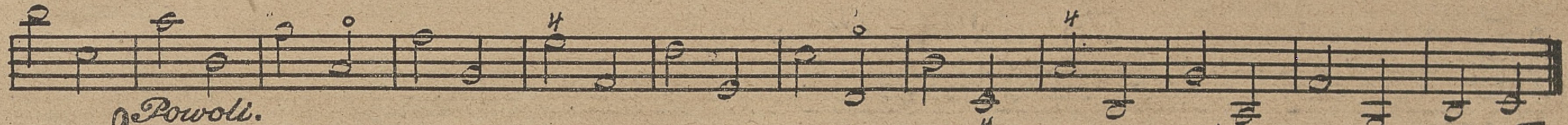

Ćwiczenia oparte na odległ. septimy

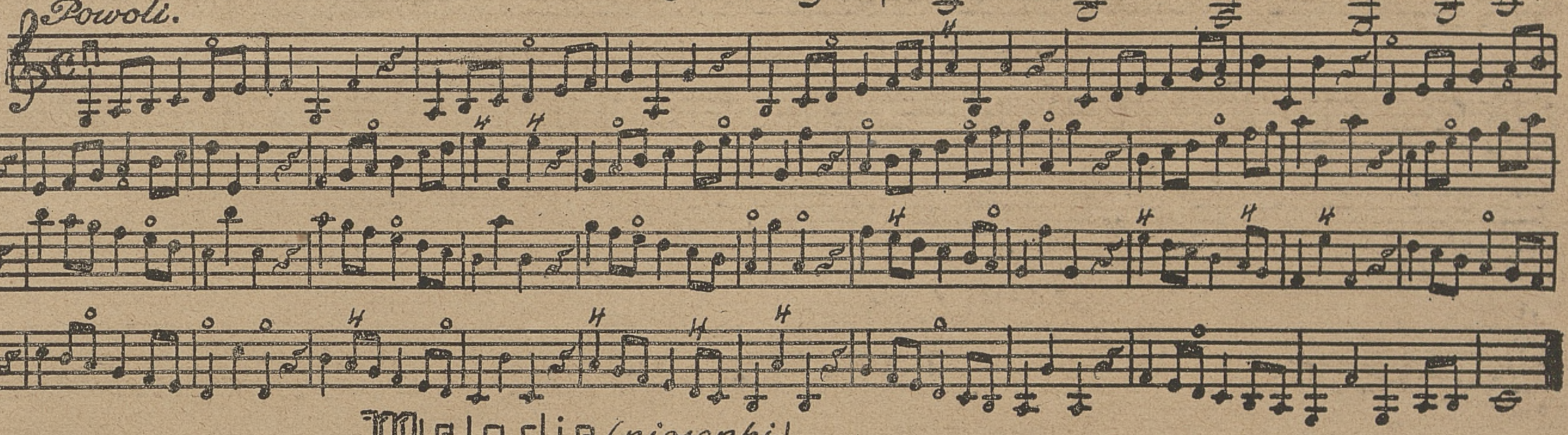
Powoli.

56
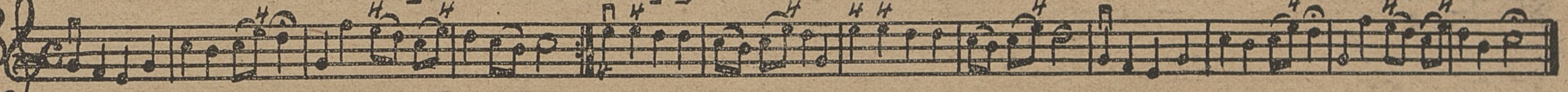

57.

Melodje (piosenki).
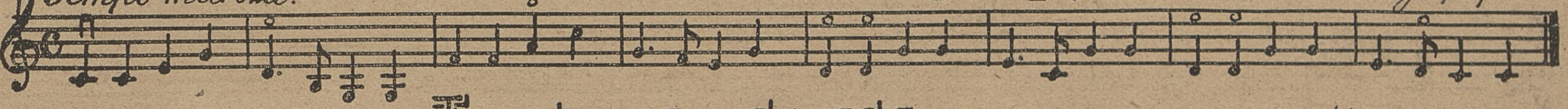
Pieśń św. Kazimierza.

58
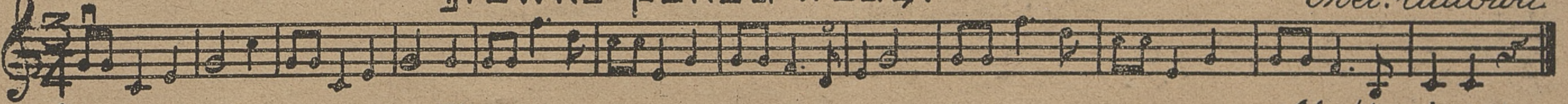

A kto chce rozkoszy użyć.

Tempo marsza. *Melodja popul.*

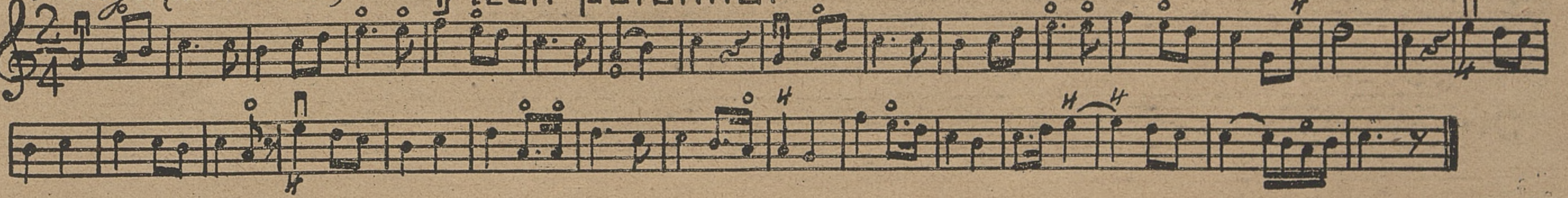
Trawka ponad wodą.

Mel. ludowa.
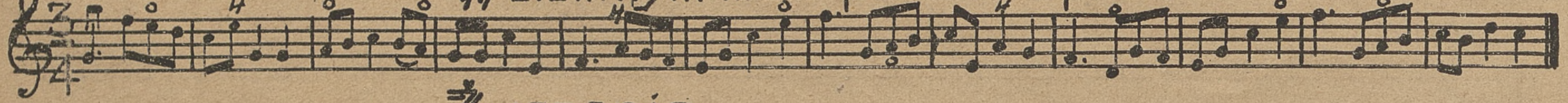

Pieśń poranna.

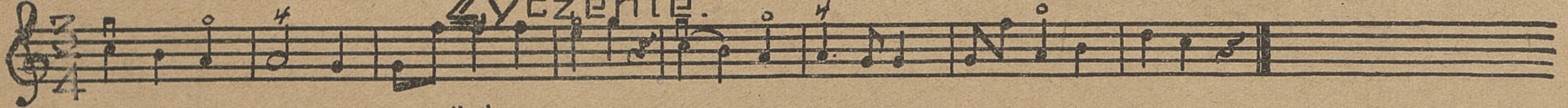
Adagio (dość wolno). *St. Moniuszko.*
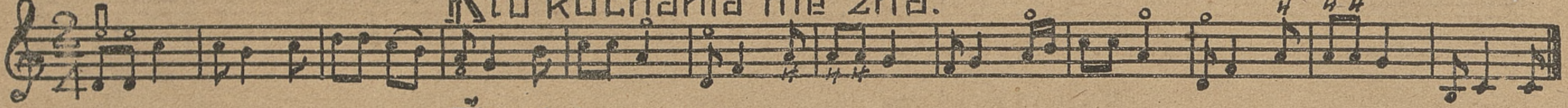

W ciemnym lesie ptaszek śpiewa.

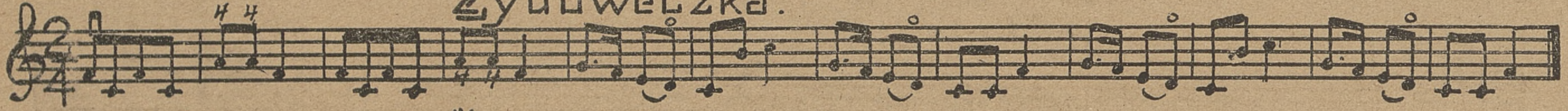
Życzenie.
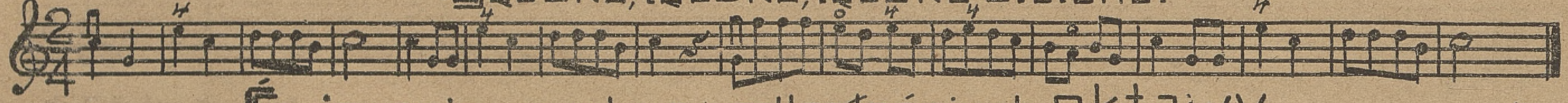

Kto kochania nie zna.

Żydóweczka.

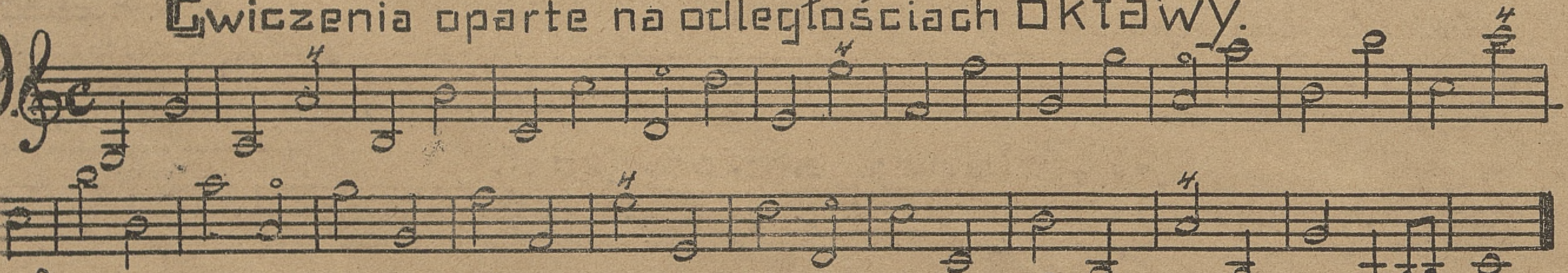

Łączko, łączko, łączko zielona.
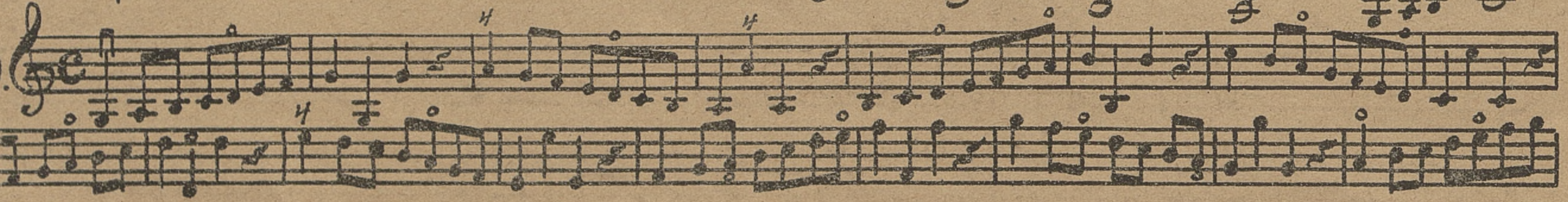

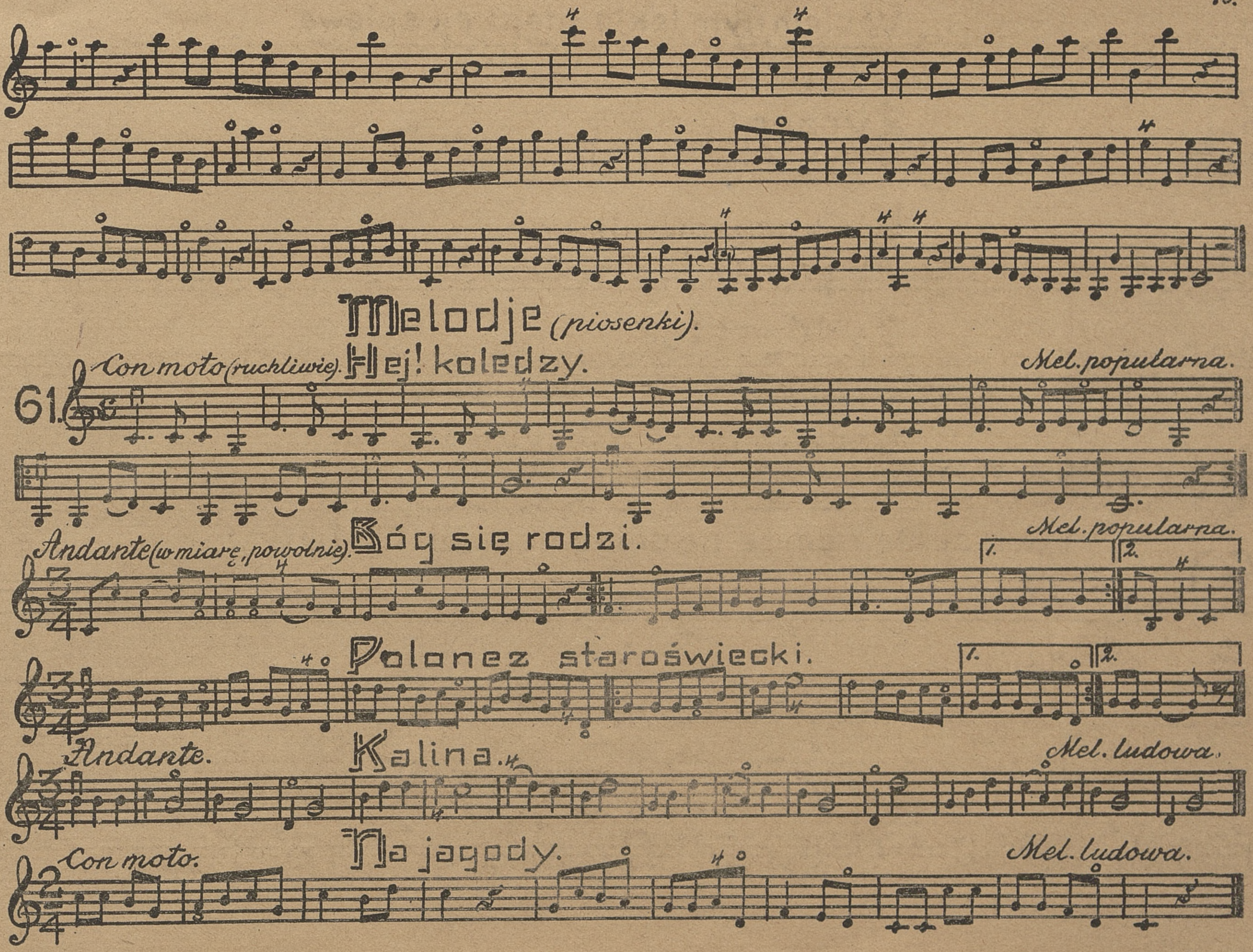
Ćwiczenia oparte na odległościach oktawy.

59.
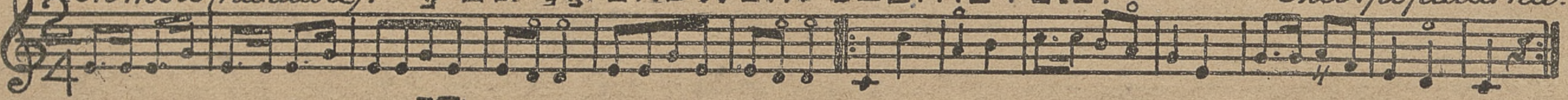

60.

Melodje (piosenki).
Con moto (ruchliwie). Hej! koledzy.
Mel. popularna.
61.
Andante (w miarę, powolnie). Bóg się rodzi.
Mel. popularna.
Polonez staroświecki.
Andante. Kalina.
Mel. ludowa.
Con moto. Na jagody.
Mel. ludowa.

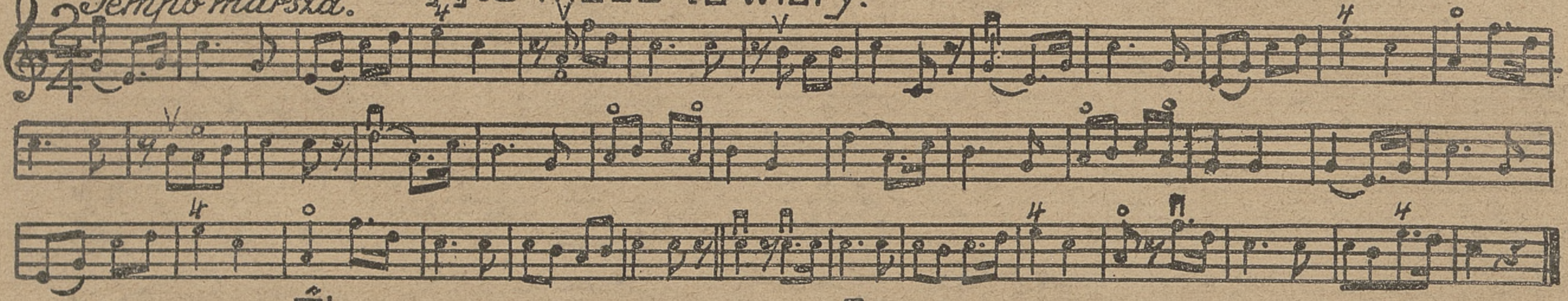
Pod Krakowem czarna rola.

Con moto (ruchliwie). *Mel. popularna.*

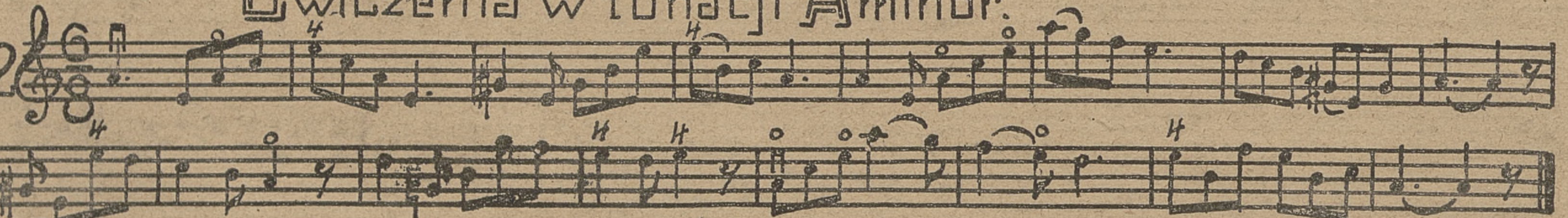
Nie masz to wiary.

Tempo marsza.
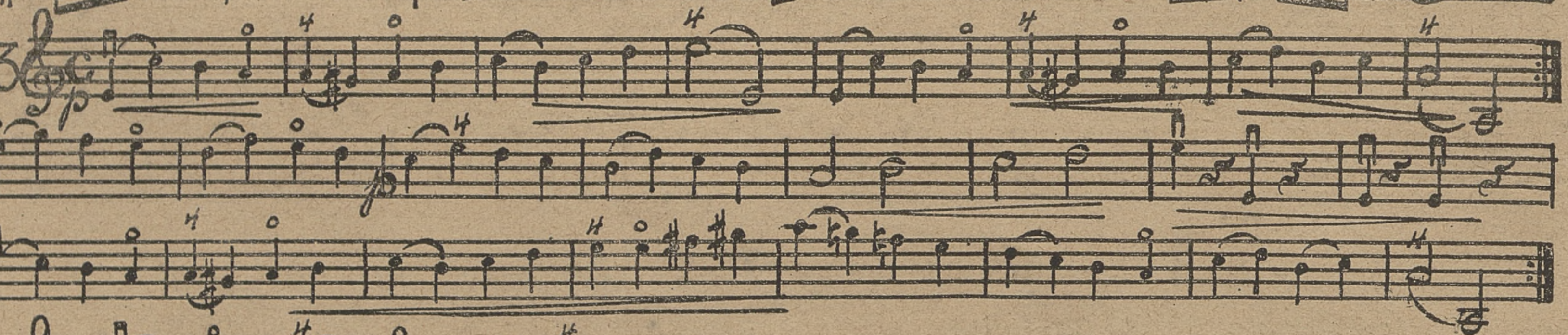

Ćwiczenia w tonacji A minor.

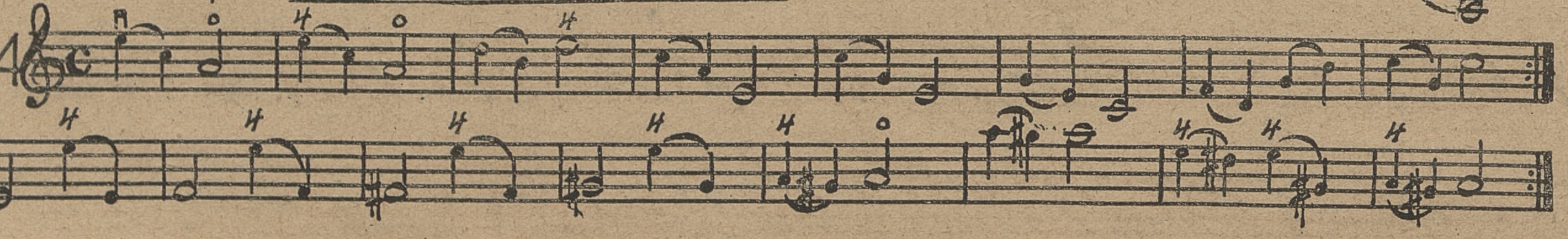
62
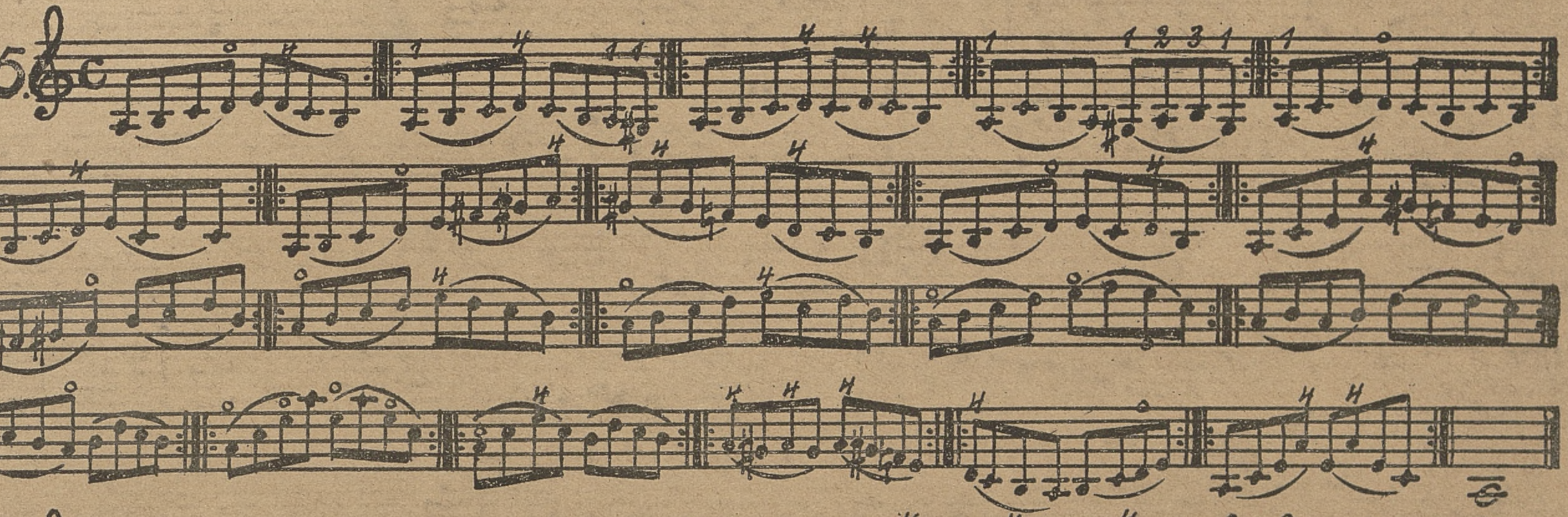

63
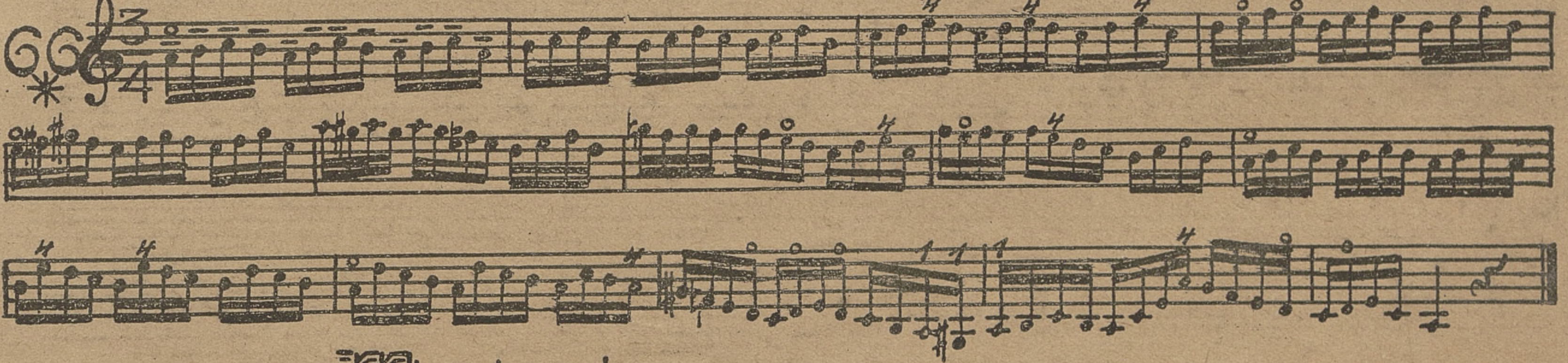

64

65.

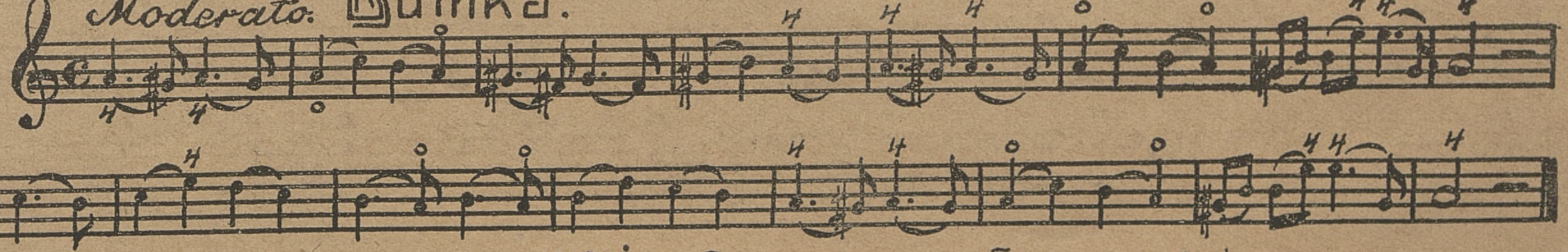

66.

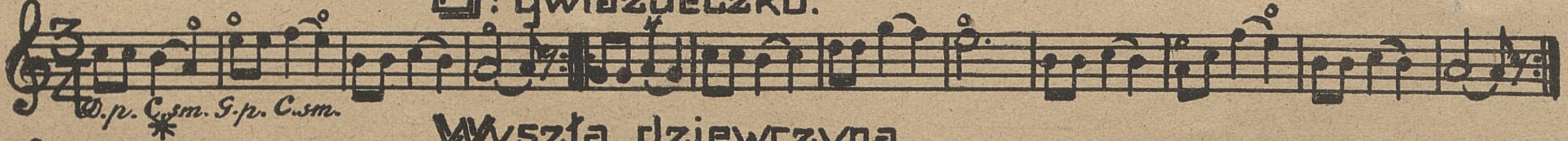
Melodje (piosenki).

67. *Moderato.* **Dumka.**

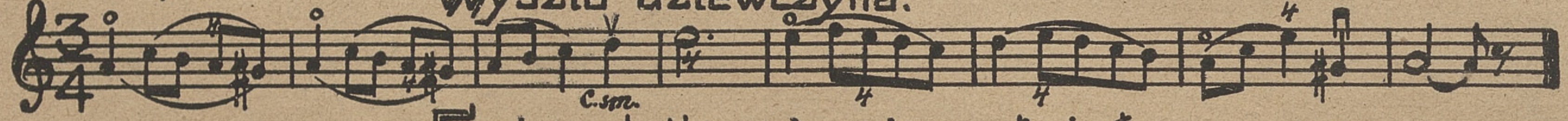

* 1szy raz G.p.sm. (górną połową smyczka), 2gi raz D.p.sm. (dolną połową smyczka).

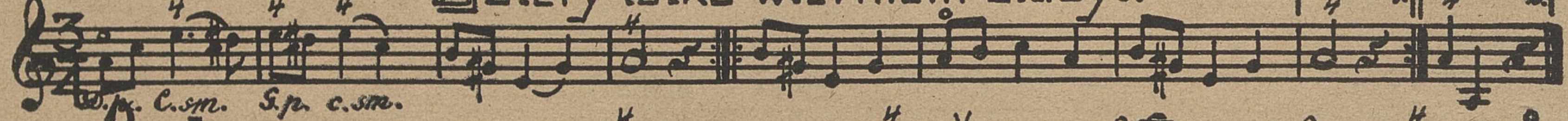
O! gwiazdeczko.

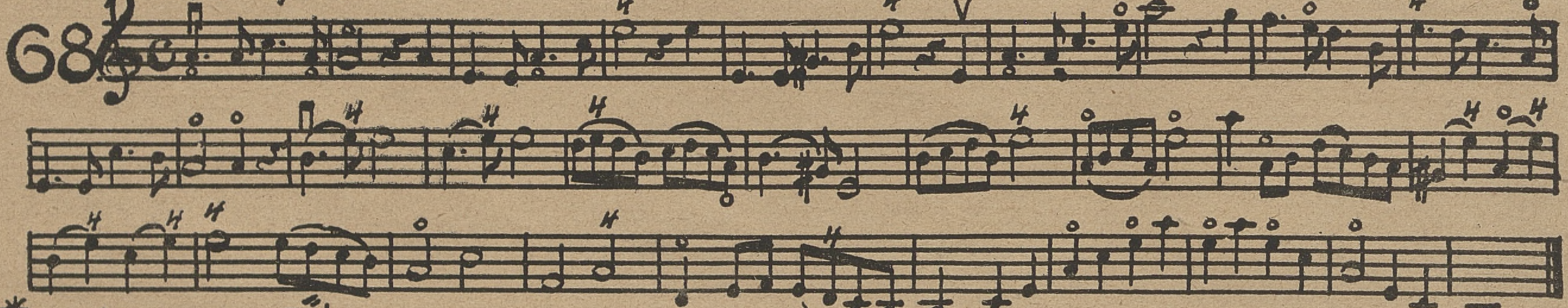

Wyszła dziewczyna.

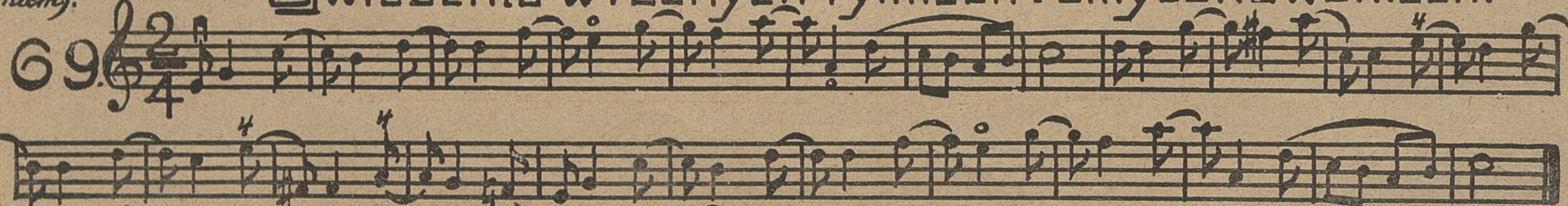

Cztery latka wierniem służył.
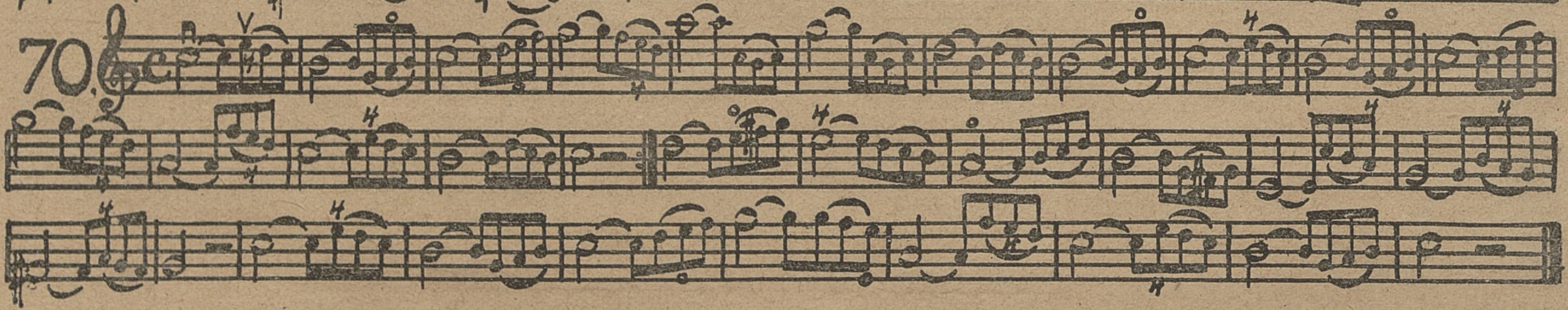

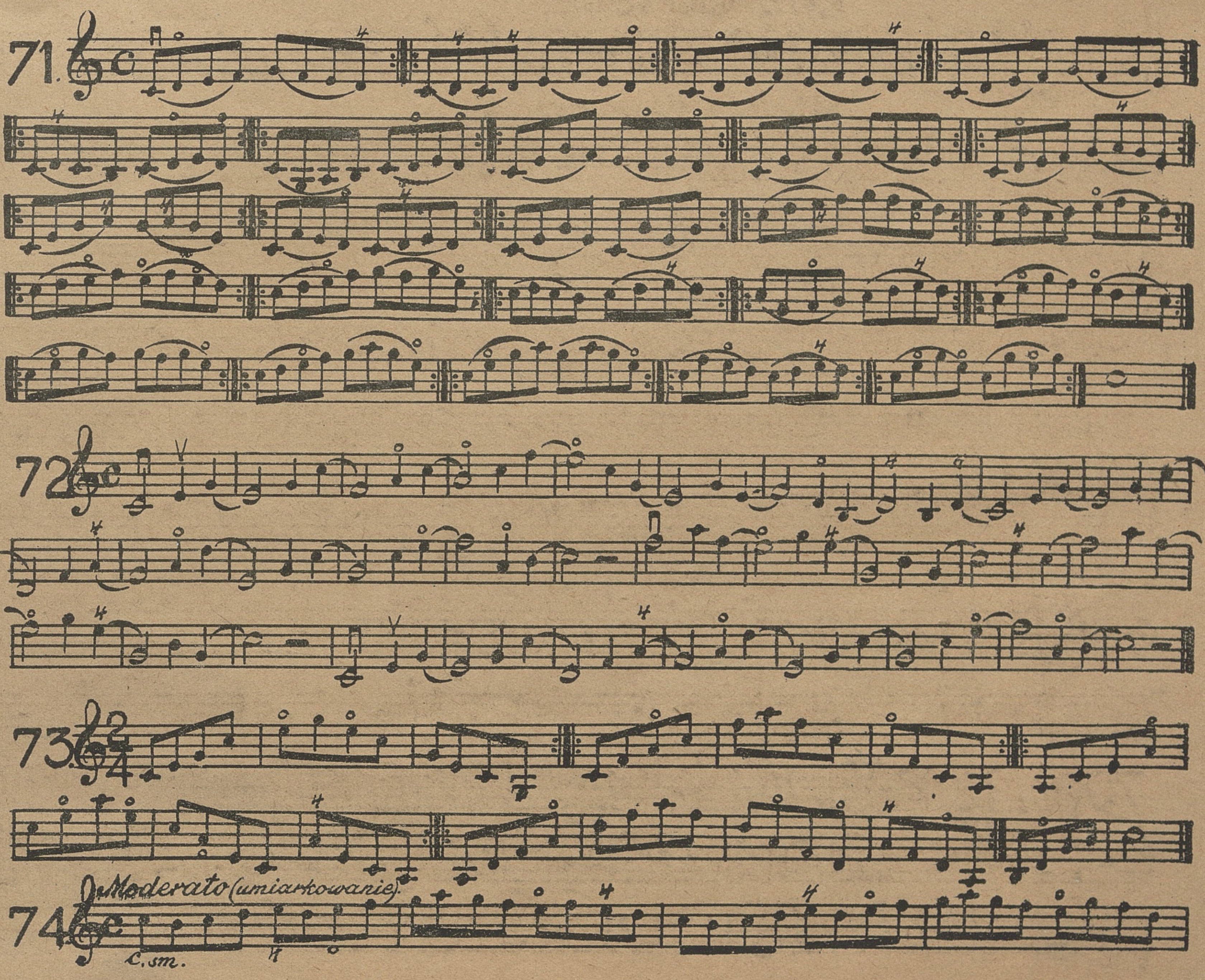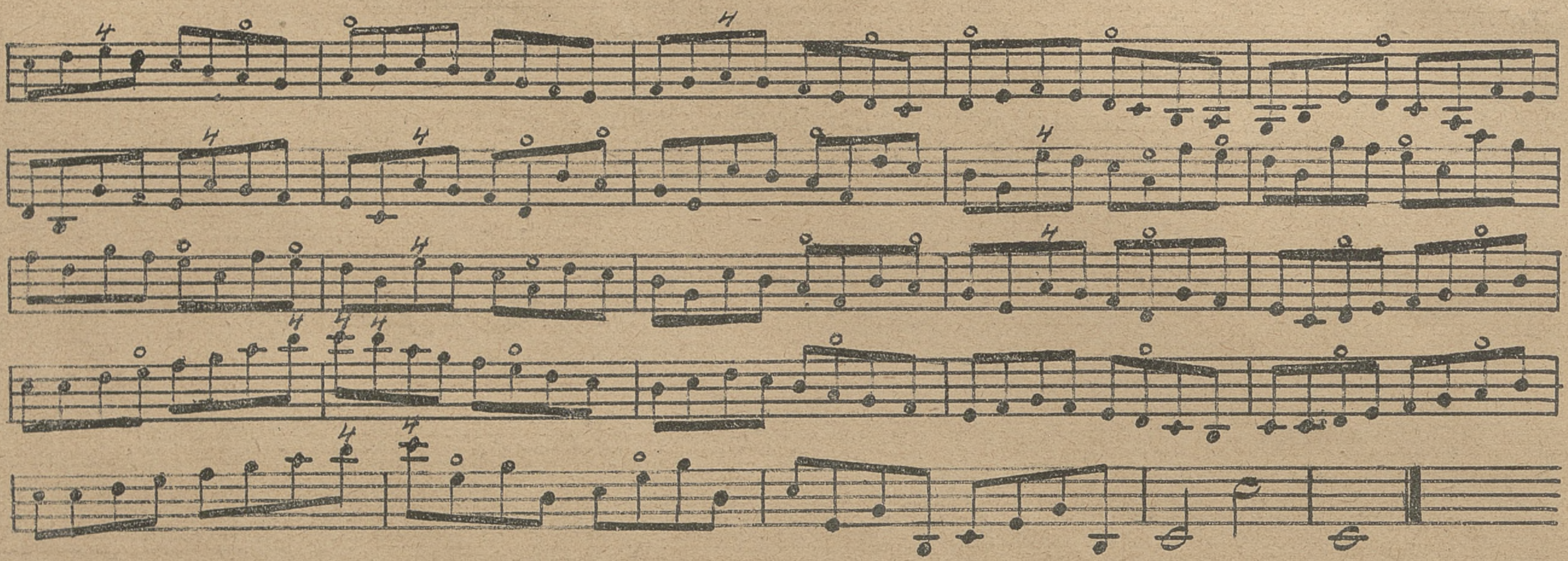

*C.sm. (całym smyczkiem).

Ćwiczenia w różnych rytmach i smyczkowaniach.
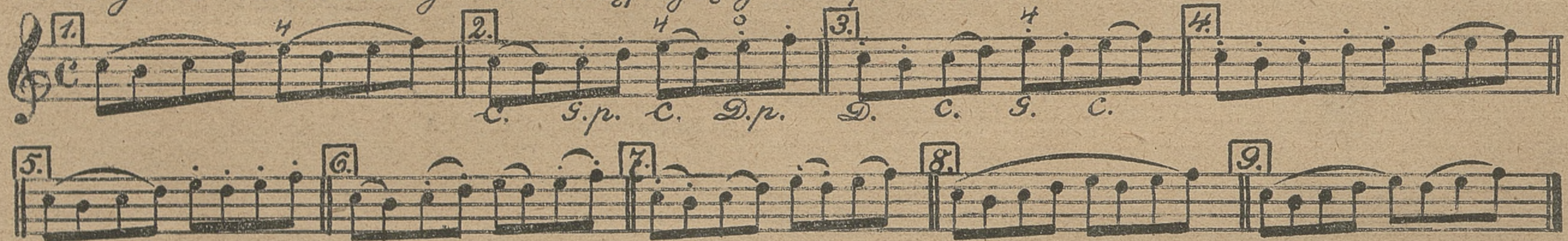

71.
72
73
Moderato (umiarkowanie)
74
c.sm.

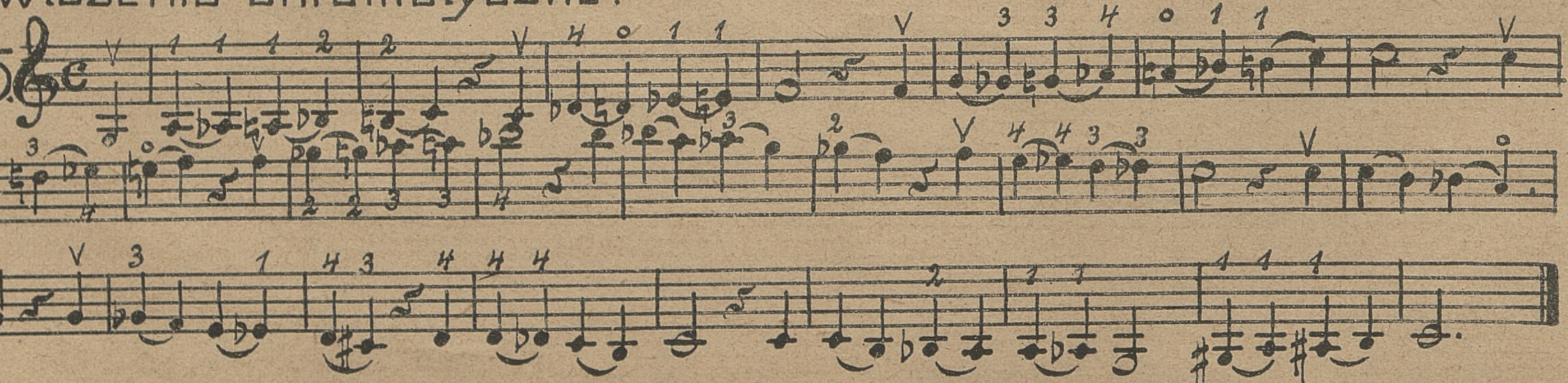

Powyższe ćwiczenie grać następującymi sposobami:

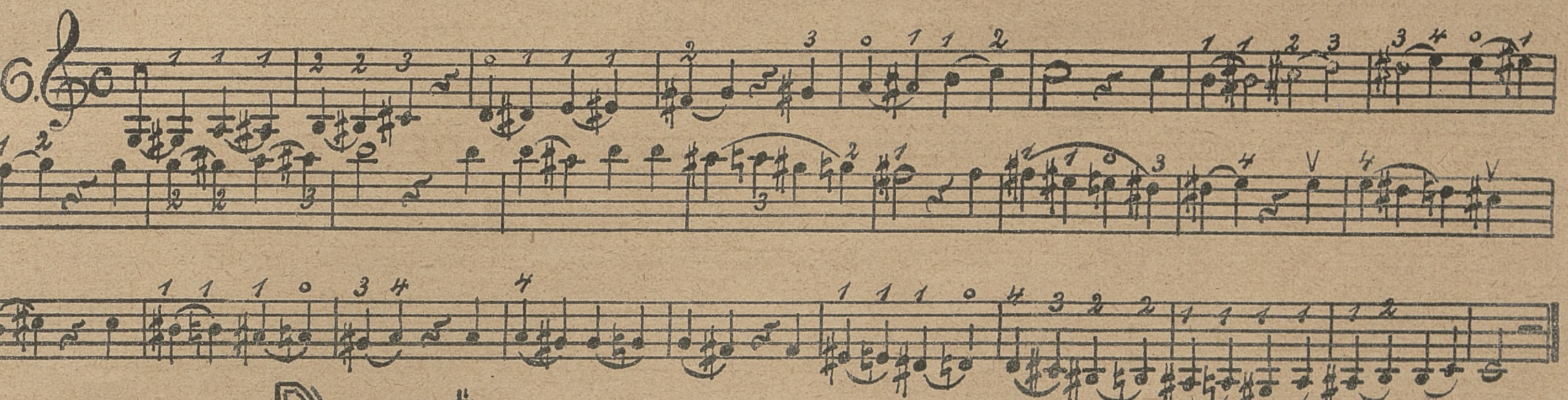

Ćwiczenia chromatyczne.

75.

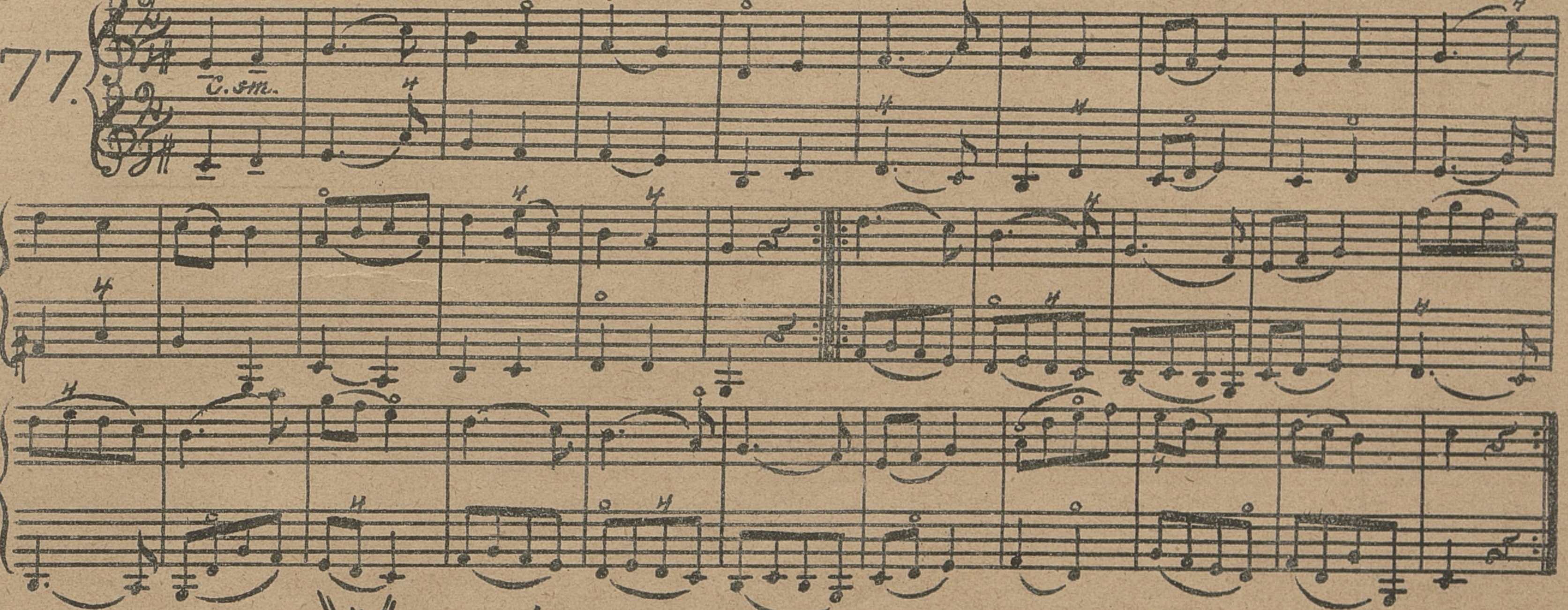
76.

Duety

Kochmann.

77.
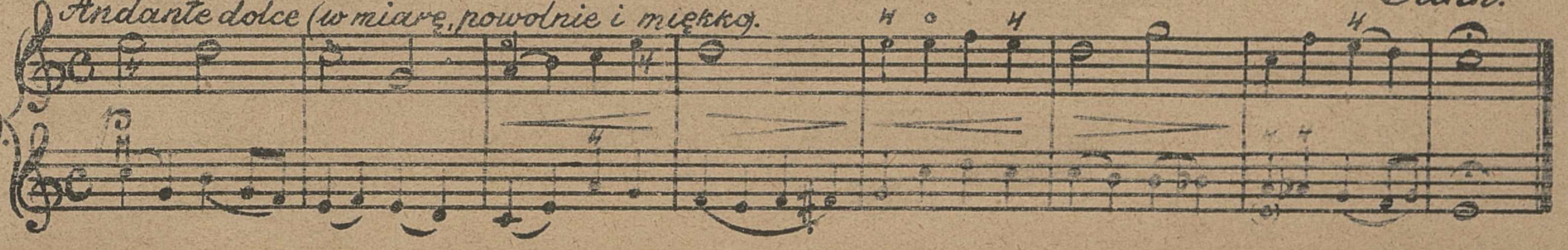

Wieczór

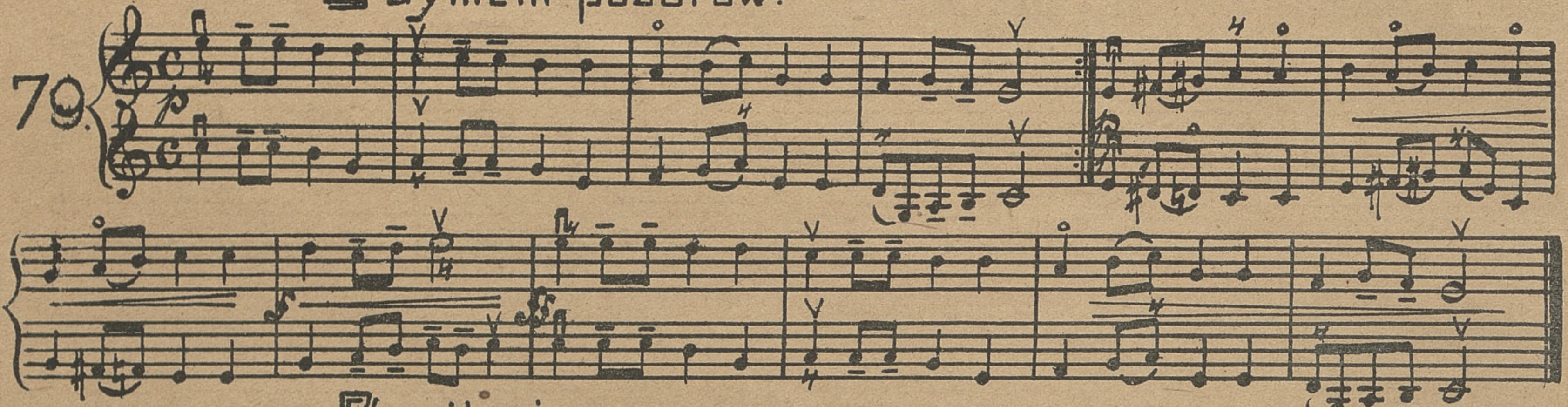
Rink.

Andante dolce (w miarę, powolnie i miękko)

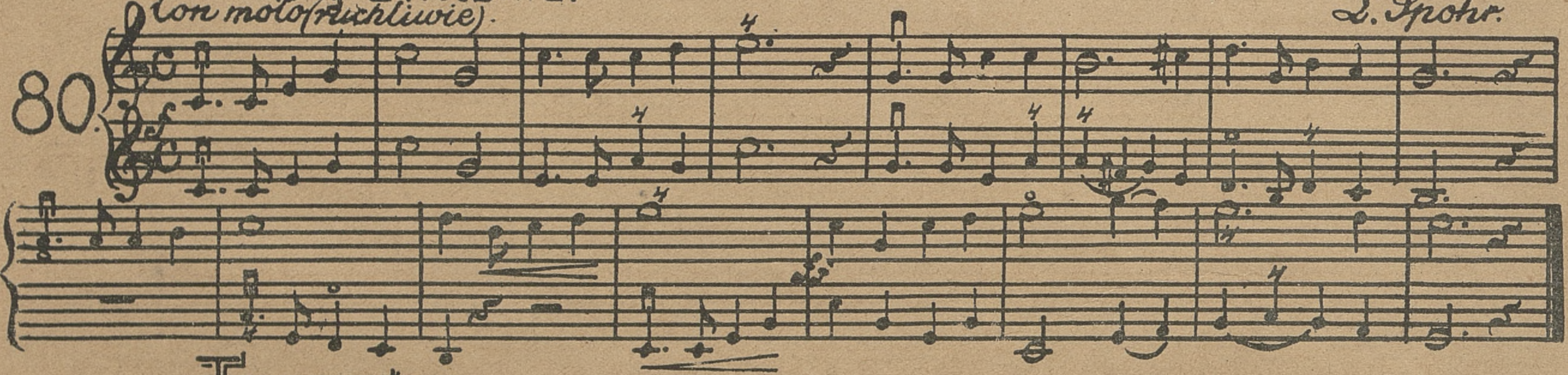
78.

Z dymem pożarów.

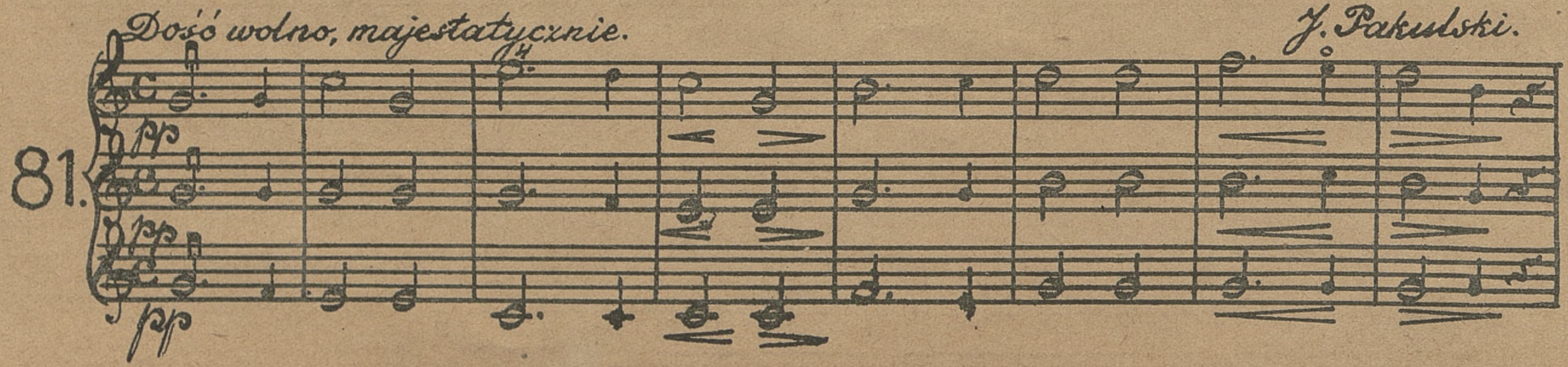

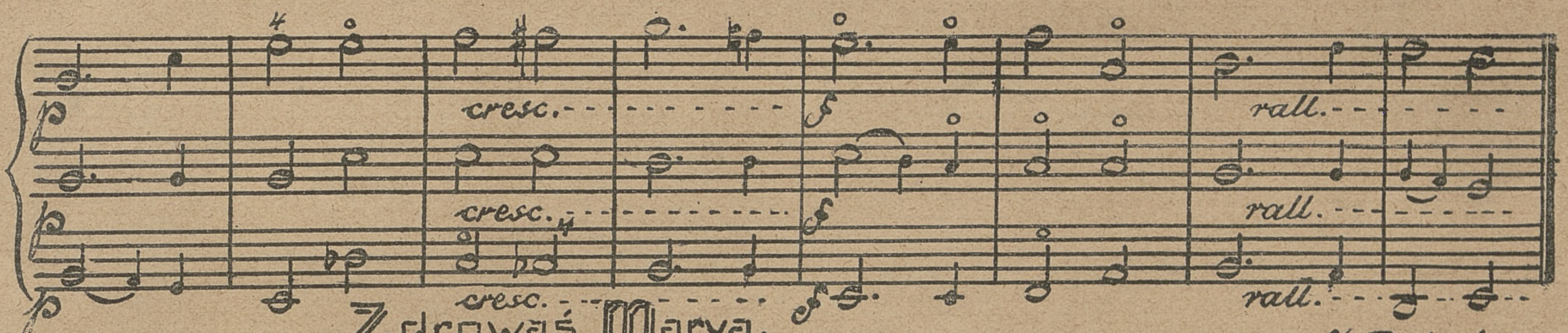
Powitanie.

Terzety:

Hymn do Boga.

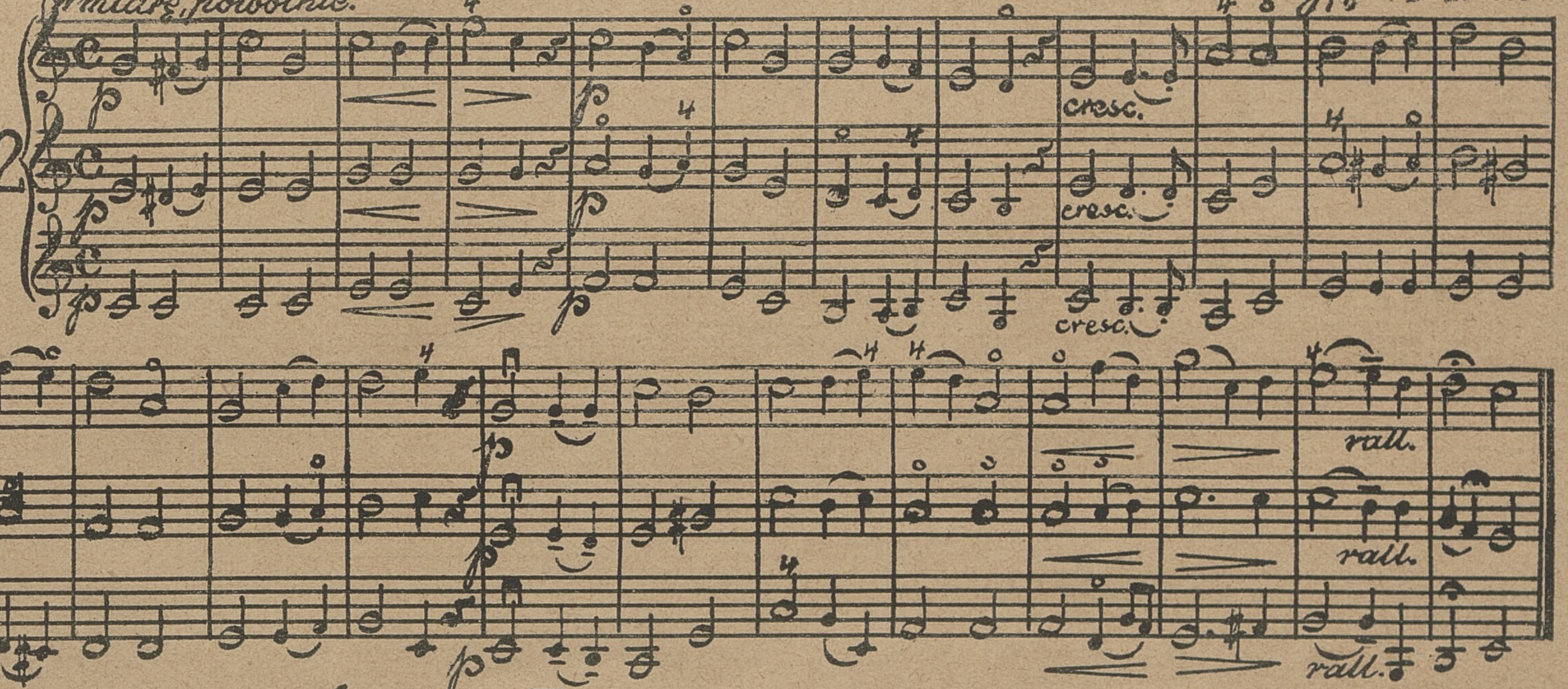

Zdrowaś Marya.

W miarę powolnie. J. Pakulski.

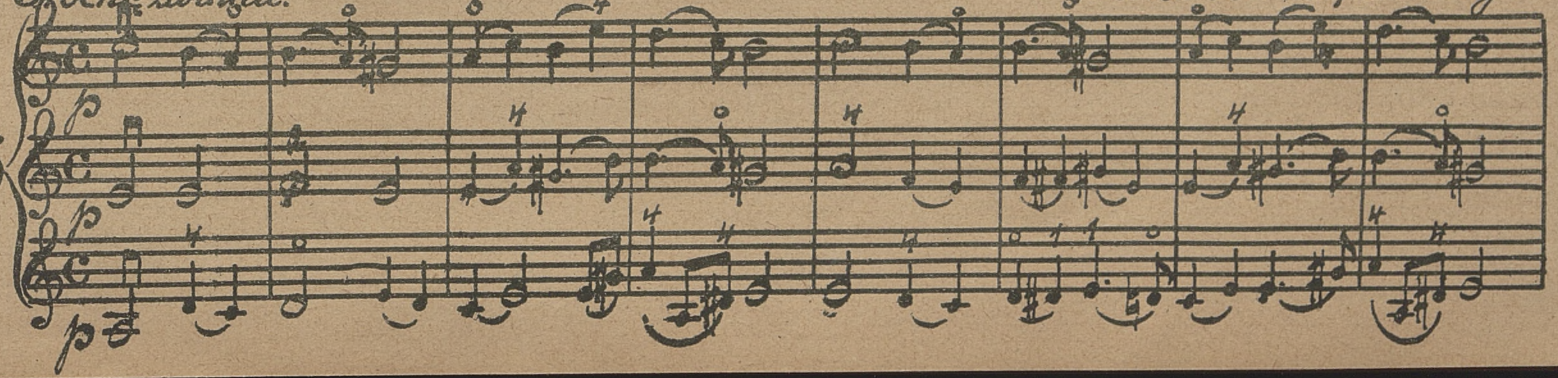
82

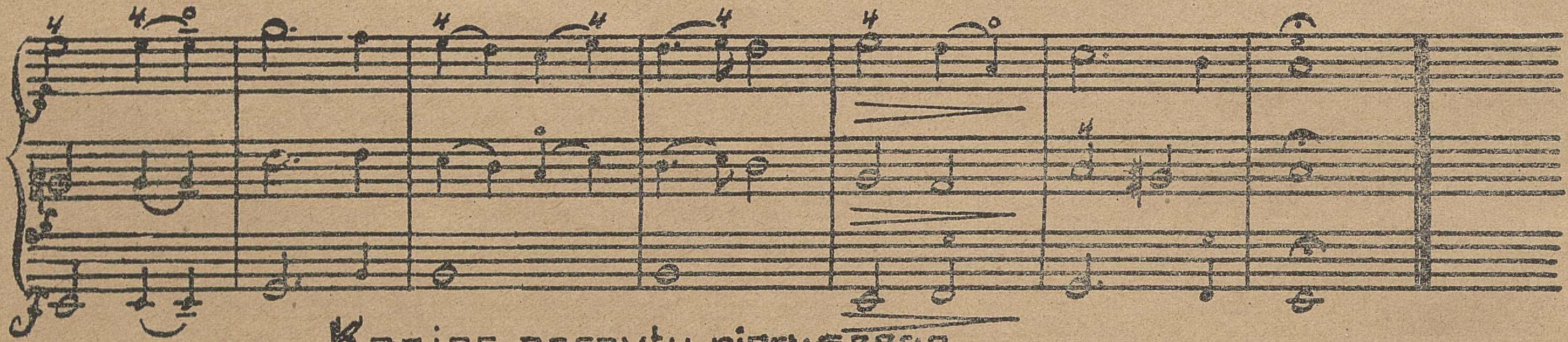

Ufność w Bogu.

Trochę żwawiej. Z pieśni K. Kurpińskiego.

83

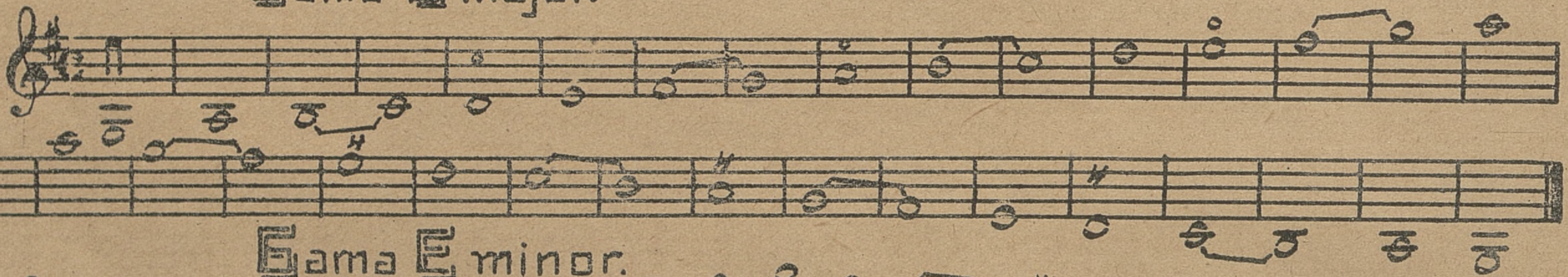

Koniec zeszytu pierwszego.
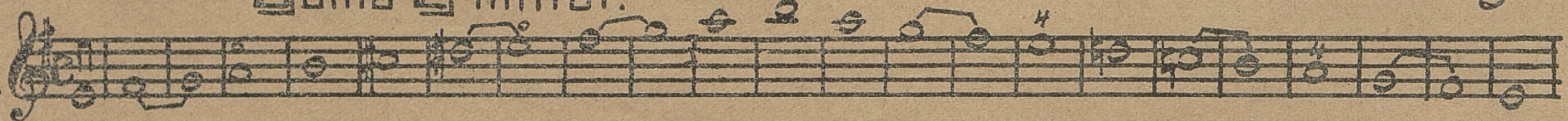
Zeszyt 2.

Gamy i ćwiczenia w ton. G major i E minor.

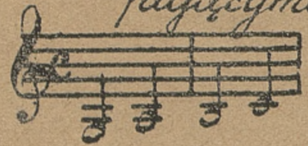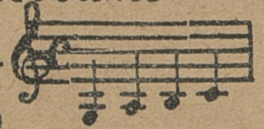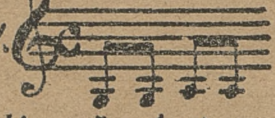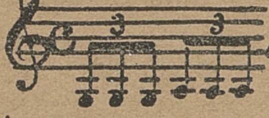
Gama G major.

1.

Gama E minor.

2.

Po opracowaniu tych dwu powyższych gam całemi nutami, należy grać je następującymi sposobami:

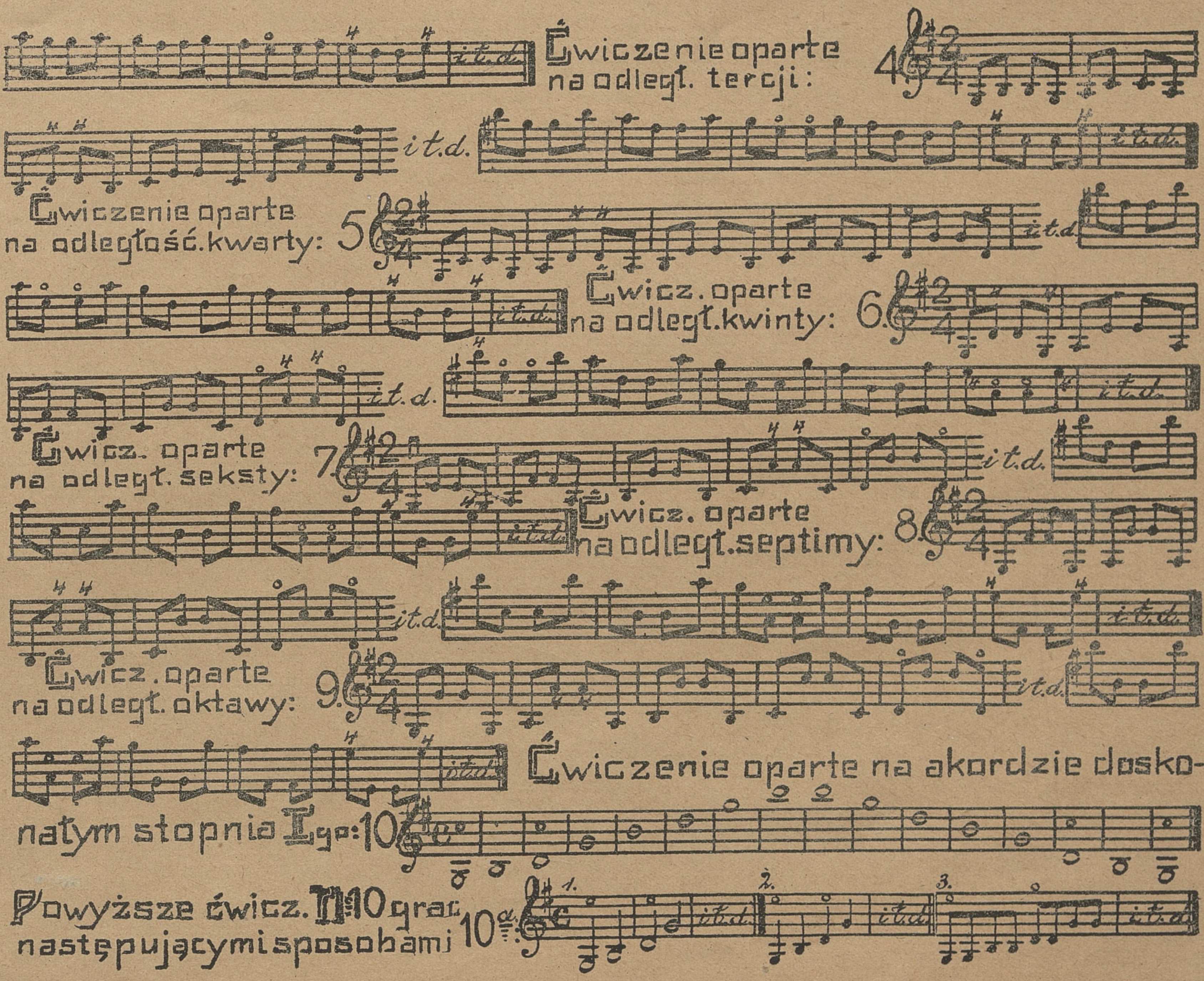
 i t.d. *i t.d.* *i t.d.* *i t.d.* *i t.d.*

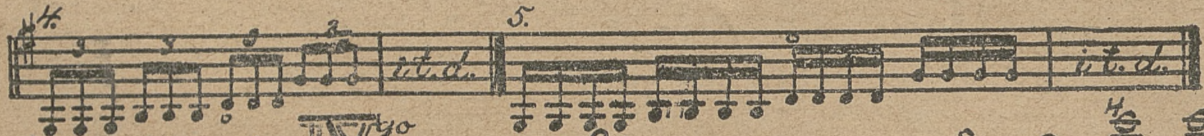
Ćwiczenia w odległości sekundy.

3.

i t.d. (na podstawie tej samej gamy).

i t.d.
Ćwiczenie oparte na odległ. tercji: 4.
i t.d.
i t.d.
Ćwiczenie oparte na odległość. kwarty: 5.
i t.d.
i t.d.
Ćwicz. oparte na odległ. kwinty: 6.
i t.d.
i t.d.
Ćwicz. oparte na odległ. seksty: 7.
i t.d.
i t.d.
Ćwicz. oparte na odległ. septimy: 8.
i t.d.
i t.d.
Ćwicz. oparte na odległ. oktawy: 9.
i t.d.
i t.d.
Ćwiczenie oparte na akordzie doskonałym stopnia Igo: 10.
Powyższe ćwicz. №10 grać następującymi sposobami 10a.
1.
i t.d.
2.
i t.d.
3.
i t.d.

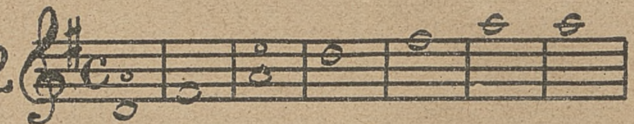

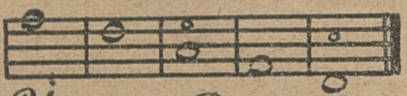

Ćwicz. oparte na akordzie stopnia IV^{go} (c-e-g) 11.

Powyższe ćwiczenie (№11) grać tymi sposobami jak №10^{a}.

Ćwicz. oparte na akordzie stopnia V^{go} (d fis a): 12.
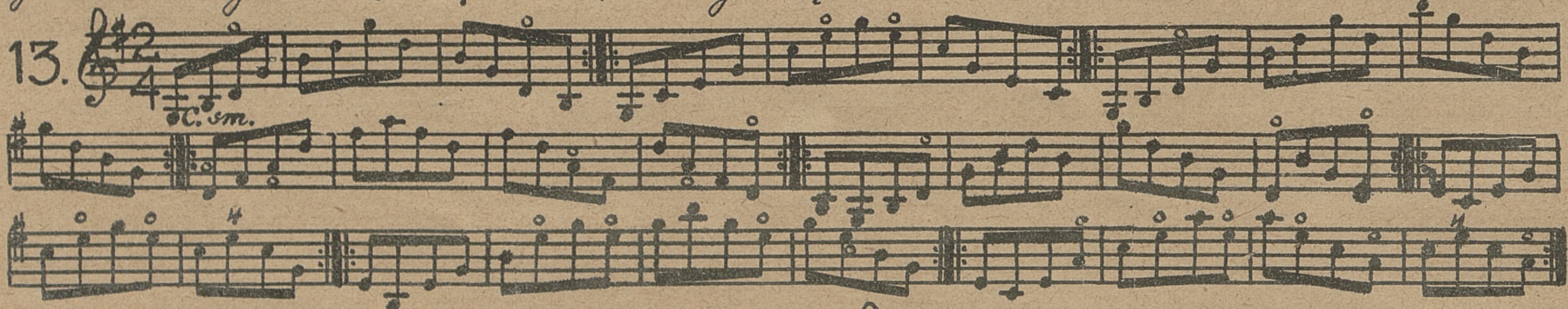

Powyższe ćwiczenie (№12) grać tymi sposobami jak №10^{a}.

Uwaga. Po opracowaniu №№ 10, 10^{a}, 11 i 12, opartych na akordach 1^{go}, 4^{go} i 5^{go} st., należy uczących się rozdzielić na grupy i każda z nich ma rozpocząć grać od innego tonu, — tym sposobem otrzymamy brzmienie akordu zupełnego. Ćwiczenia te akordowe grać nutami całemi, półnutami, ćwierciowemi, ósemkami i szesnastkami — jak pokazuje przykład 10^{a}. Pożądanem jest, aby przed rozpoczęciem nauki powyższych akordowych ćwiczeń w tonacji G, uczyć wpierw w tonacji C dur i A mol, według wskazanego sposobu w niniejszej uwadze.

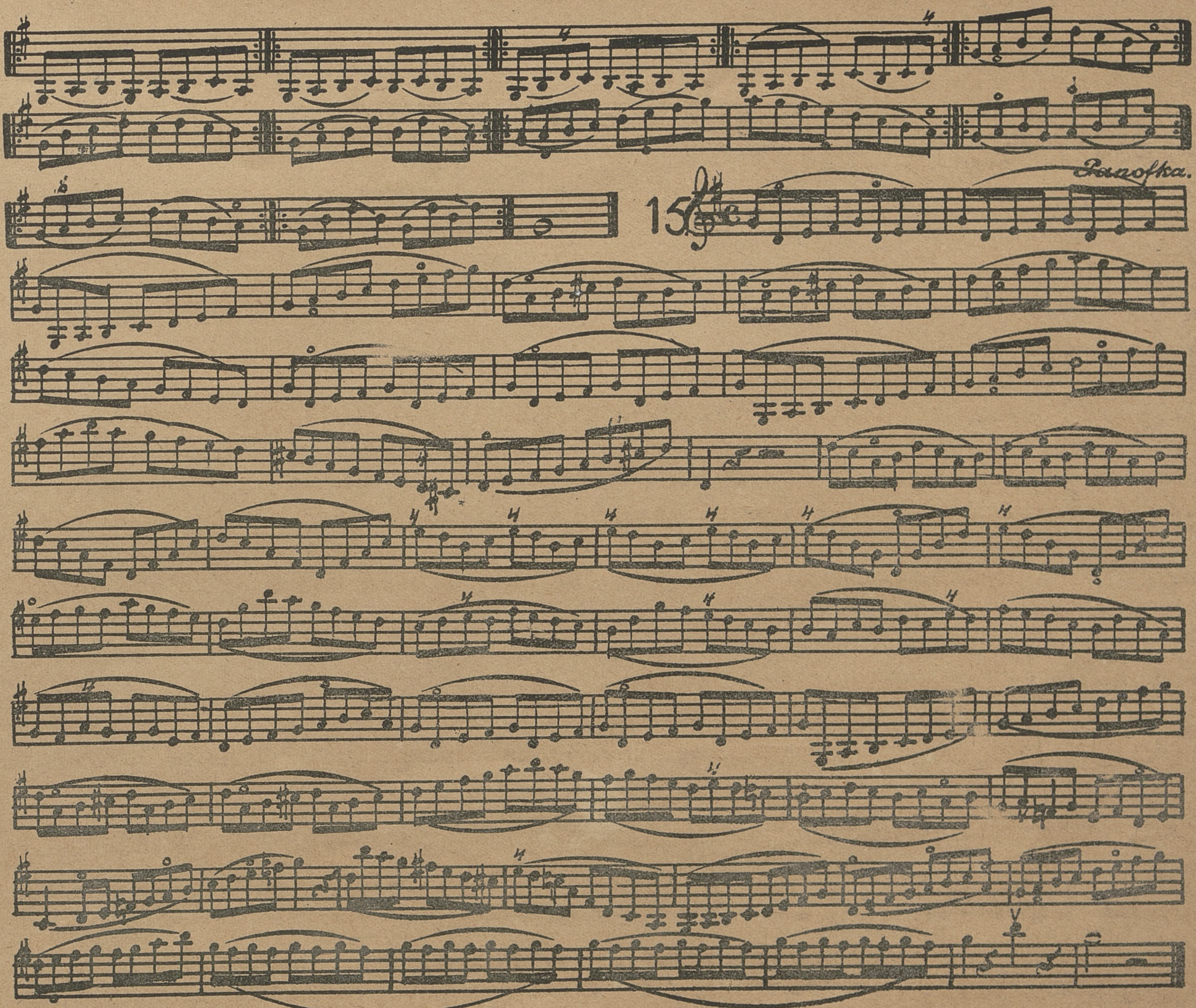
Gdy uczniowie przyswoili sobie ćwiczenia te akordowe wszystkimi sposobami, należy grać kadencje, łącząc stopnie 1, 4, 5 i 1 w jedną całość.

13.

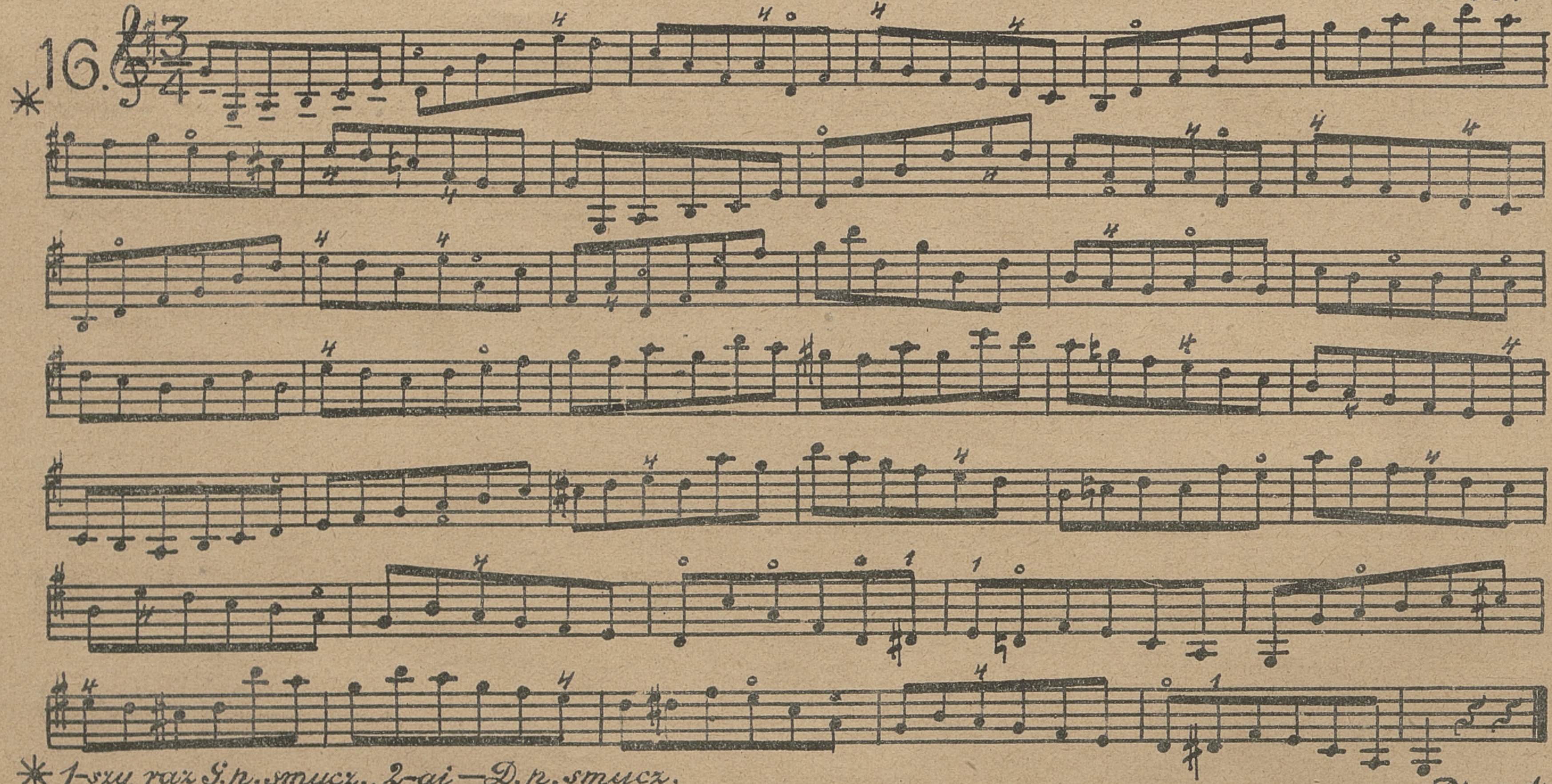

14.

15
Panofka.

Huber.

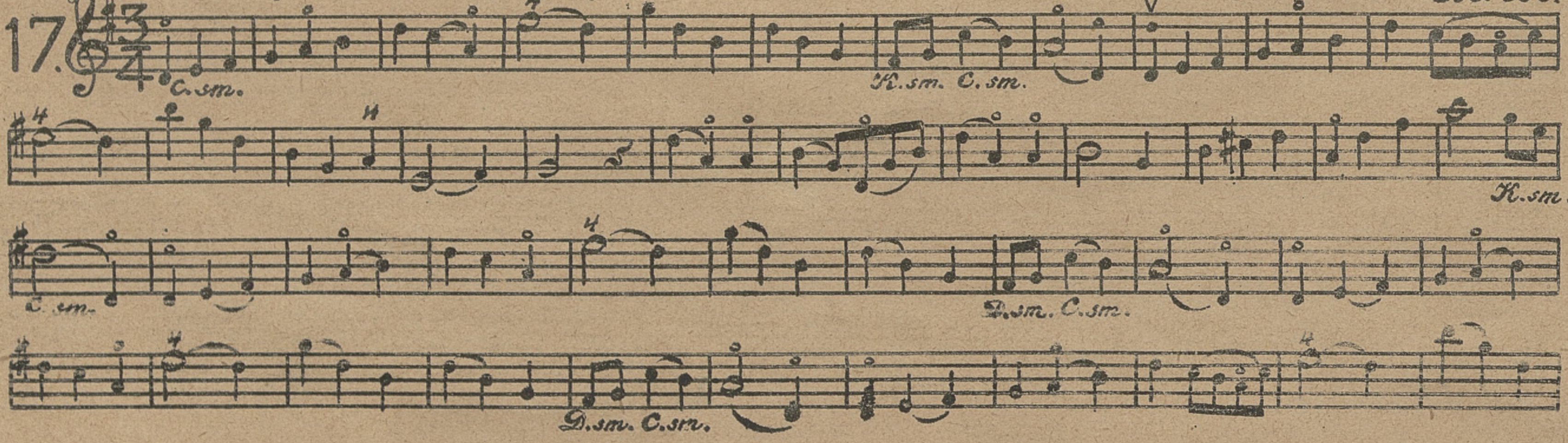
16.

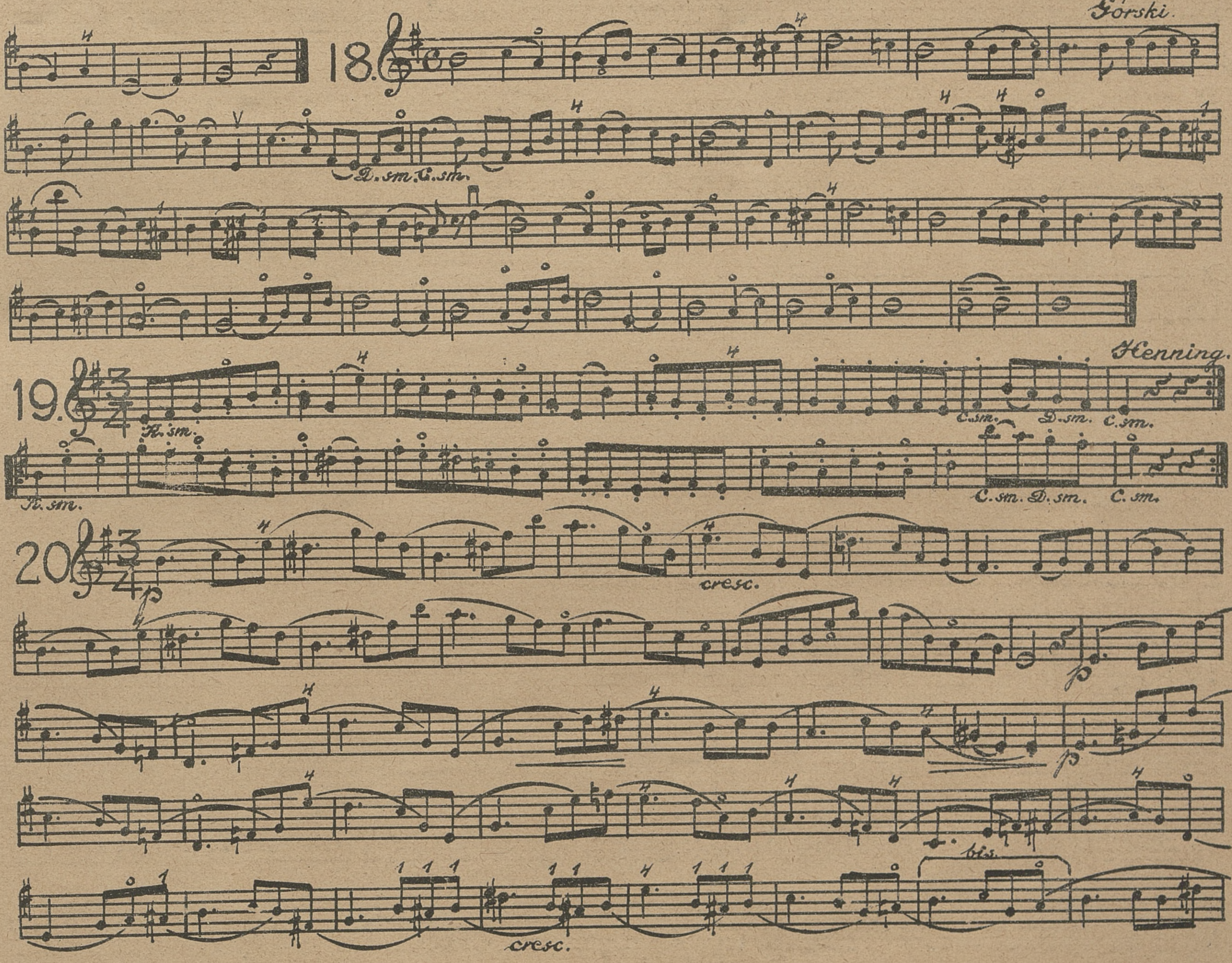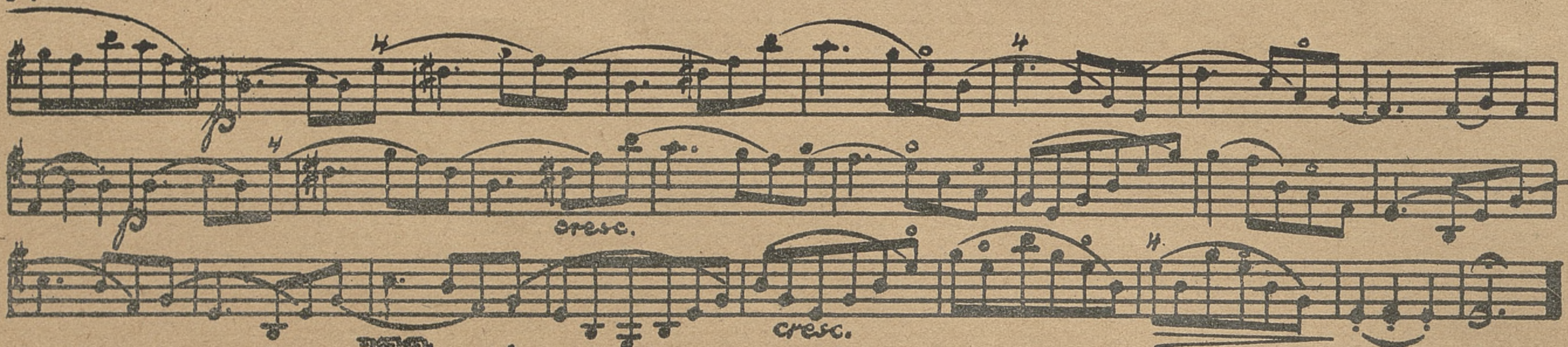

* 1-szy raz S.p.smycz., 2-gi — D.p.smycz.

Bériot.

17.

Górski
18.
D. sm. G. sm.
Henning.
19.
H. sm.
C. sm. D. sm. C. sm.
H. sm.
C. sm. D. sm. C. sm.
20.
p
cresc.
p
p
bis.
cresc.

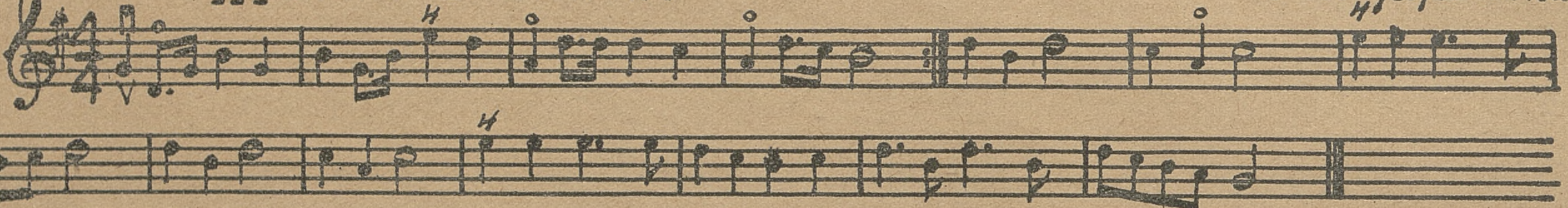

Melodje:

21

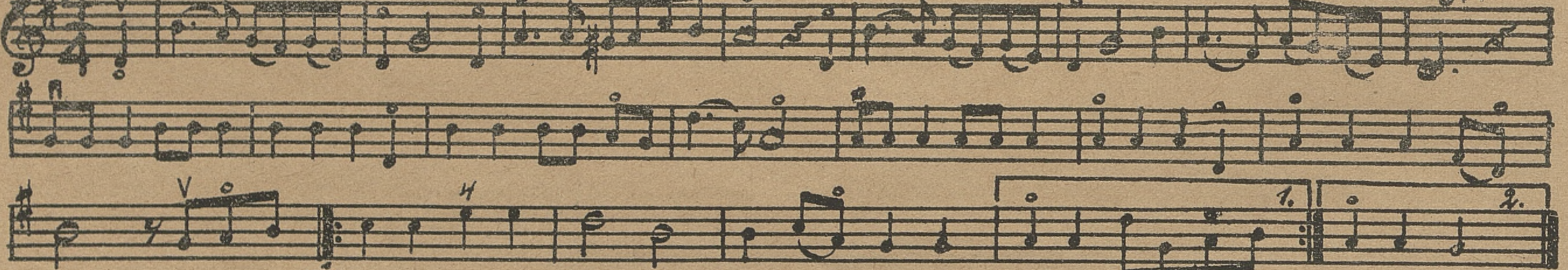
Marsz skautów.

Mel. „popularna"

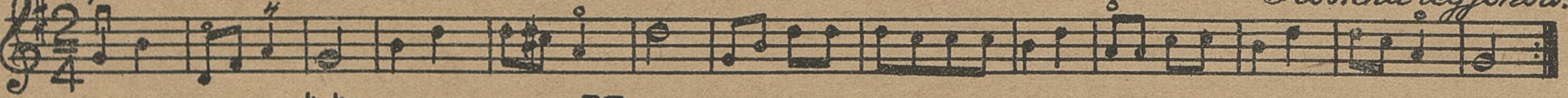
Marsz legjonistów.

Mel. z r. 1914.

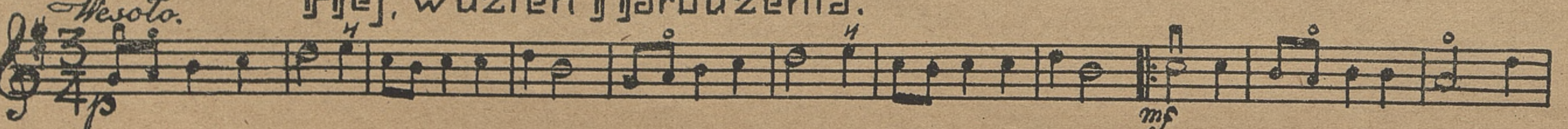

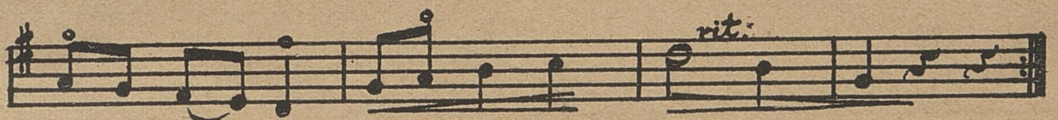
Śpiewka o Belinie.

Tempo marsza. *Piosnka legjonów.*

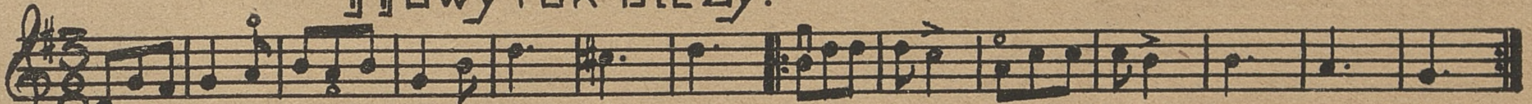

Hej, w dzień Narodzenia.

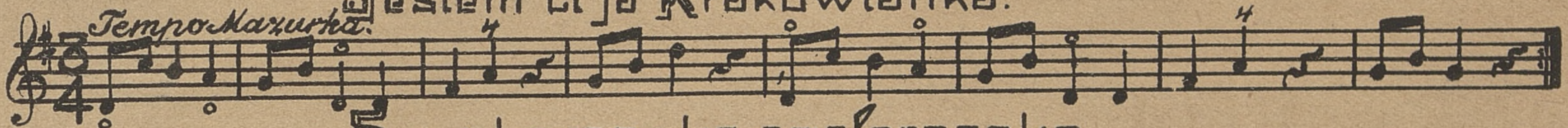

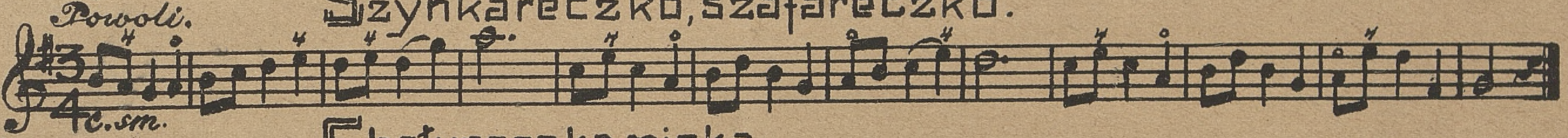

Nowy rok bieży.

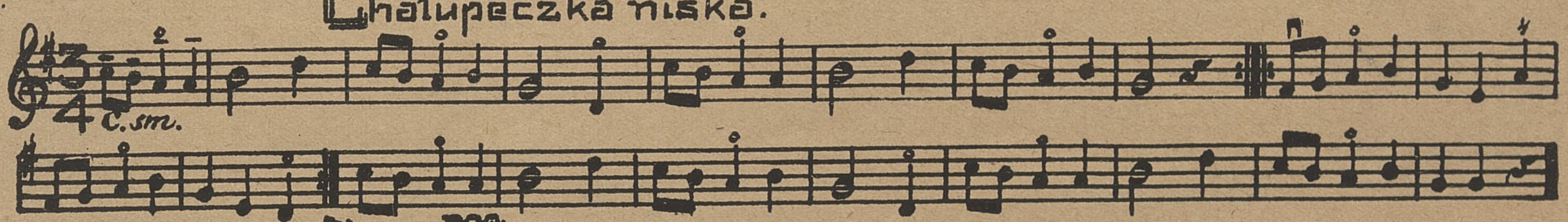
Jestem ci ja Krakowianka.
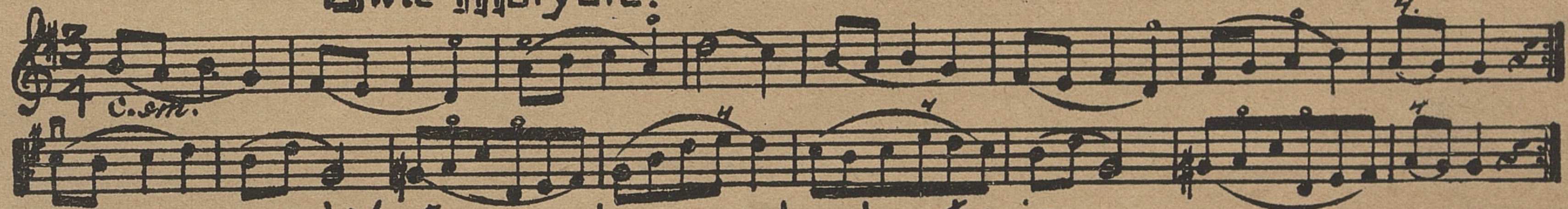

Szynkareczko, szafareczko.

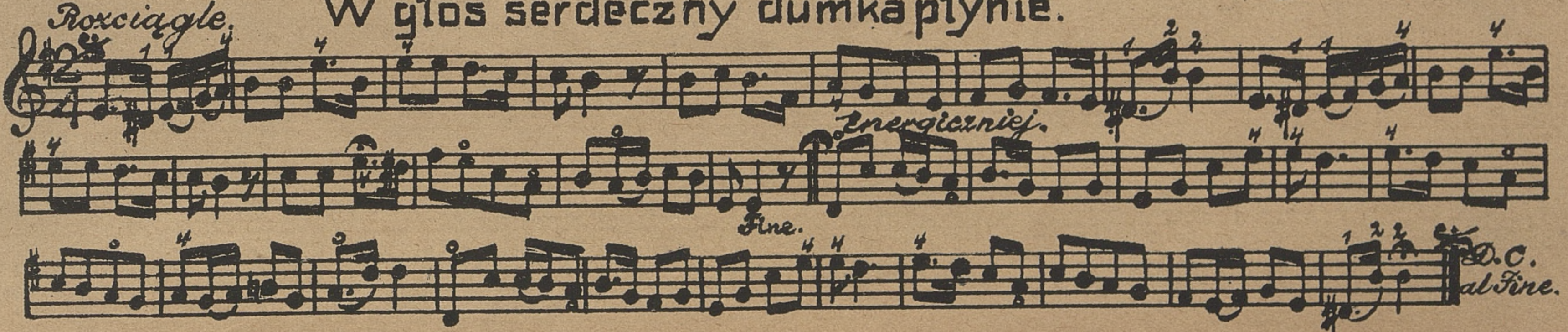

Chałupeczka niska.

Dwie Marysie.

W głos serdeczny dumka płynie.
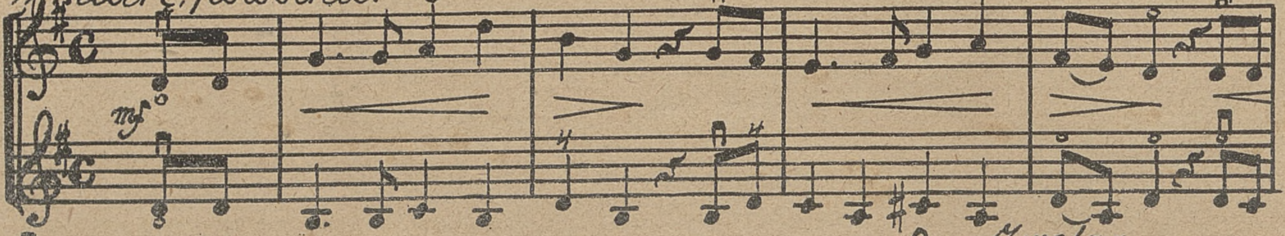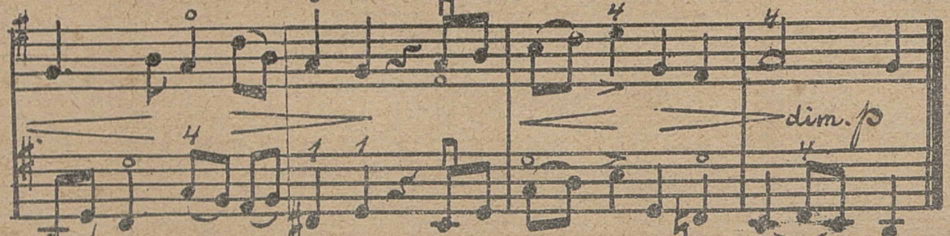

Duety.

22. Modlitwa.

A. Eckert.

W miarę powolnie.
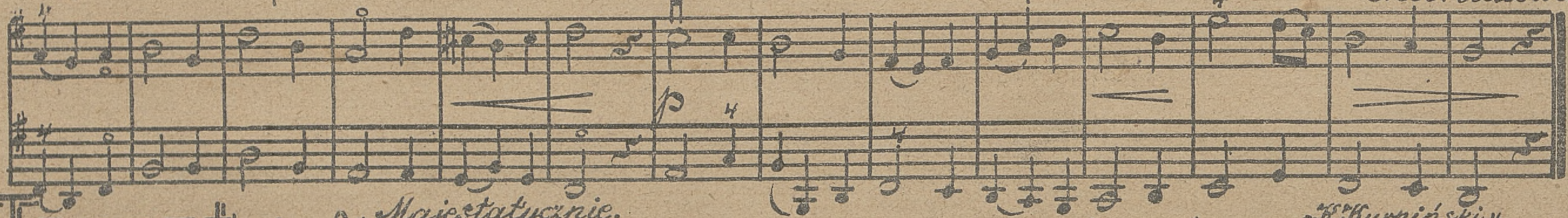
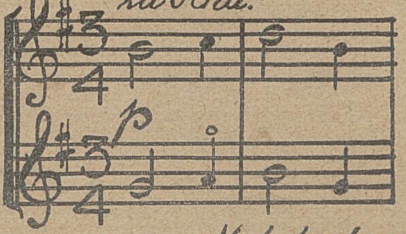

23. Pieśń towarzyska.

Zwolna.

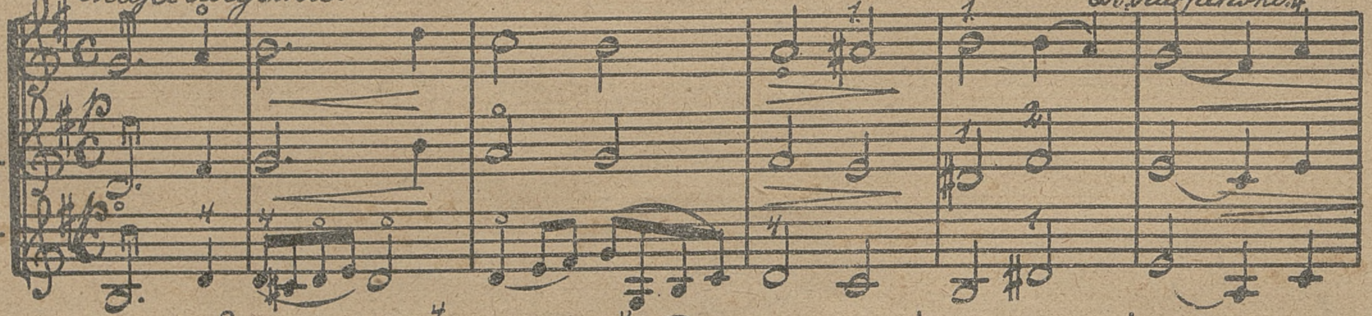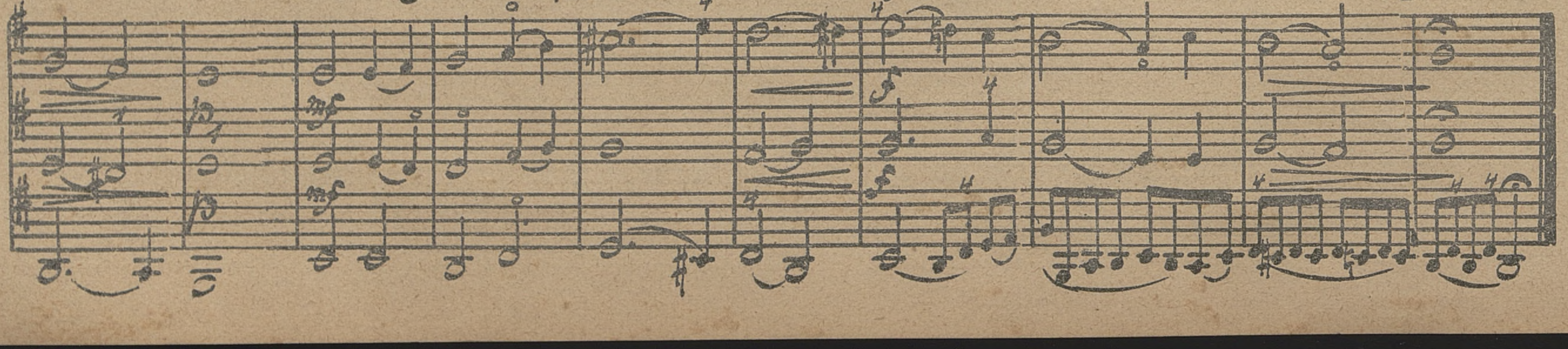

Tercety.

24. O dobrodziejstwach Boga.

Majestatycznie.

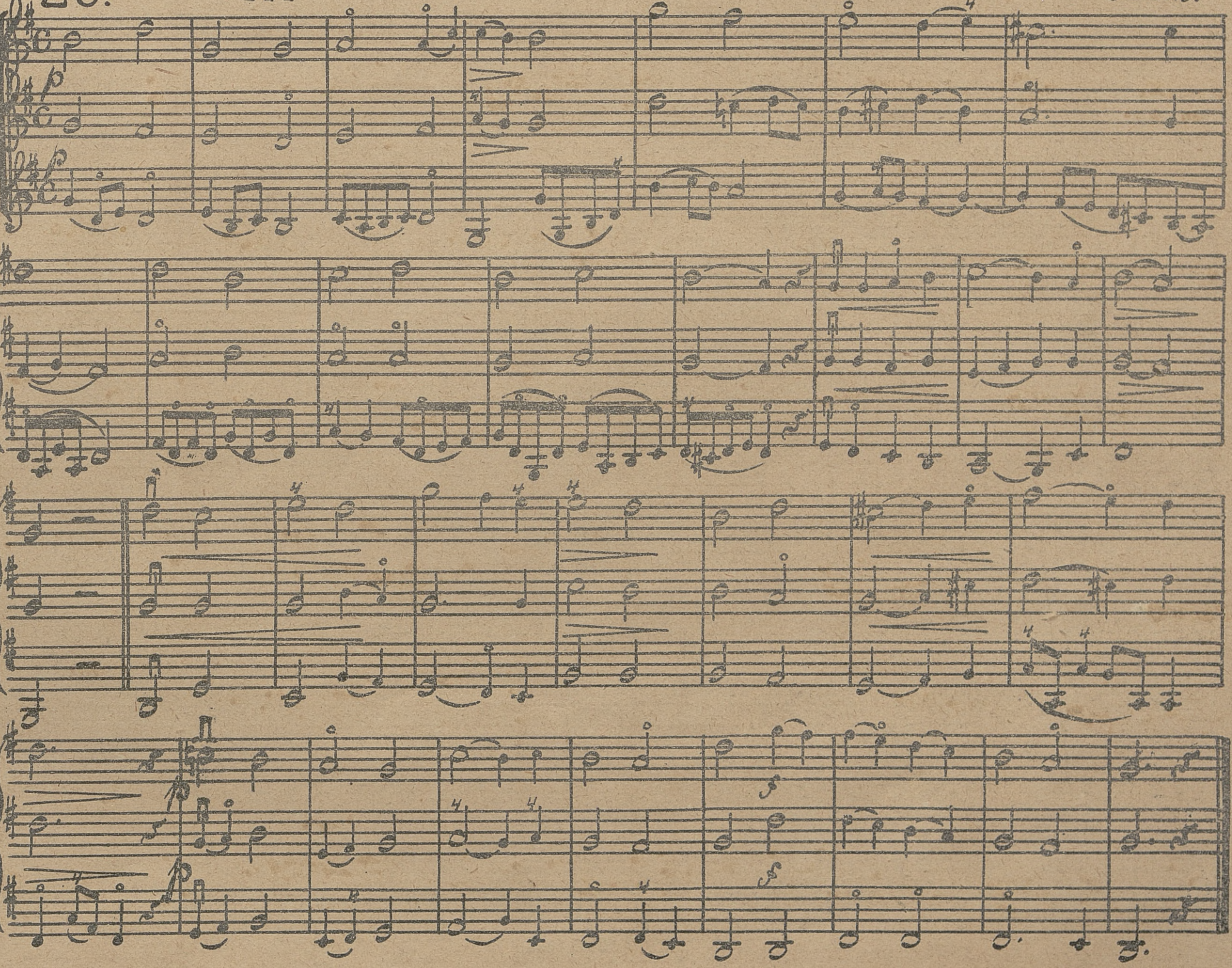
K. Kurpiński.

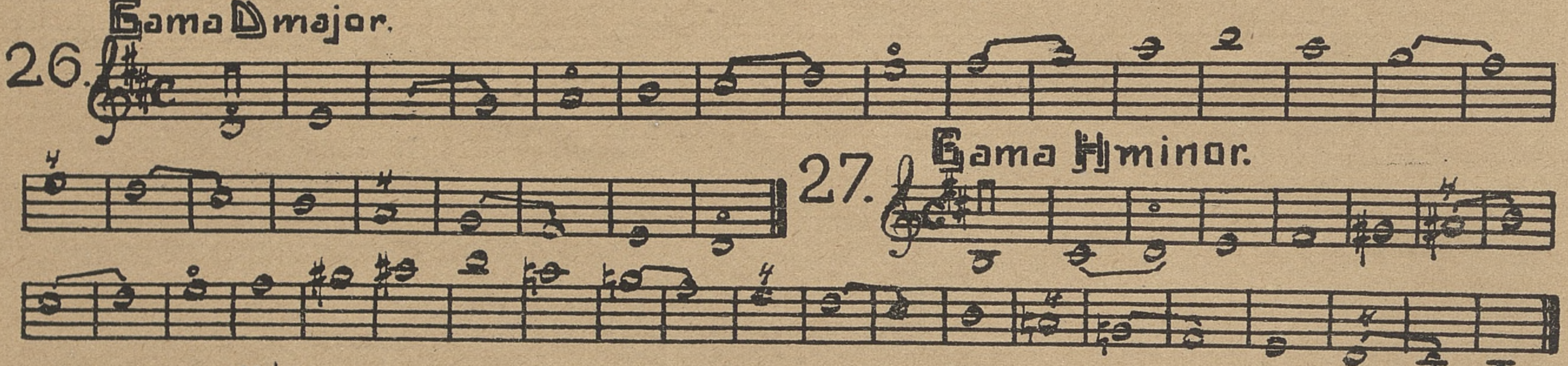

25. Modlitwa.

Gluck.
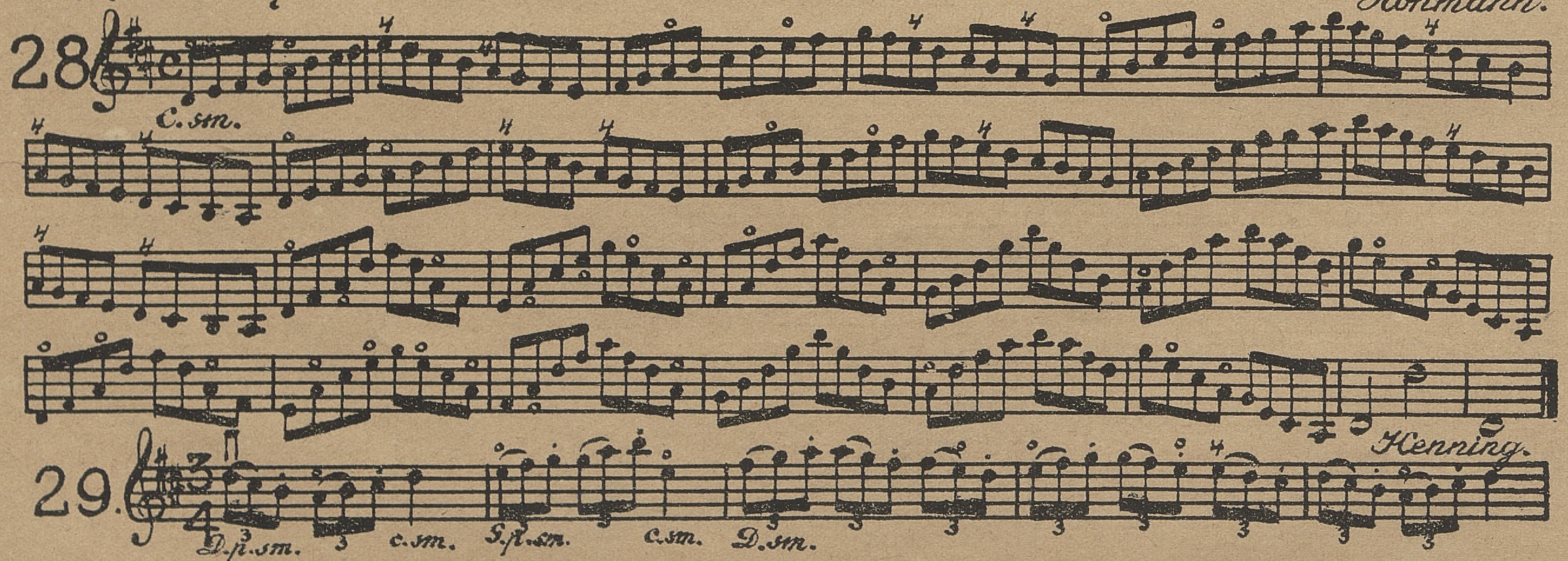

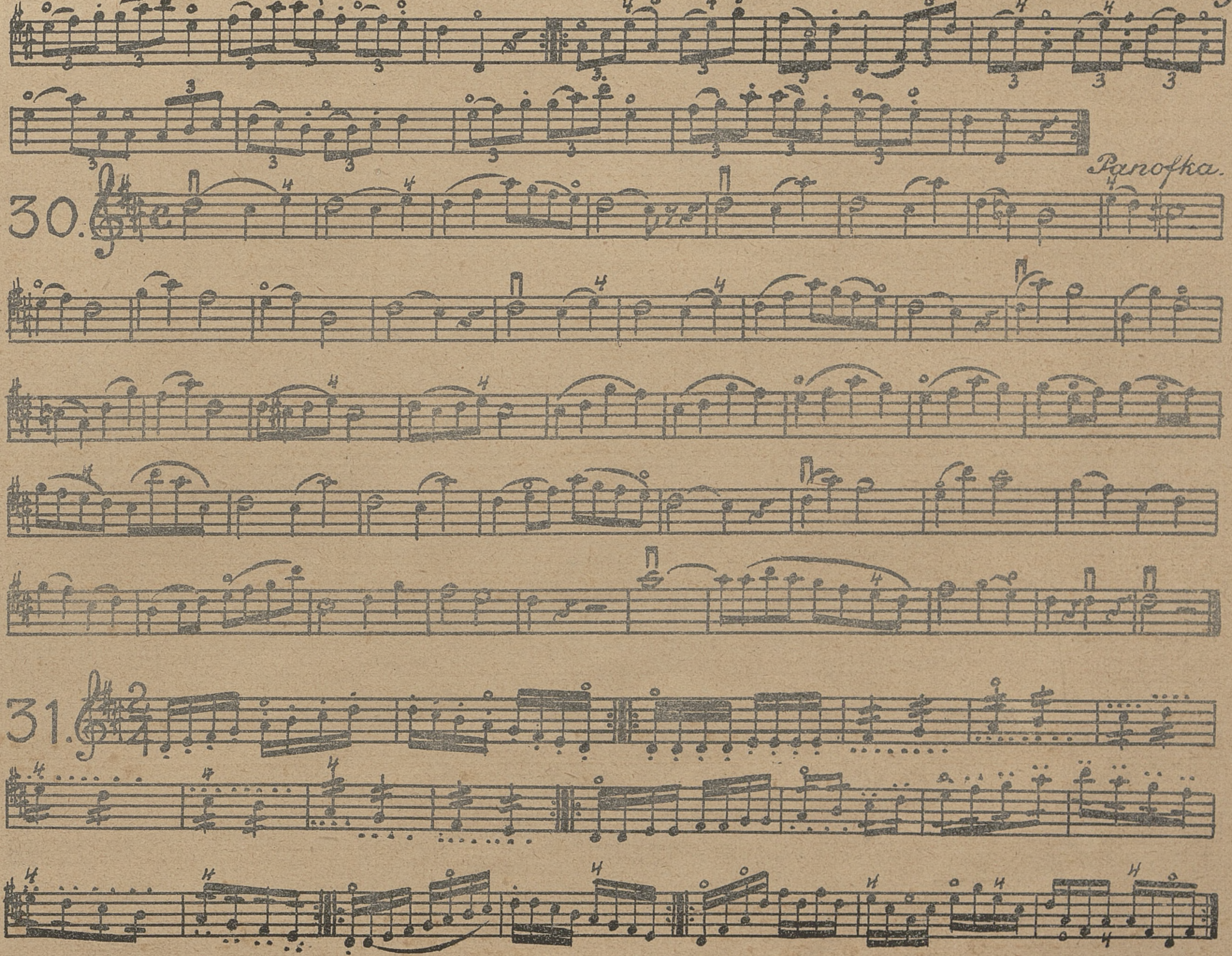
Gamy i ćwiczenia w ton. D major i H minor.

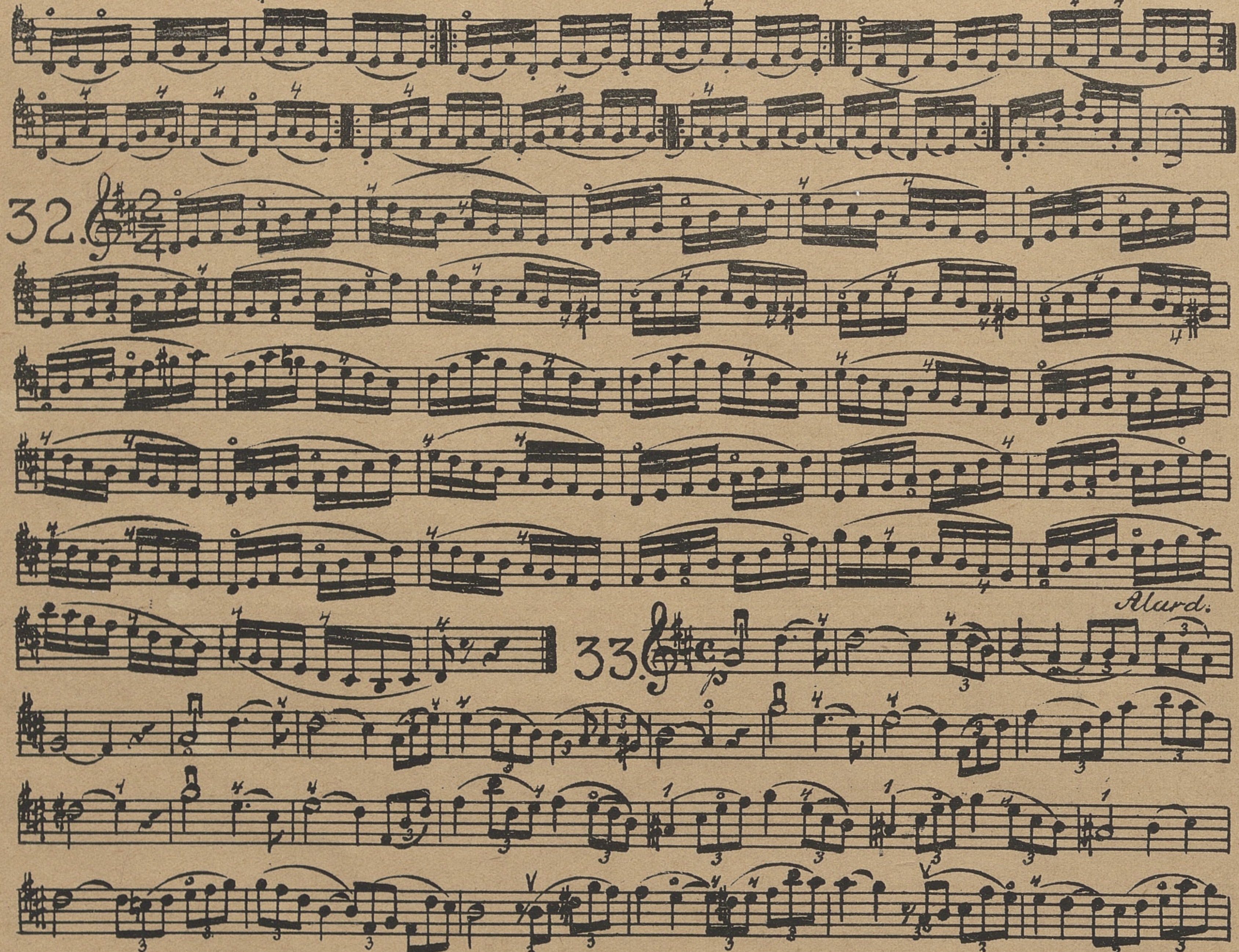

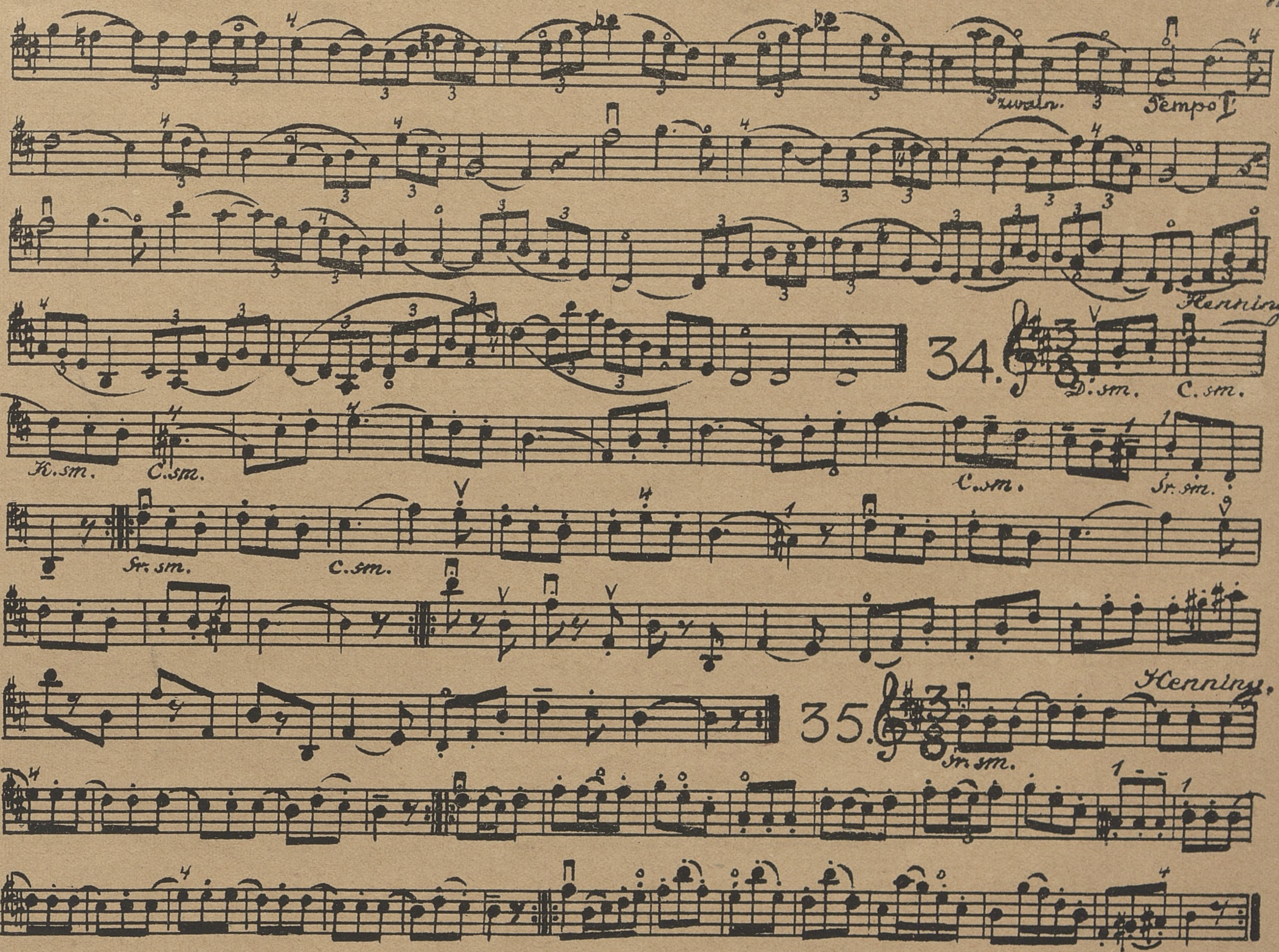

Uwaga. a.) Po opracowaniu dwu powyższych gam całemi nutami, należy grać je podług sposobów podanych w zeszycie drugim, №2; b.) w opracowaniu ćwiczeń w odległościach należy wzorować się na NN 3, 4, 5, 6, 7, 8 i 9, c.), a ćwiczenia, oparte na akordach doskonałych I, IV i V stopn., opracowywać podług wzorów 10, 11 i 12 (tegoż zeszytu); d.) zastosować potem uwagę, umieszczoną na str. 30.

Hohmann.

30.
Panofka.
31.

32.
Alard.
33.
p
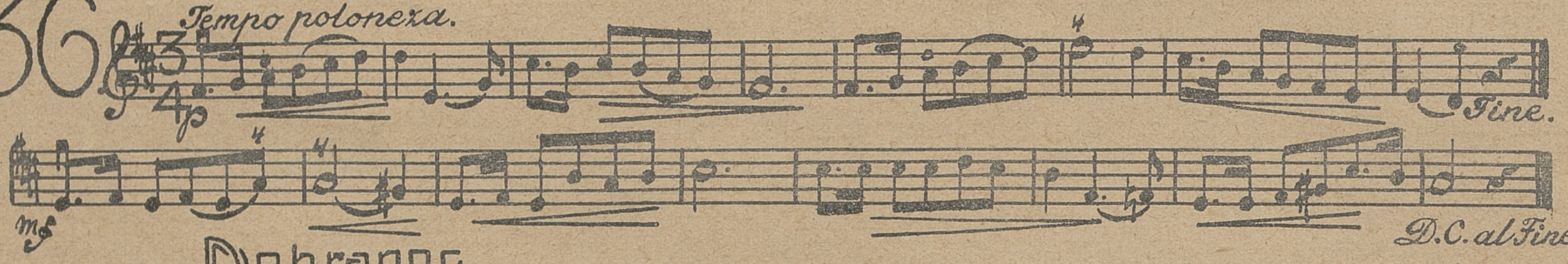

Tempo I
Henning.
34.
D. sm.
C. sm.
K. sm.
C. sm.
C. sm.
Fr. sm.
Fr. sm.
C. sm.
Henning.
35.
Fr. sm.

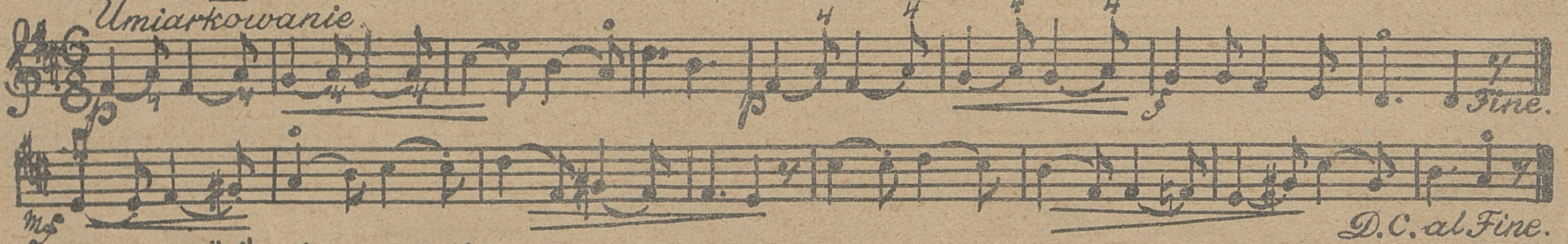
Melodje:

Polonezik.
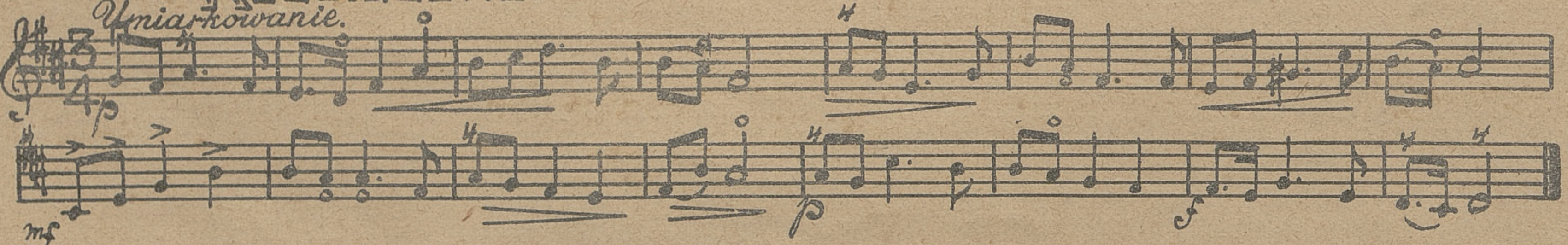
36
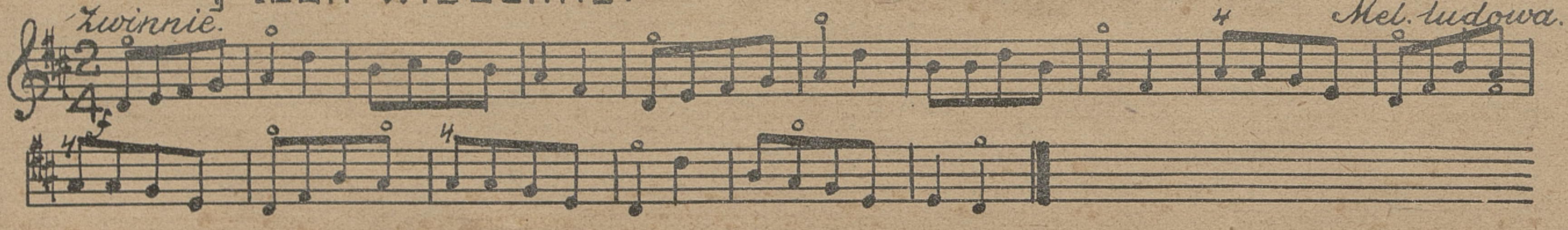

Dobranoc.

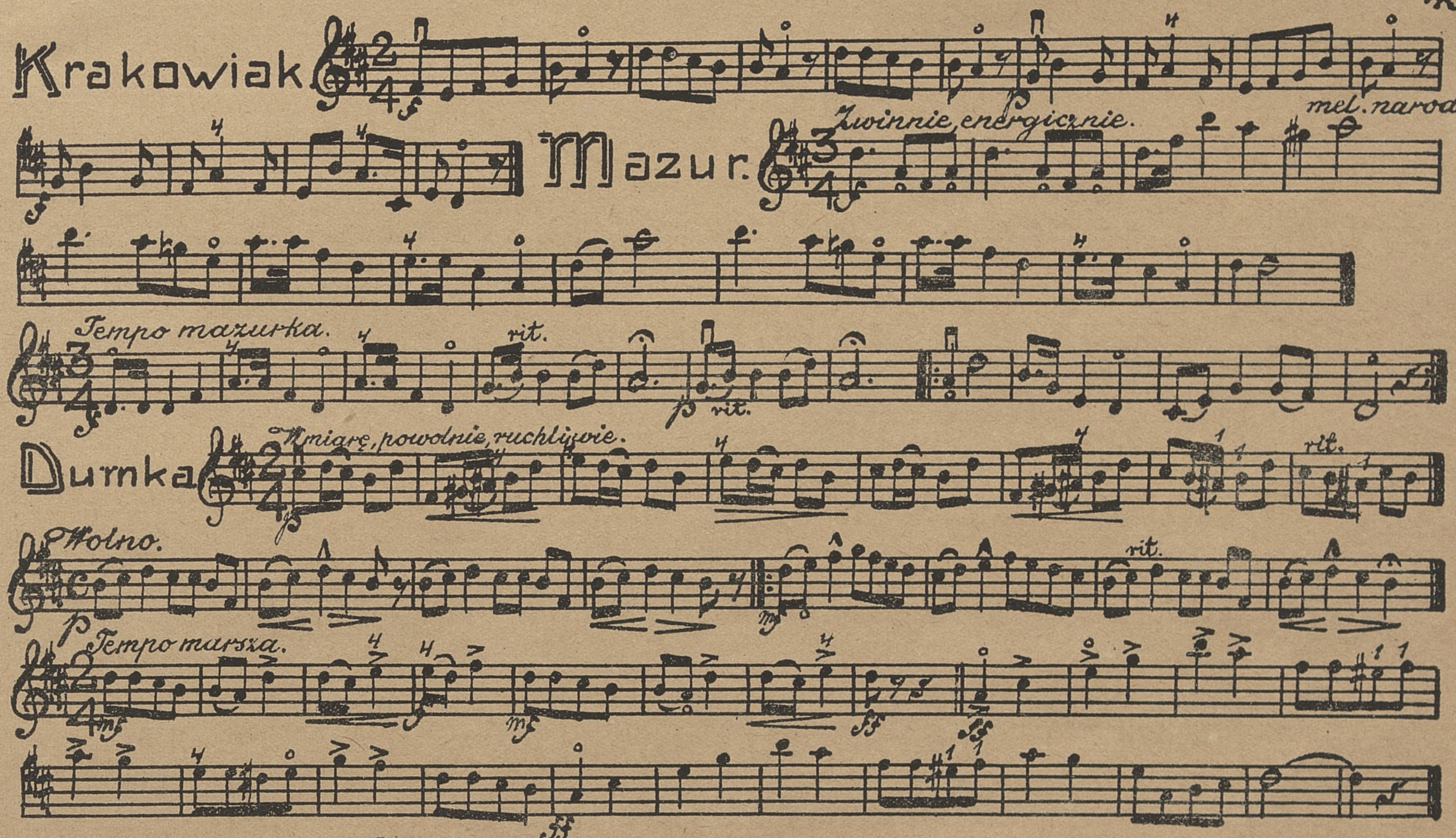

Kościuszko.

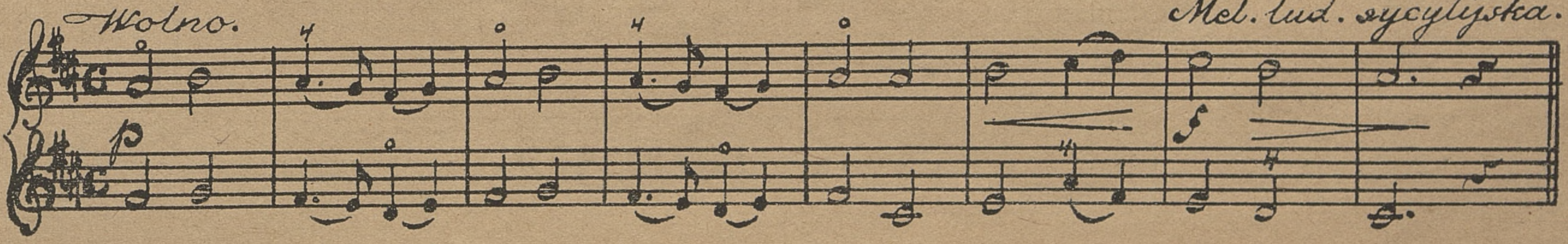

Pieśń wiosenna.

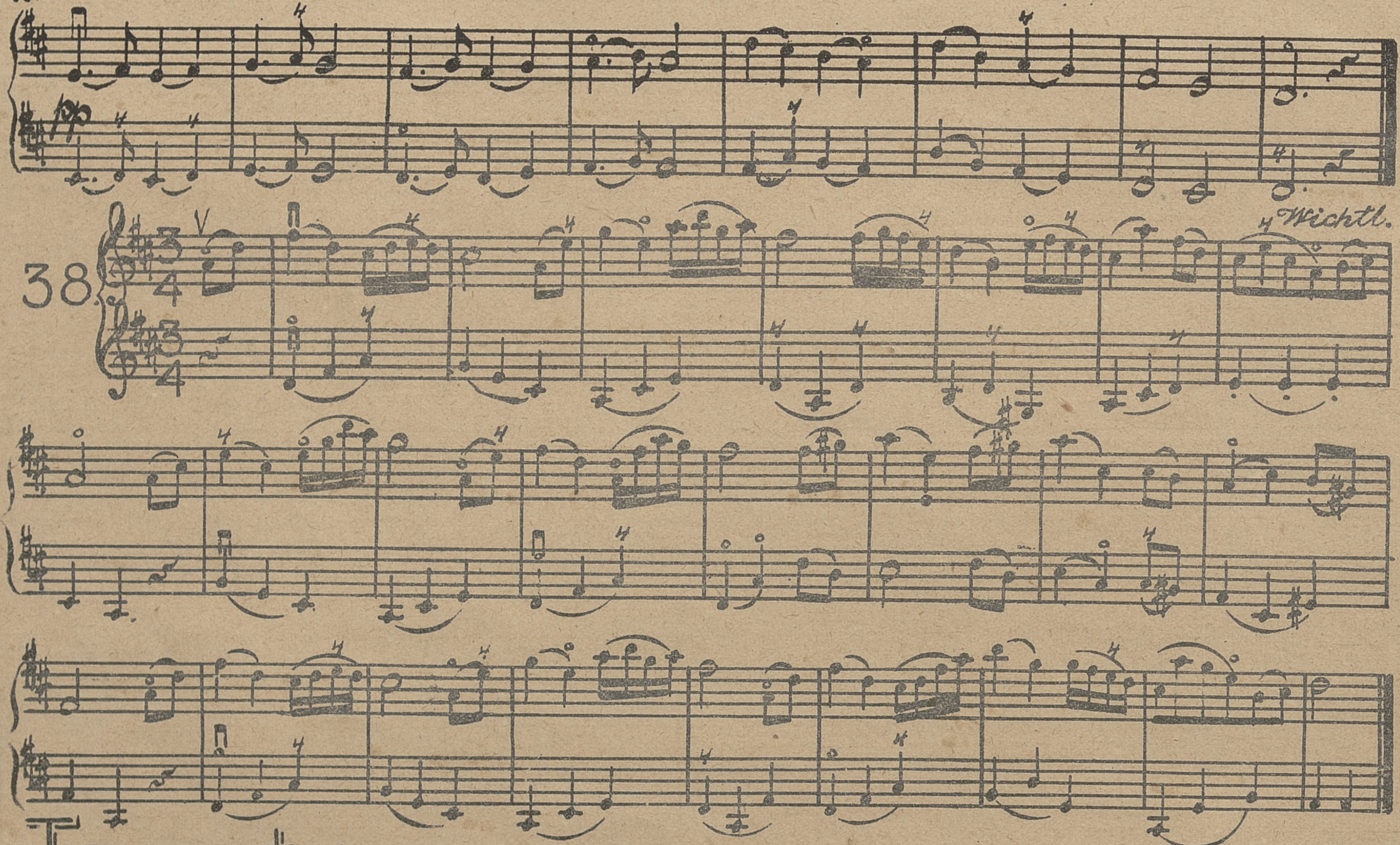

Duety.
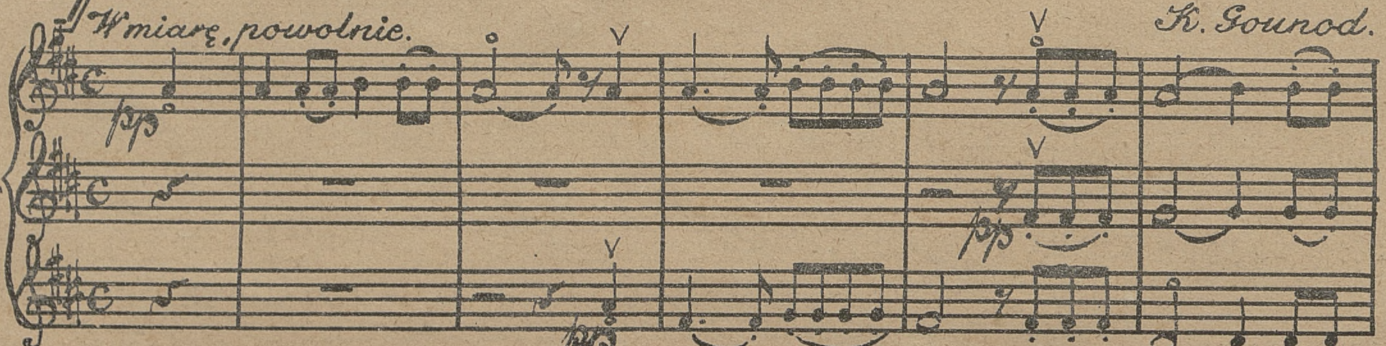
37. „O Sanctissima".

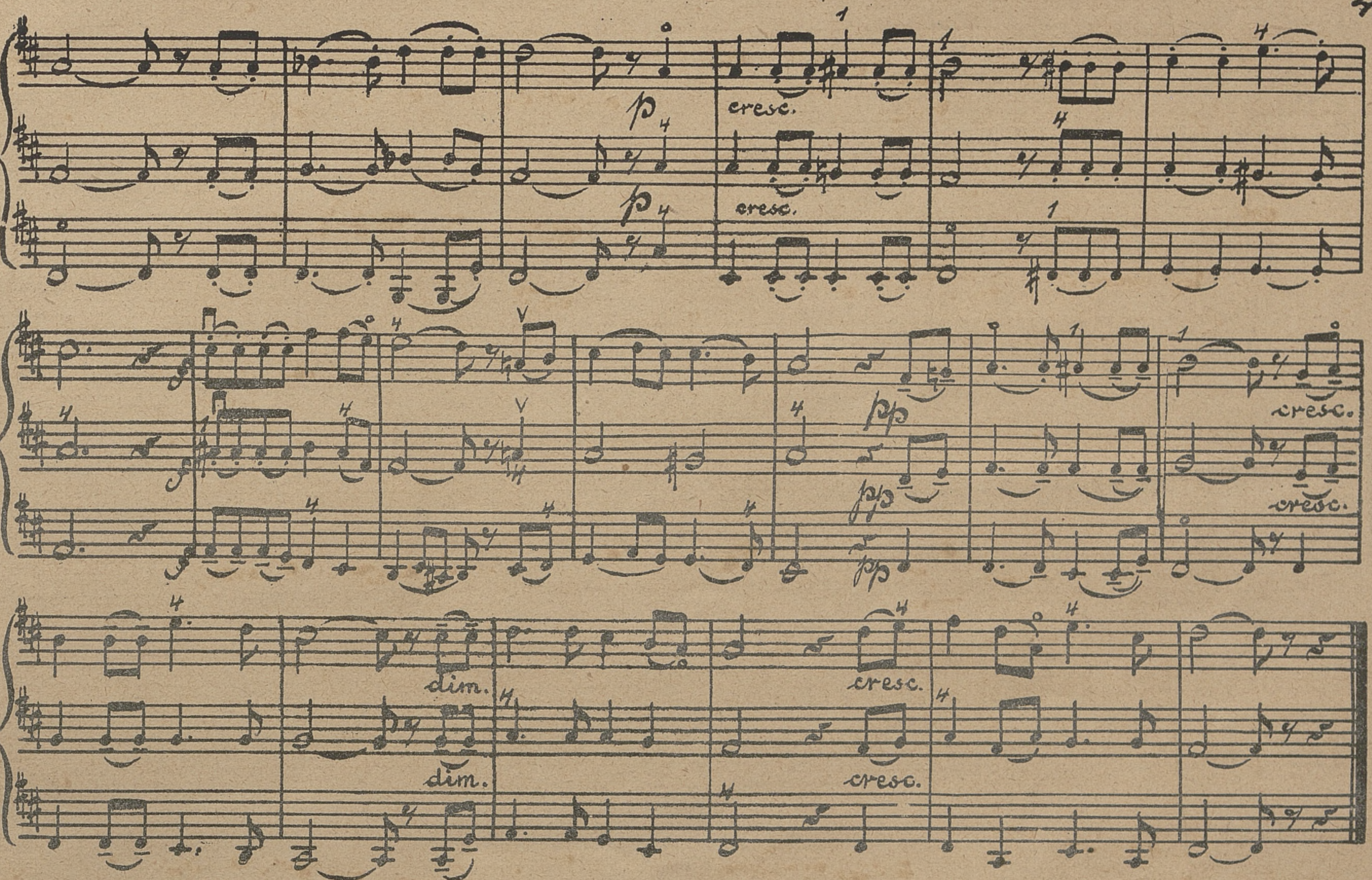

Tercety.
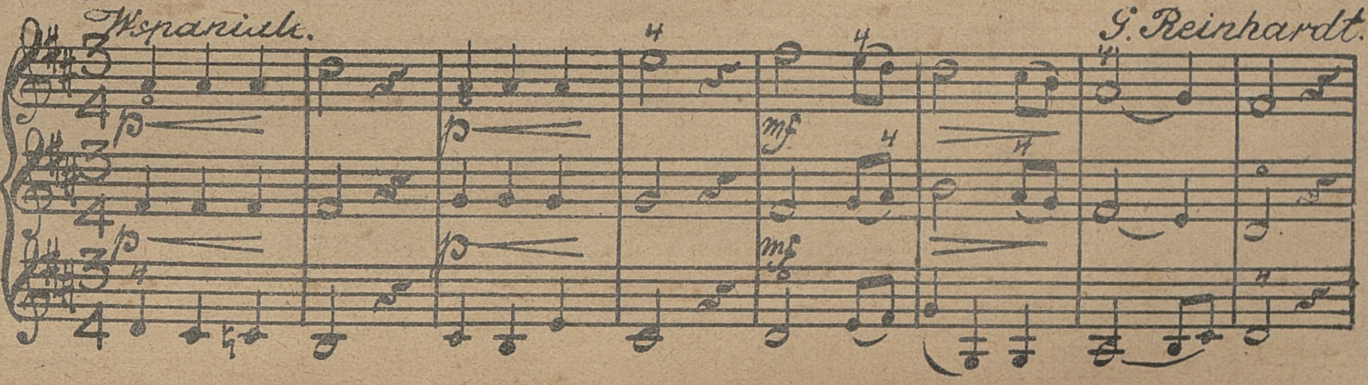
39. Sen.

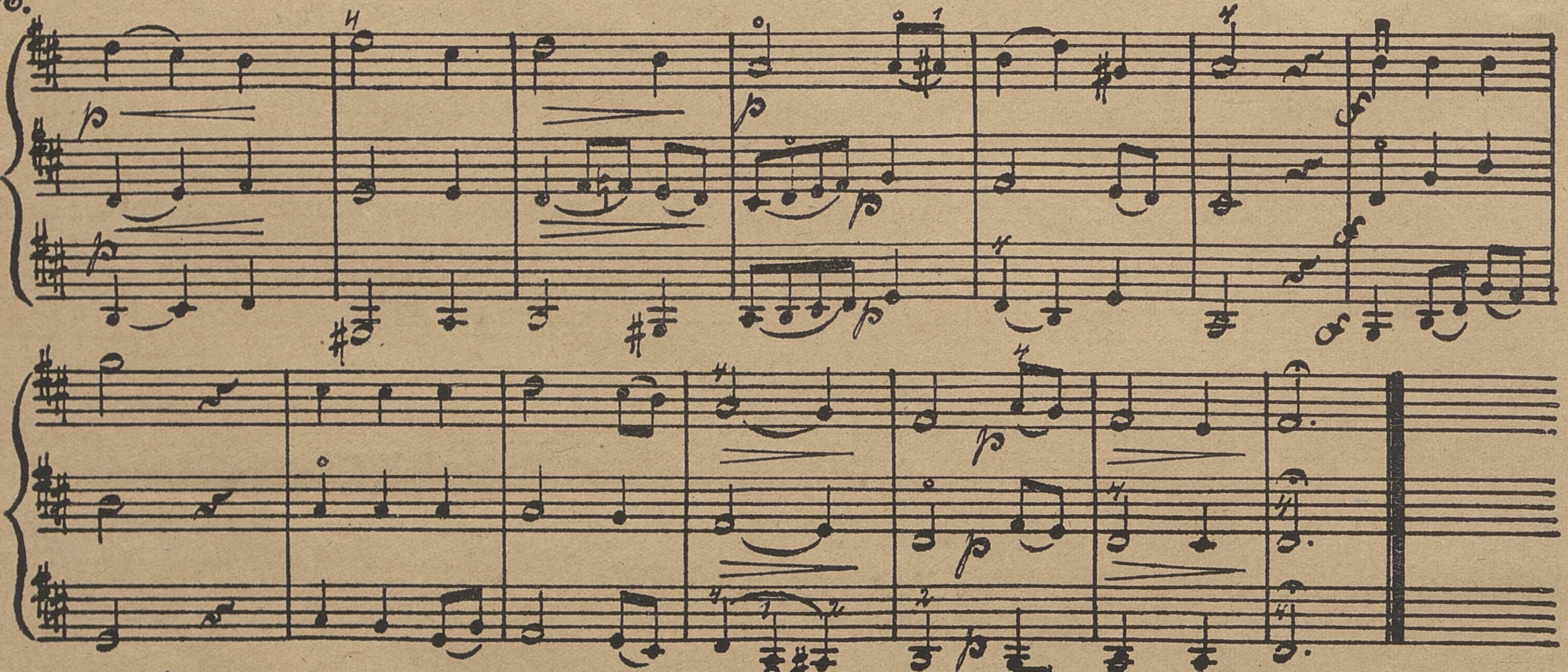

40. Ucichł już gwar.

Wspaniale. G. Reinhardt.

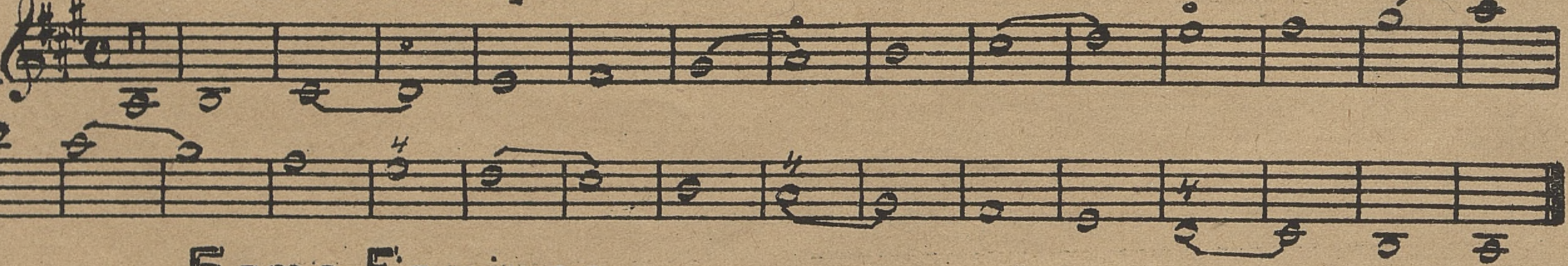

Gamy i ćwiczenia w ton. A major i Fis minor.

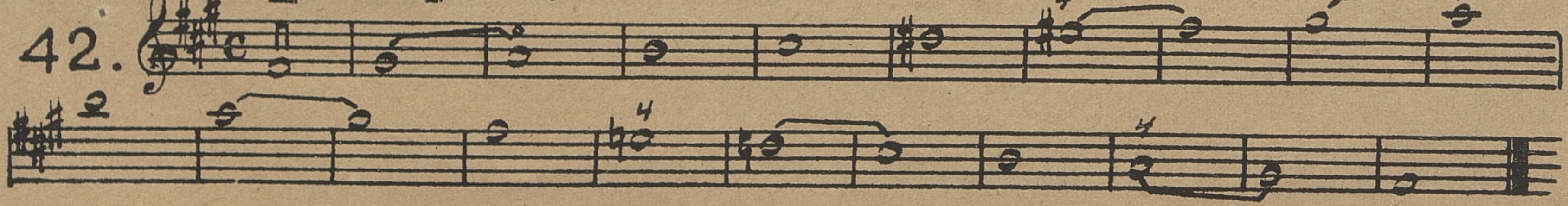
Gama A major.

41.

Gama Fis minor.
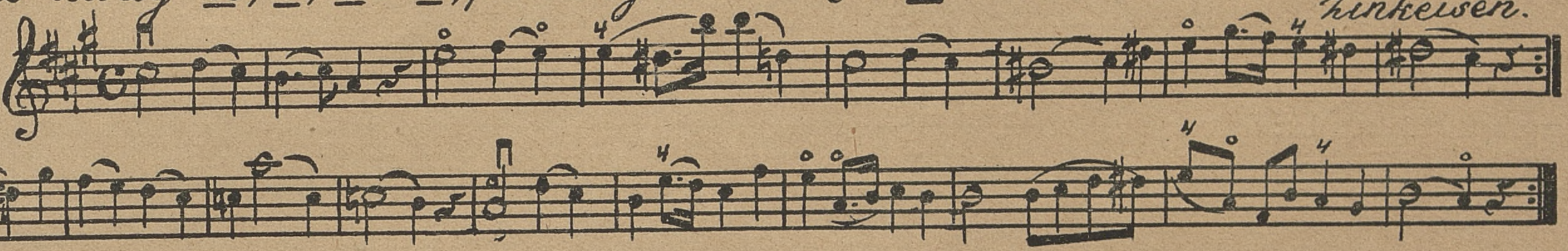
42.

Po opracowaniu powyższych 2 gam całemi nutami, należy zastosować się do uwag a, b, c i d, podanych w części II na str. 38.

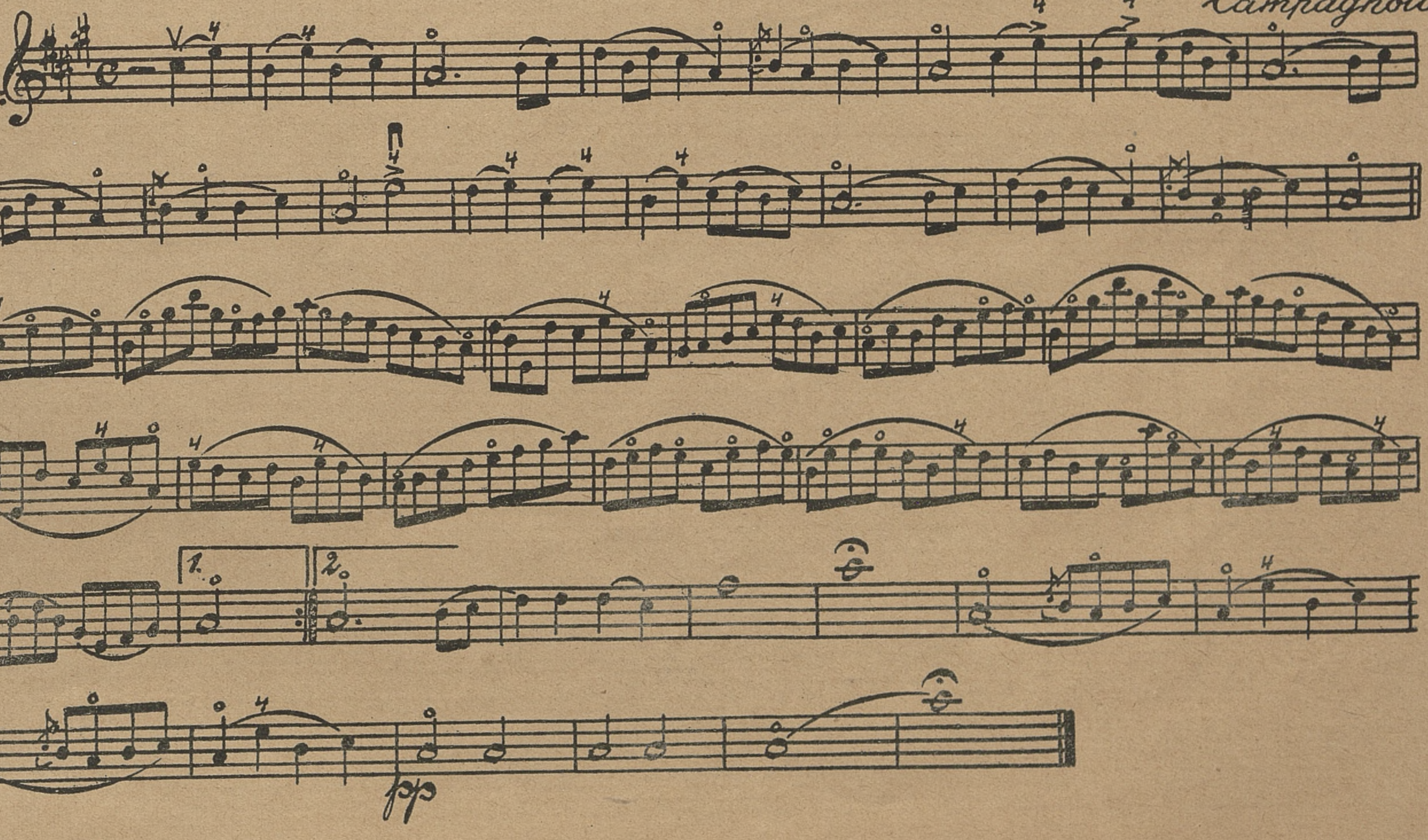
Zinkeisen.

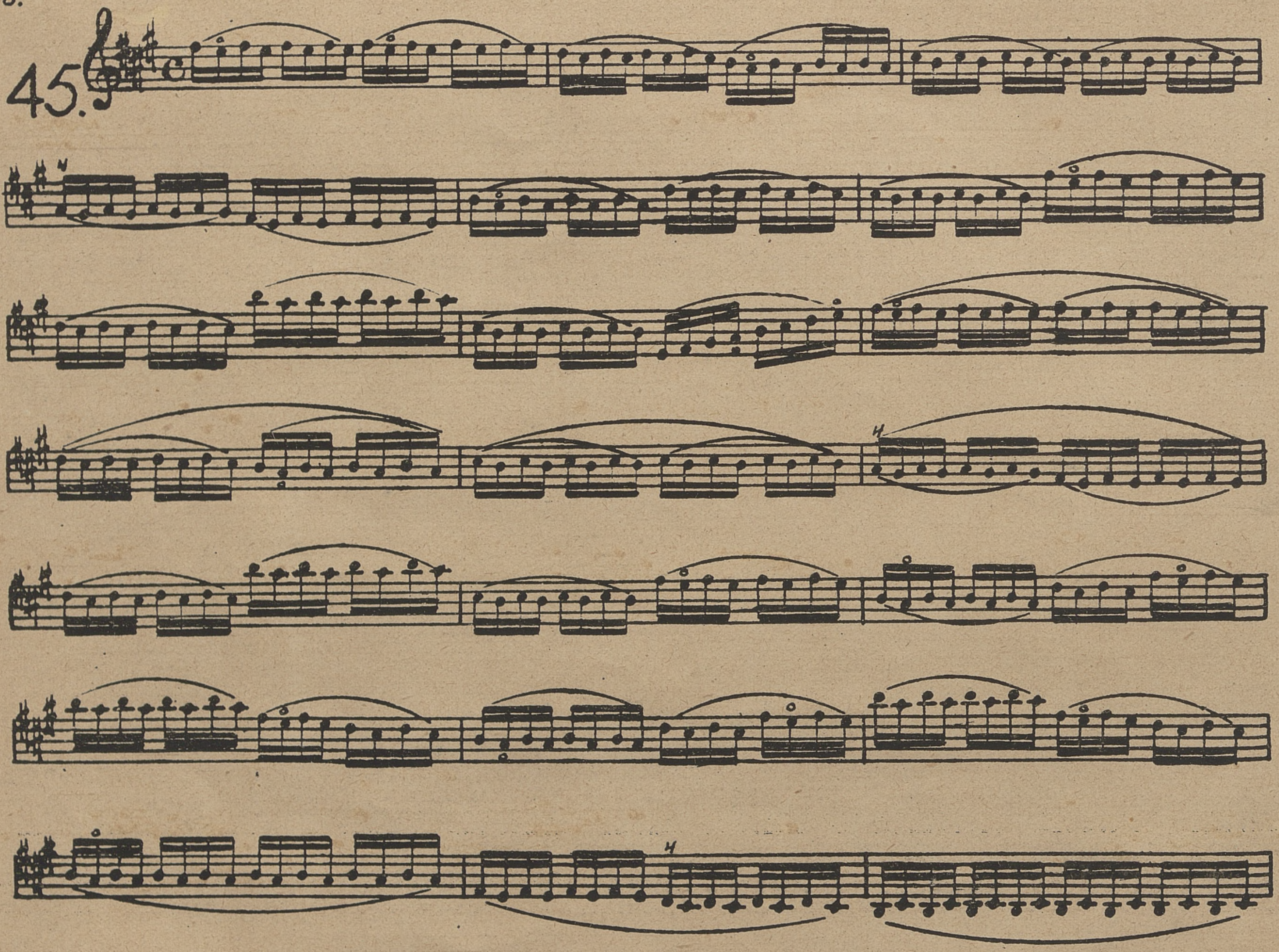
43.

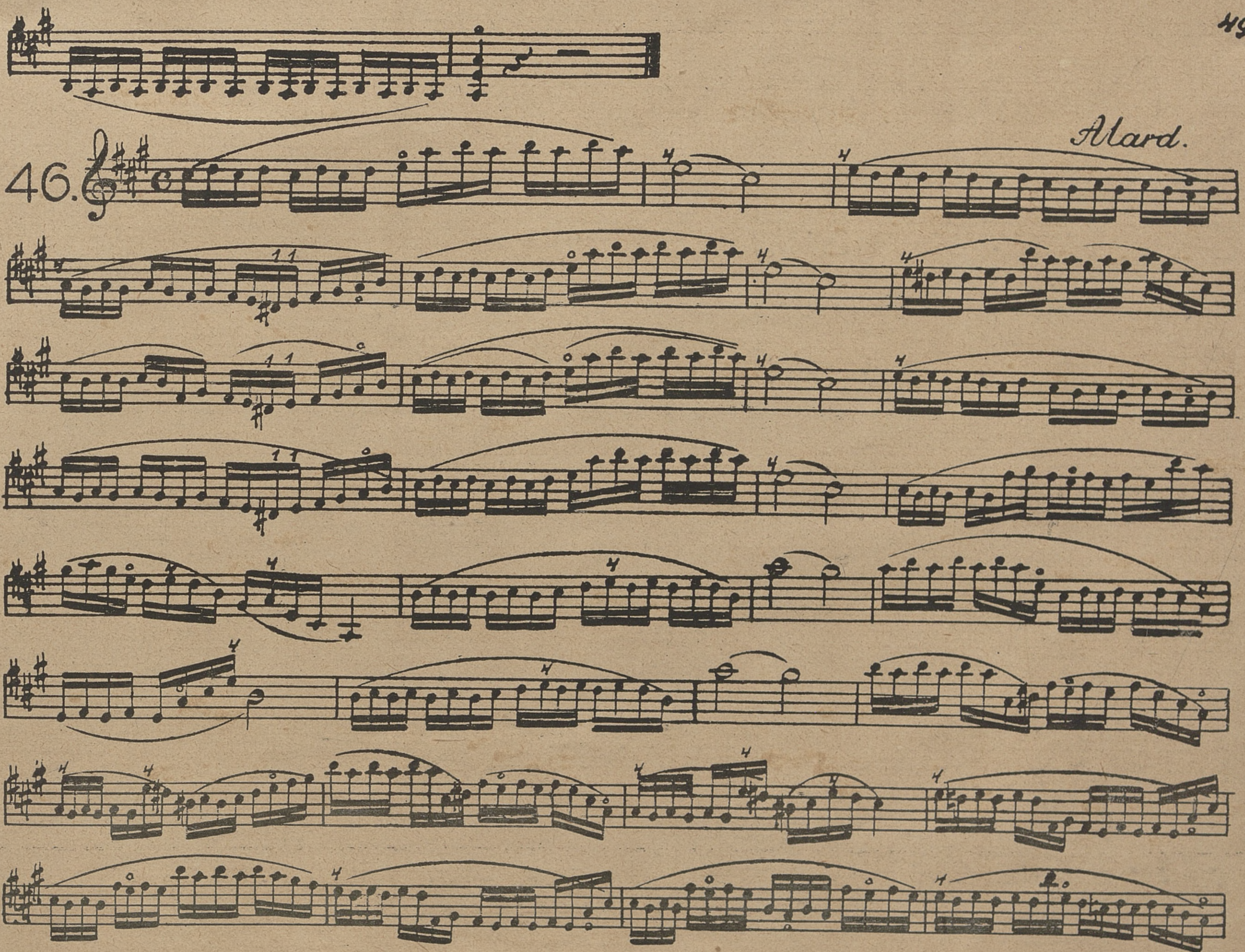

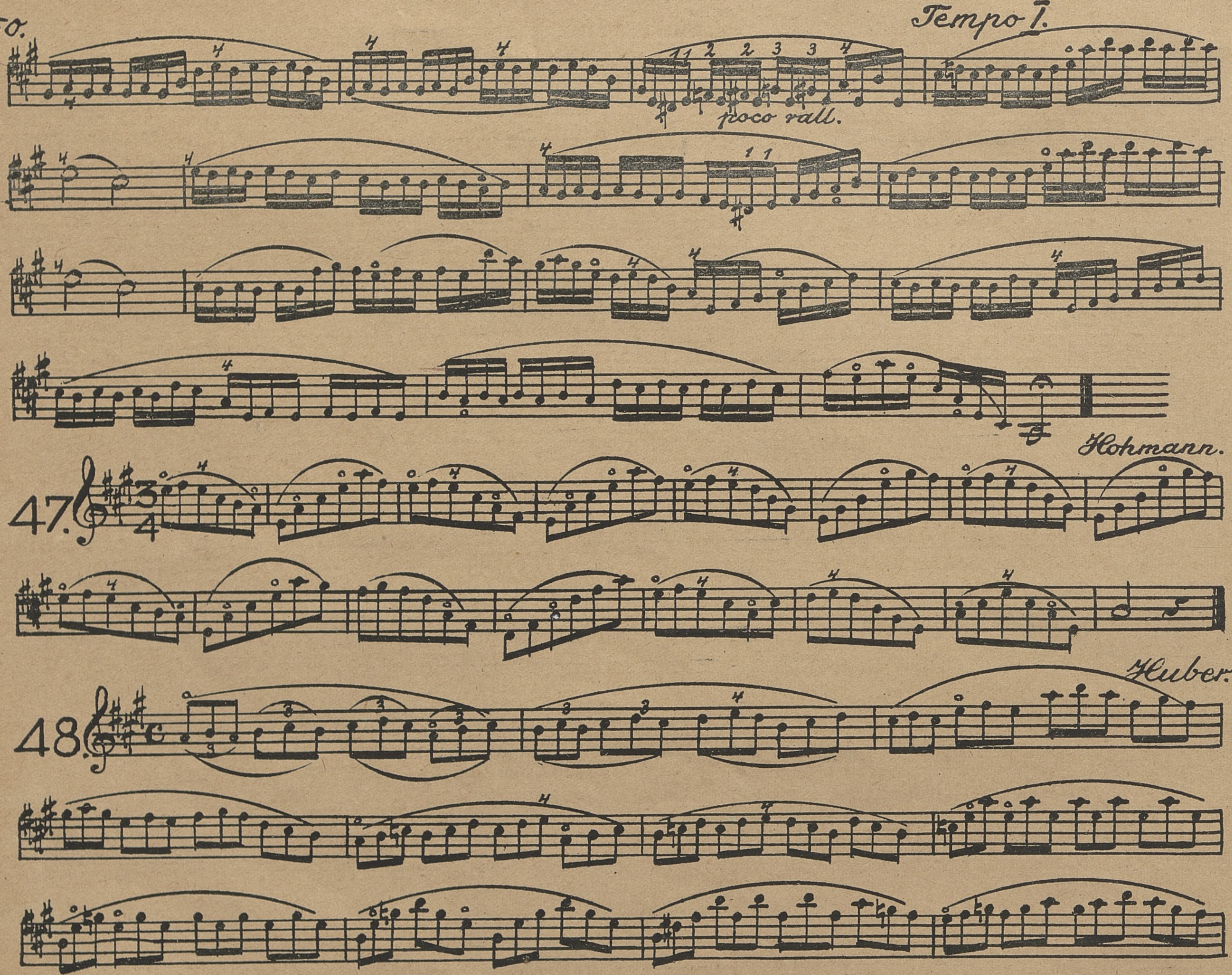
Campagnoli.

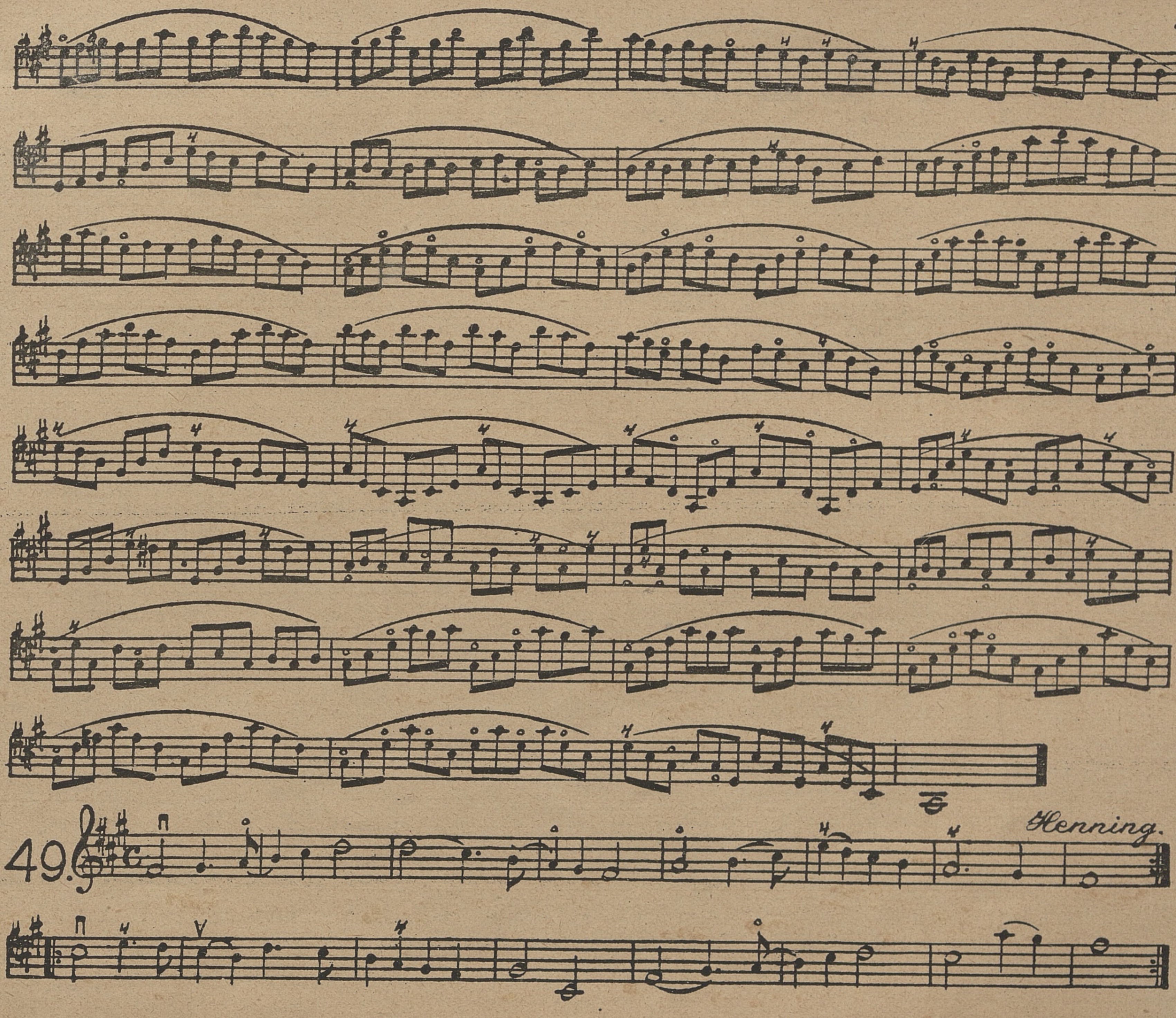
44.

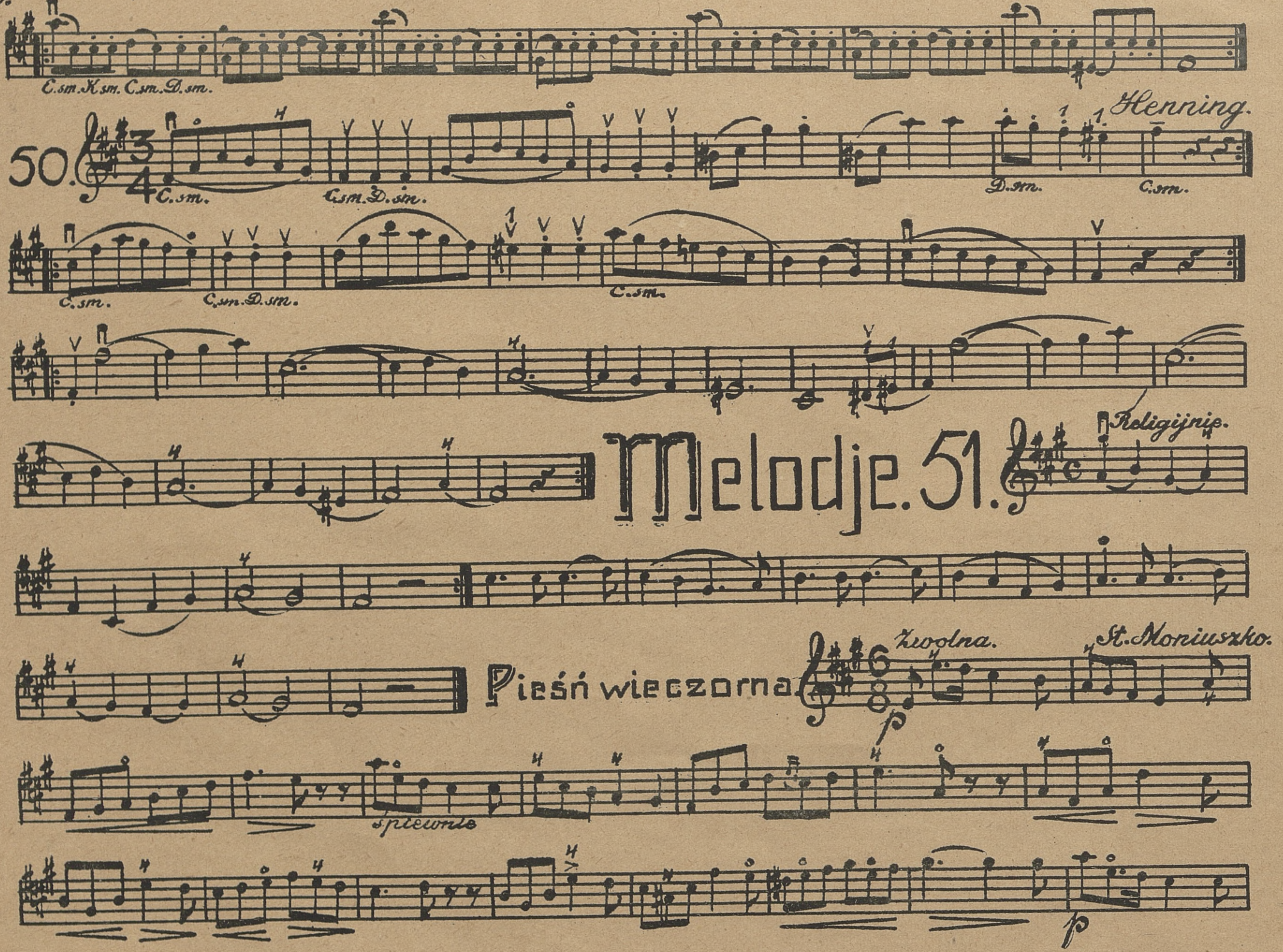

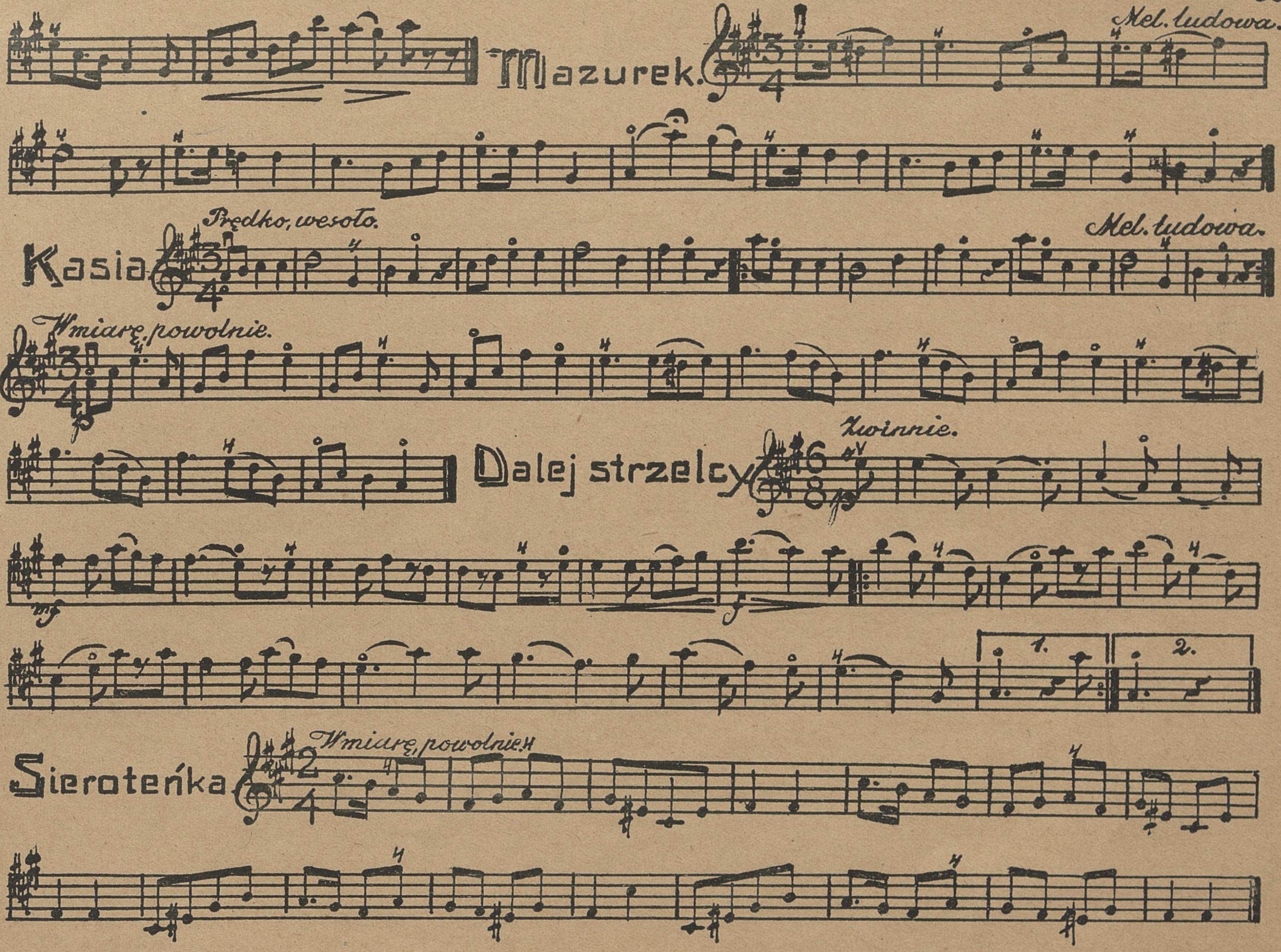

45.
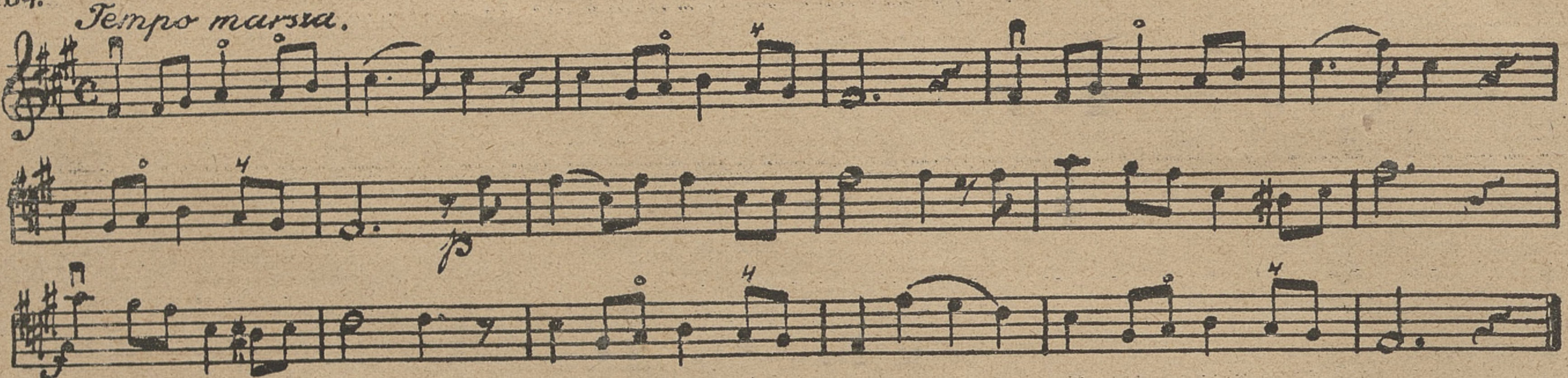

Alard.
46.

Tempo I.
poco rall.
Hohmann.
47.
Huber.
48.

49.
Henning.

C.sm. K.sm. C.sm. D.sm.
50.
Henning.
C.sm.
C.sm. D.sm.
D.sm.
C.sm.
C.sm.
C.sm. D.sm.
C.sm.
Melodje. 51.
Religijnie.
Pieśń wieczorna.
Zwolna.
St. Moniuszko.
p
śpiewnie
p

Mazurek.
Mel. ludowa.
Prędko, wesoło.
Kasia
Mel. ludowa.
W miarę powolnie.
Dalej strzelcy
Zwinnie.
Sieroteńka
W miarę powolnie.

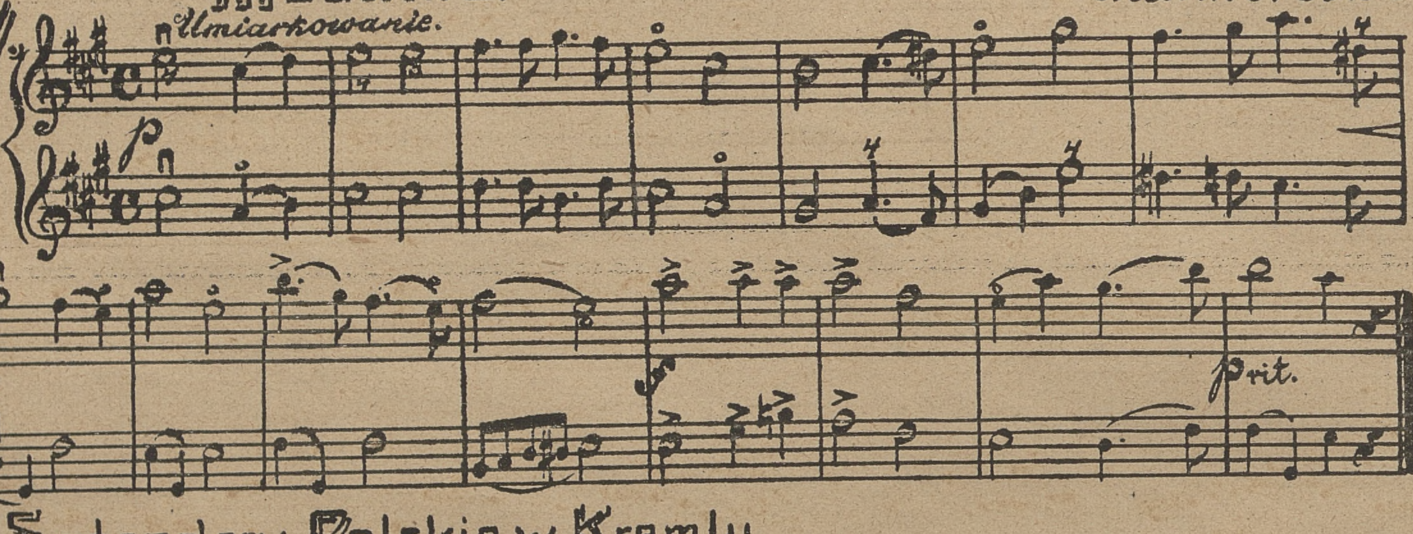

Duety

Modlitwa.

Mel. W. Troszla.
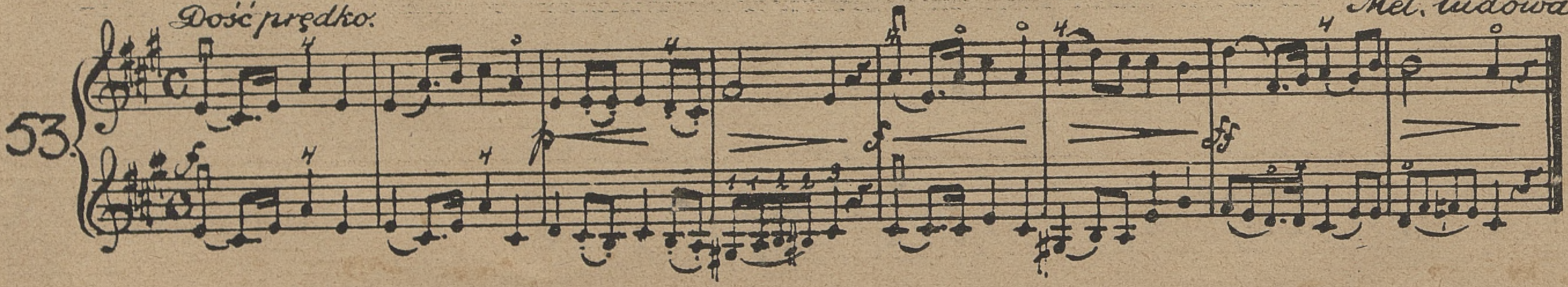
52.

Sztandary Polskie w Kremlu.

Mel. ludowa.

53.

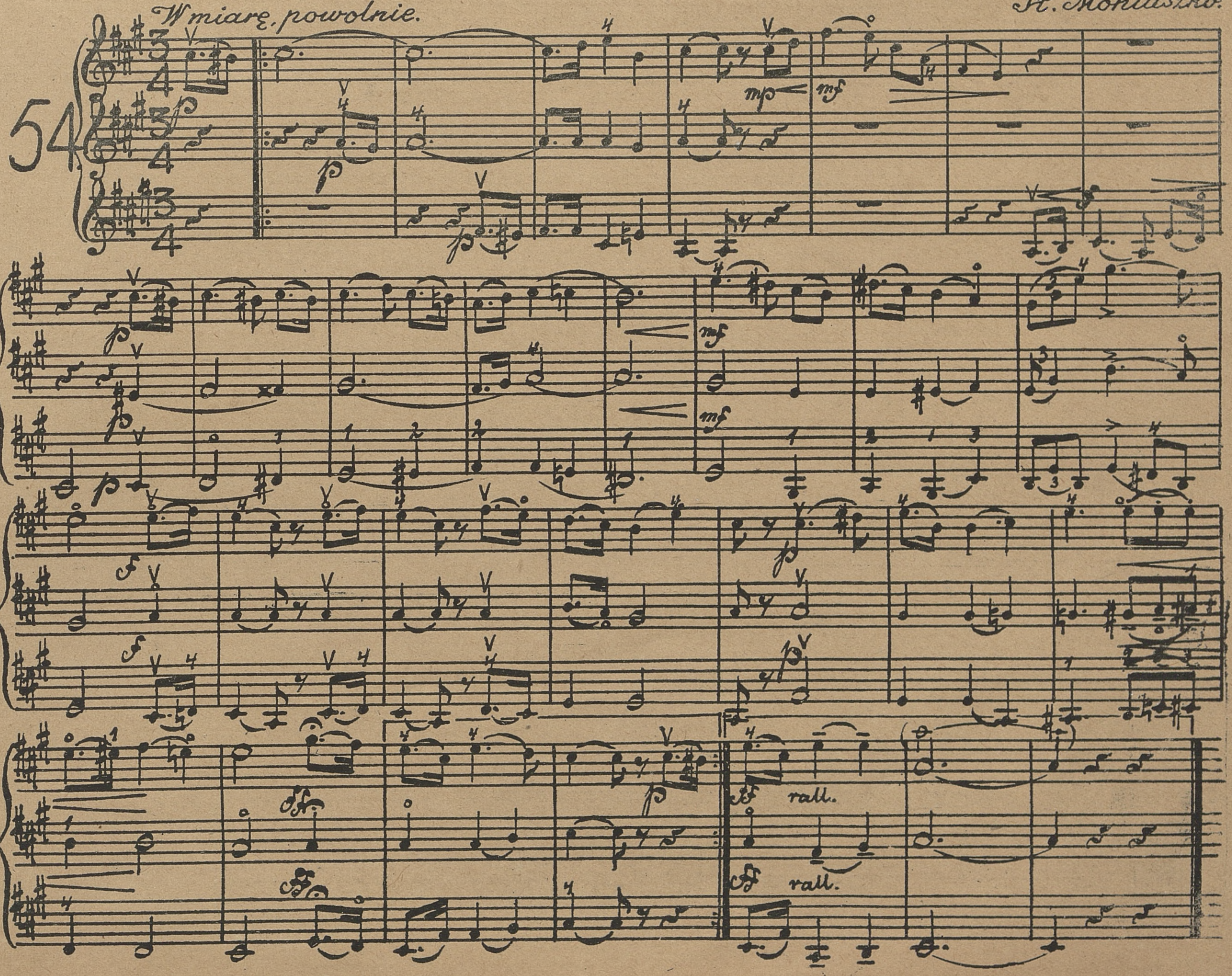

Tercety.

Cichy domku z op. „Straszny dwór.”

St. Moniuszko.
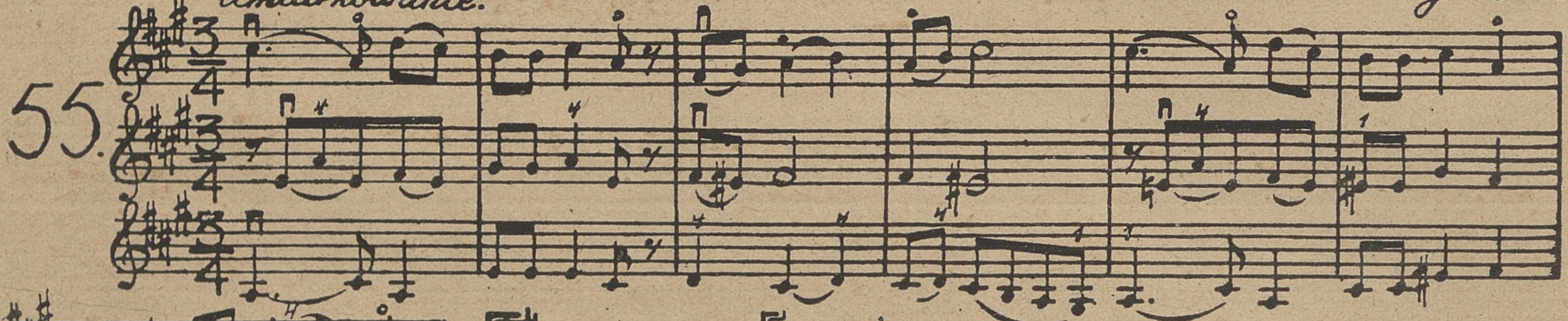
54
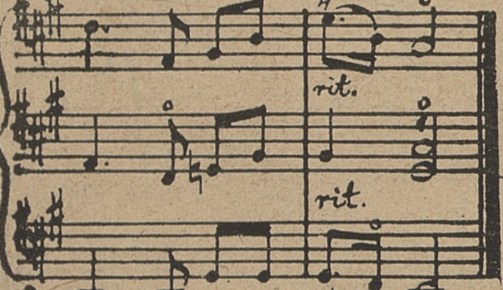

Trzeci Maj

Umiarkowanie. *Mel. L. T. Płosajkiewicza.*

55.
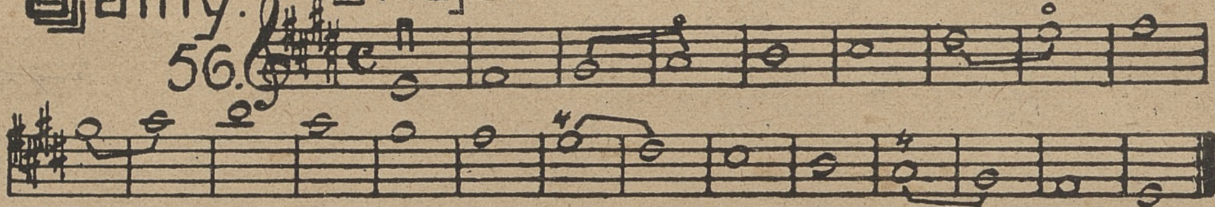

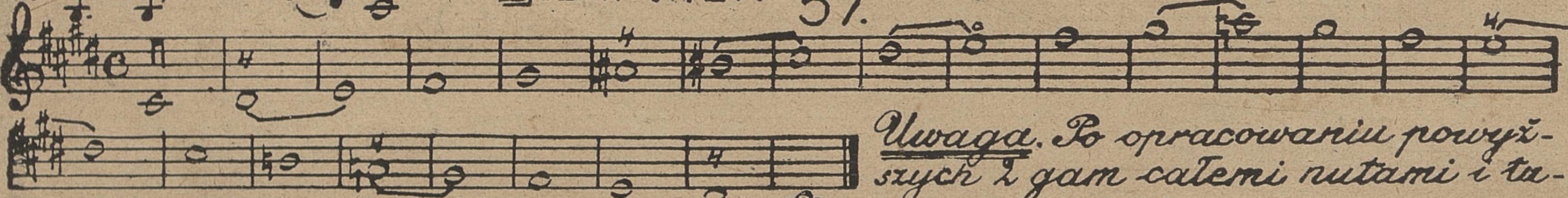

Gamy.

E major.

56.
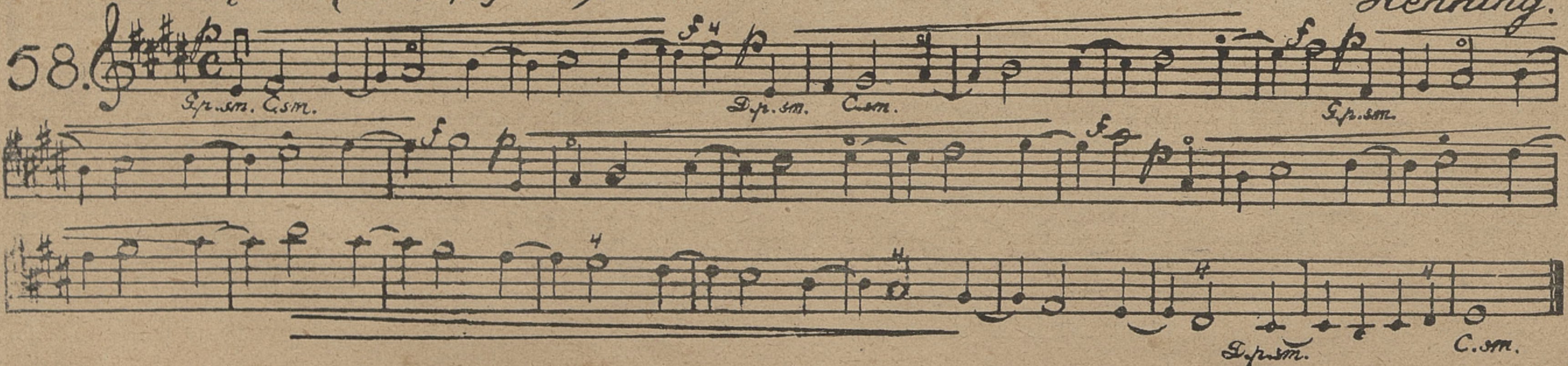

Gis minor. 57.

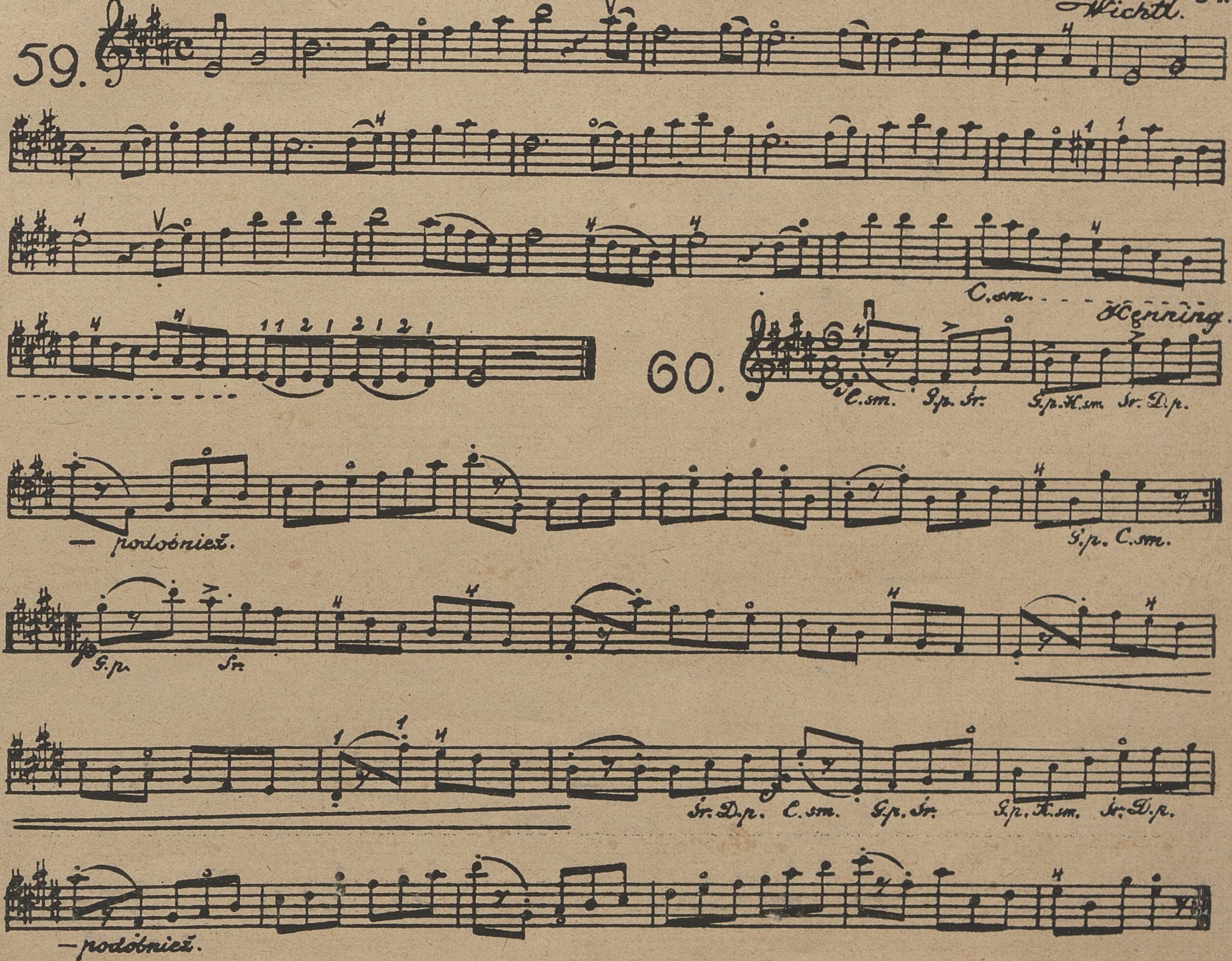

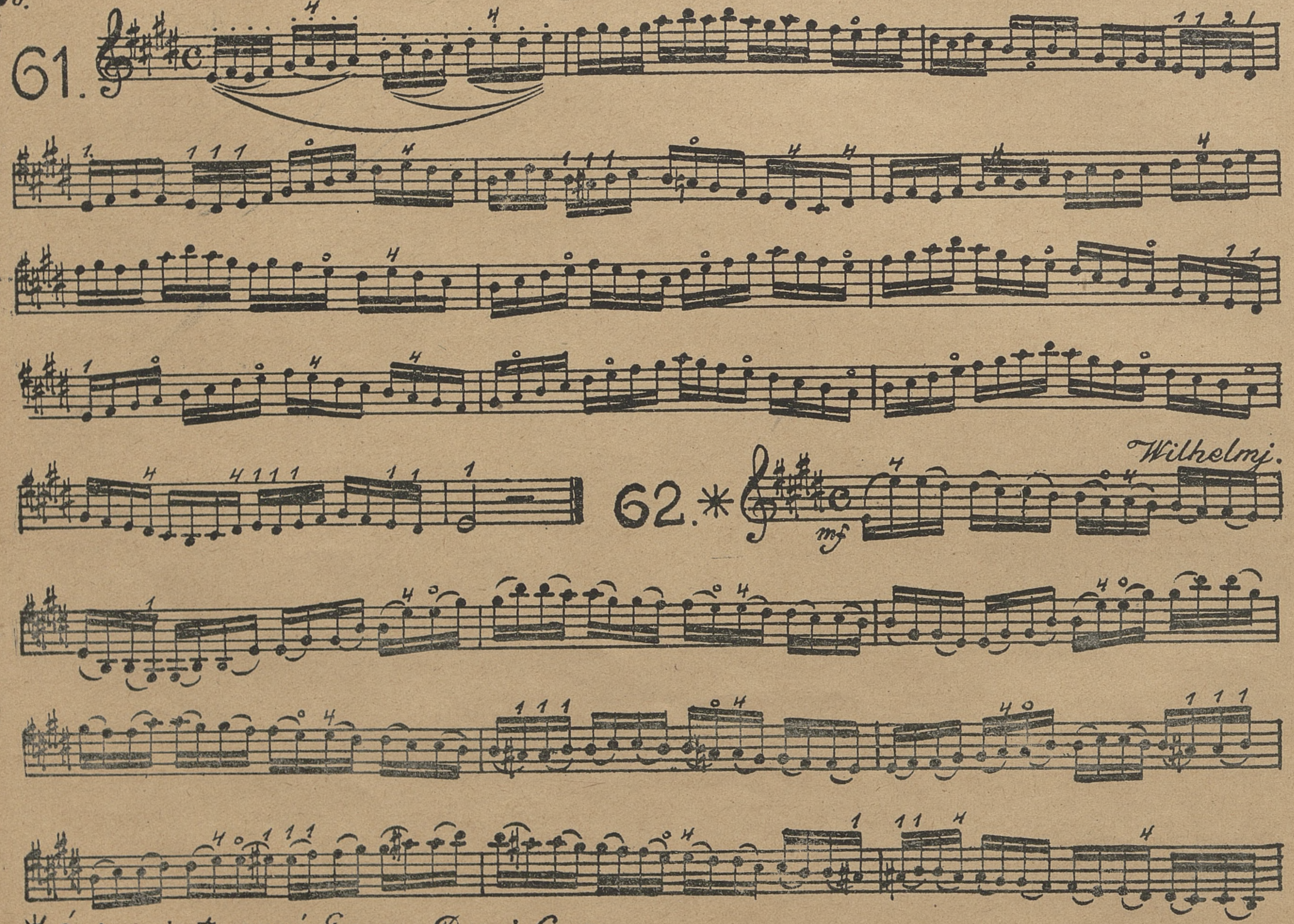
Uwaga. Po opracowaniu powyższych 2 gam całemi nutami i taktaj należy zastosować się do uwag zawartych w zeszycie II: po № 2 przykłady oraz 3 – do 12 włącznie (str. 28, 29 i 30).

Henning.

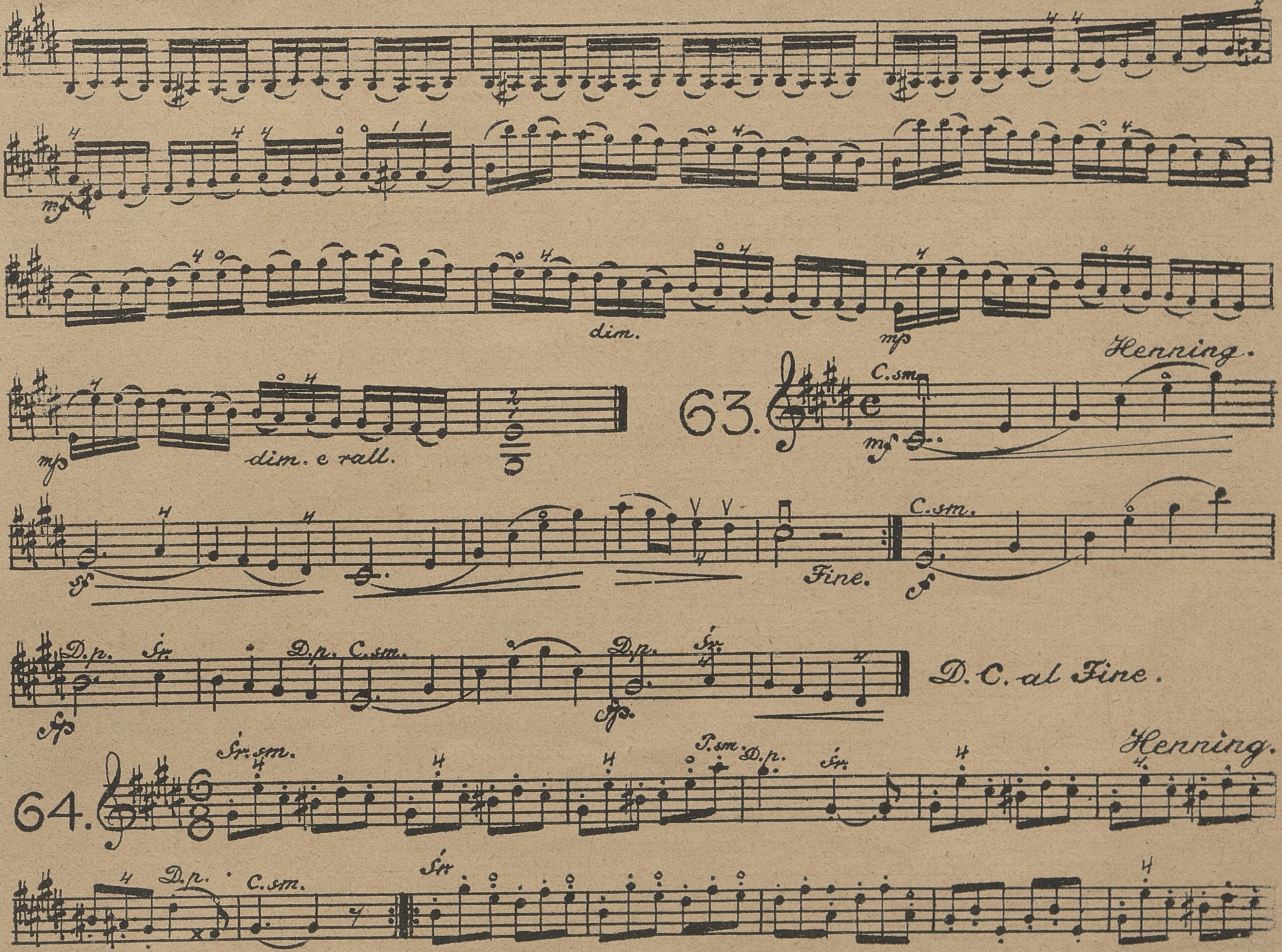
58.

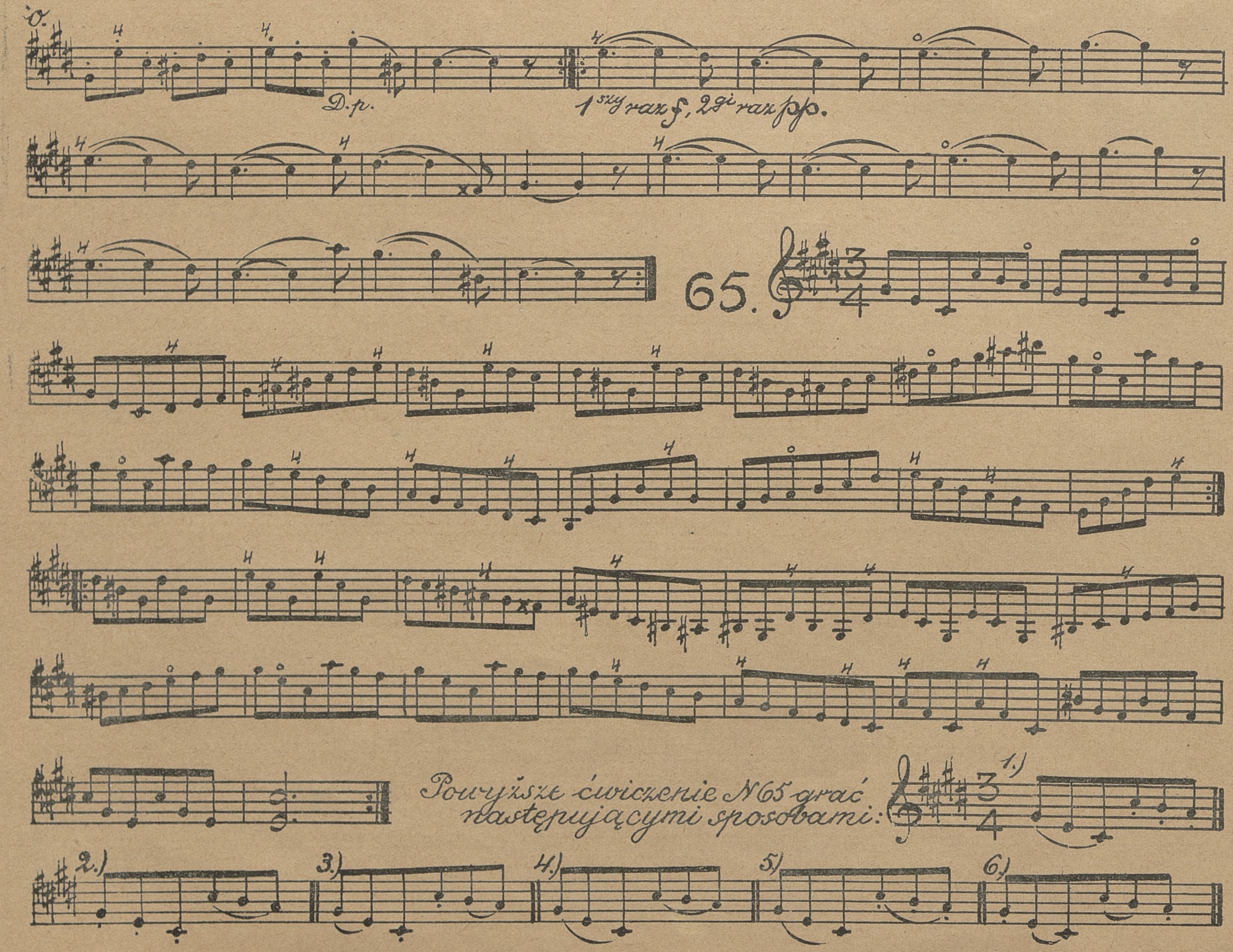

59.
Wichtl.
C.sm.
60.
Henning.
C.sm. G.p. Śr. G.p. H.sm. Śr. D.p.
podobnież.
G.p. C.sm.
G.p. Śr.
Śr. D.p. C.sm. G.p. Śr. G.p. H.sm. Śr. D.p.
podobnież.

*Ćwiczenie to grać: G.p.sm., D.p. i C.sm.

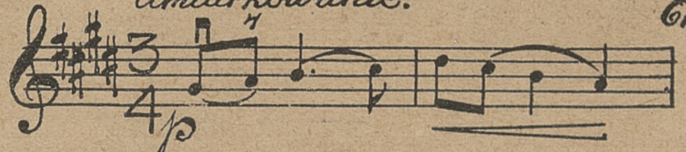
dim.
mp
dim. e rall.
63.
Henning.
C.sm.
Fine.
D.p.
D.C. al Fine.
64.
Henning.
P.sm.

D.p.
1szy raz f, 2gi raz pp.
65.
Powyższe ćwiczenie N65 grać następującymi sposobami:
1.)
2.)
3.)
4.)
5.)
6.)

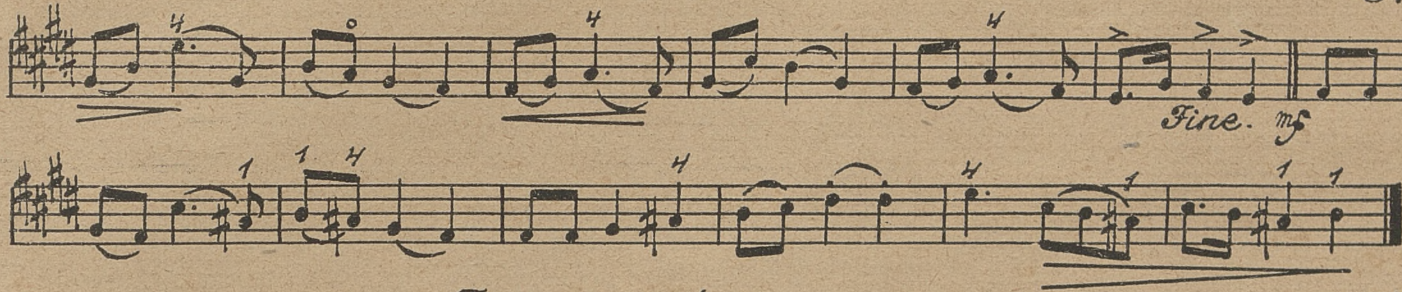
66. Melodje:

W naszej ziemi.

Umiarkowanie.

F. Starczewski.

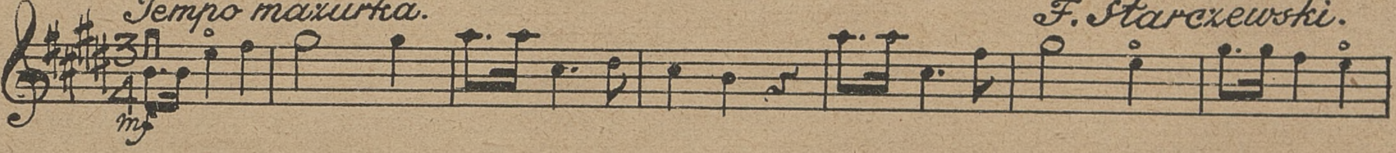

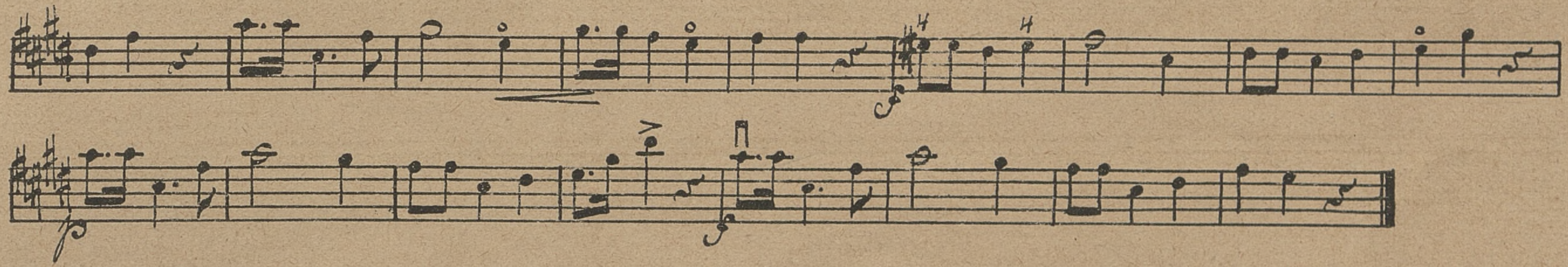

D. C. al Fine.

Mazurek.

Tempo mazurka.

F. Starczewski.

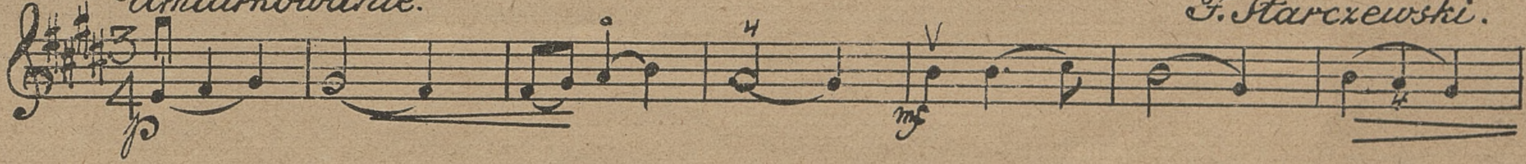

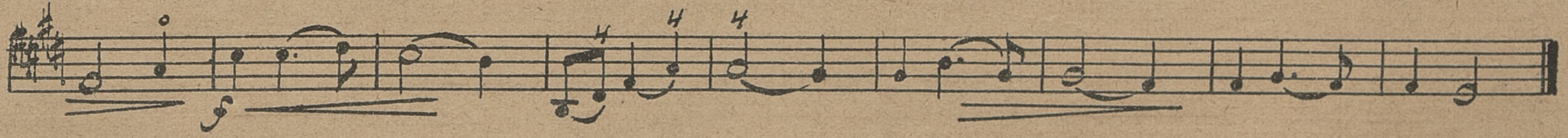

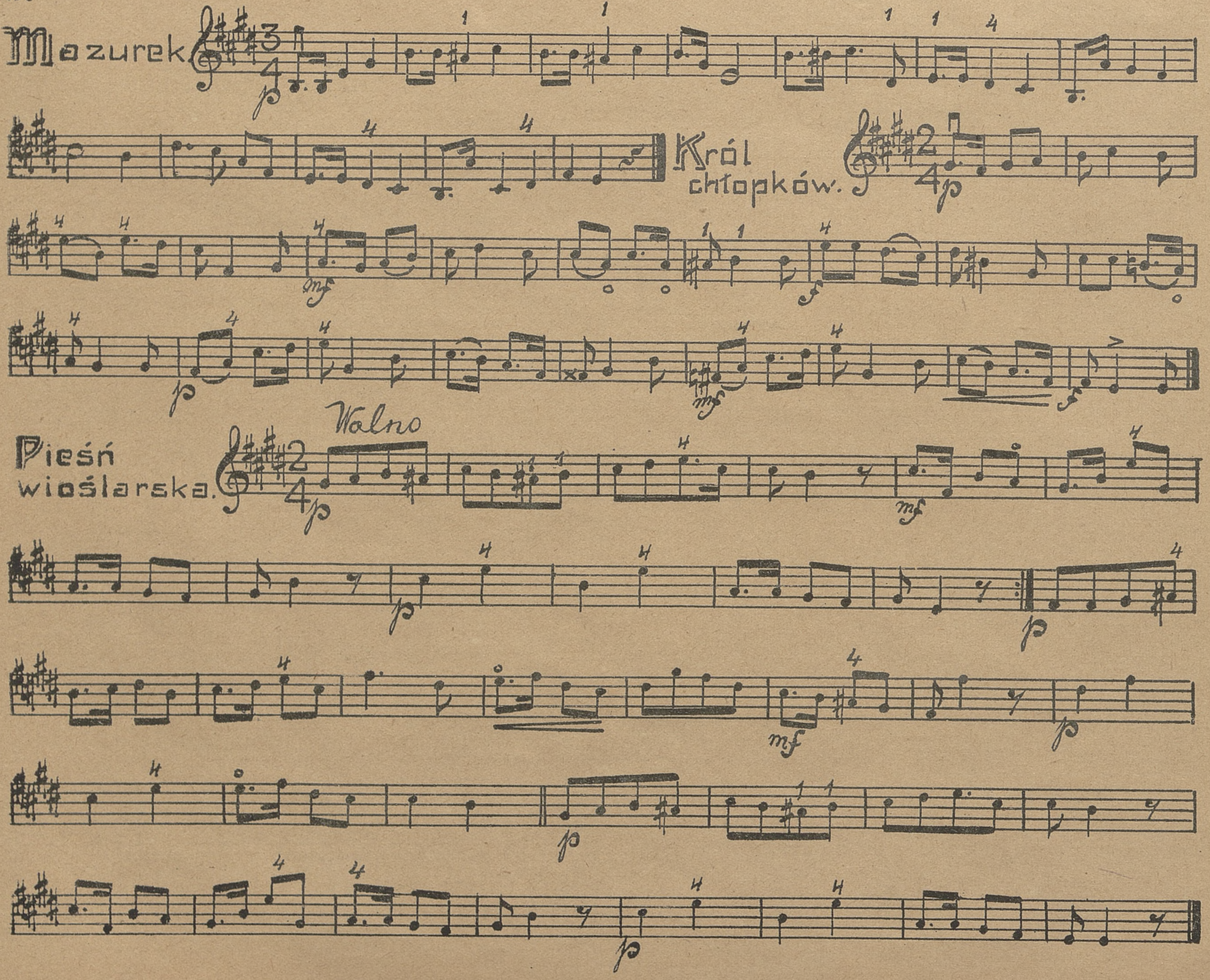
Litwa.

Umiarkowanie.

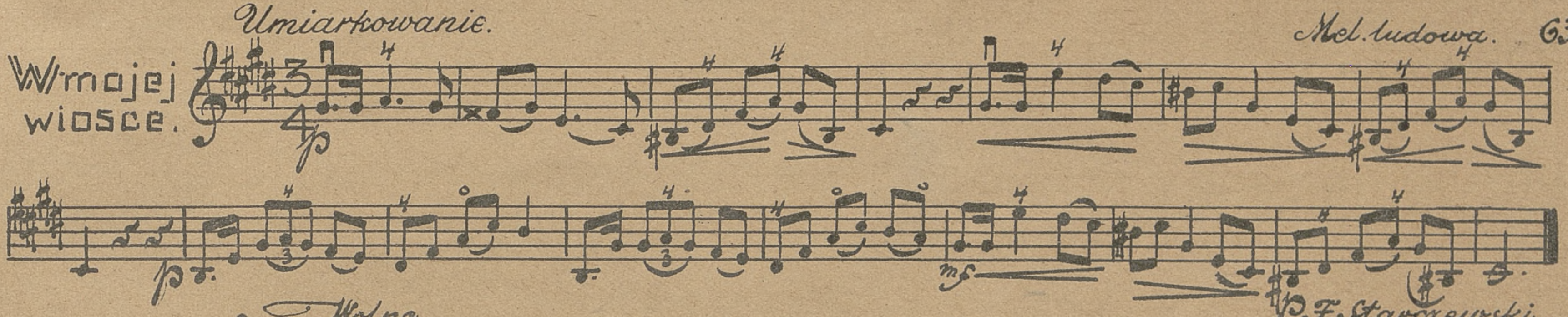
F. Starczewski.
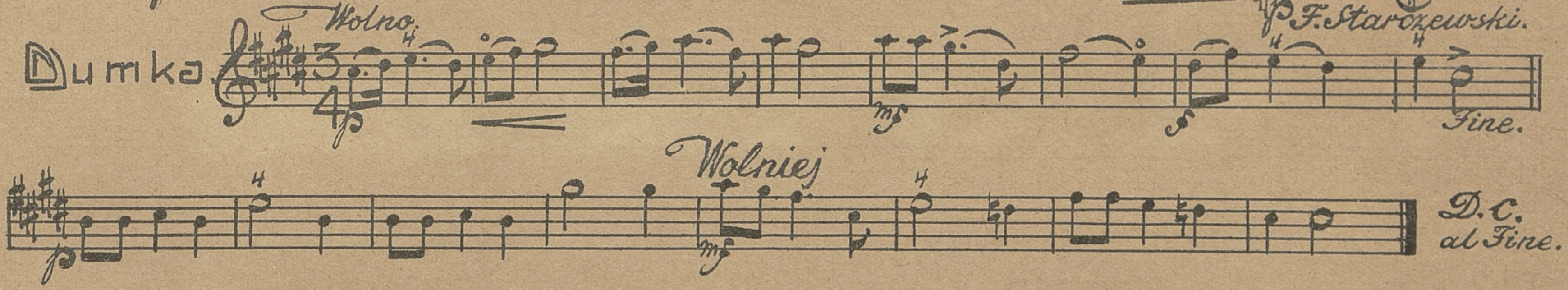

Mazurek
Król chłopków.
Walno
Pieśń wioślarska.

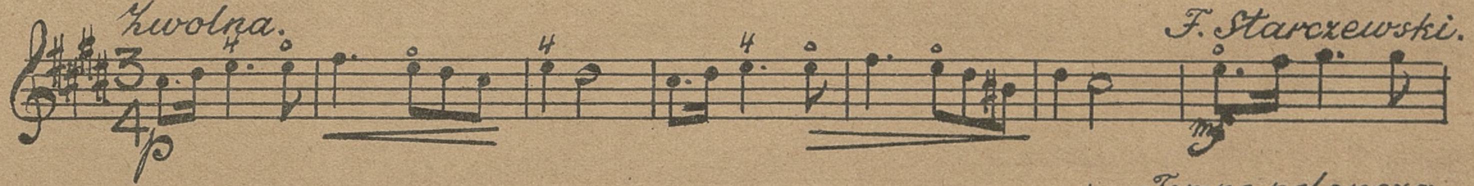
W majej wiosce.
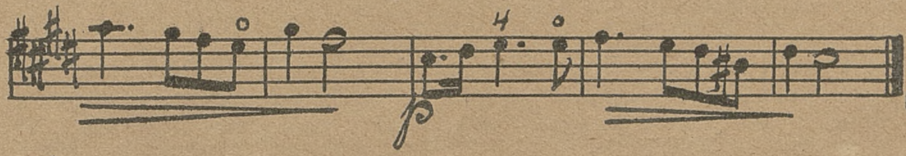

Dumka
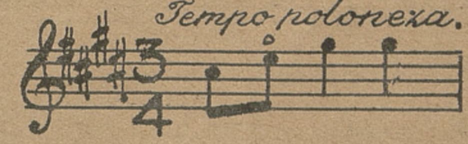

W cudzej stronie.

Kiedy słońce się schowa.
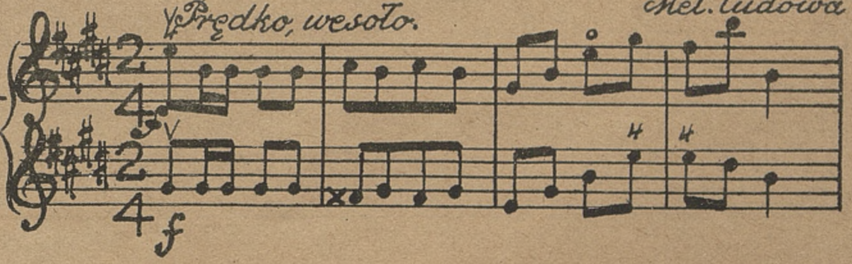

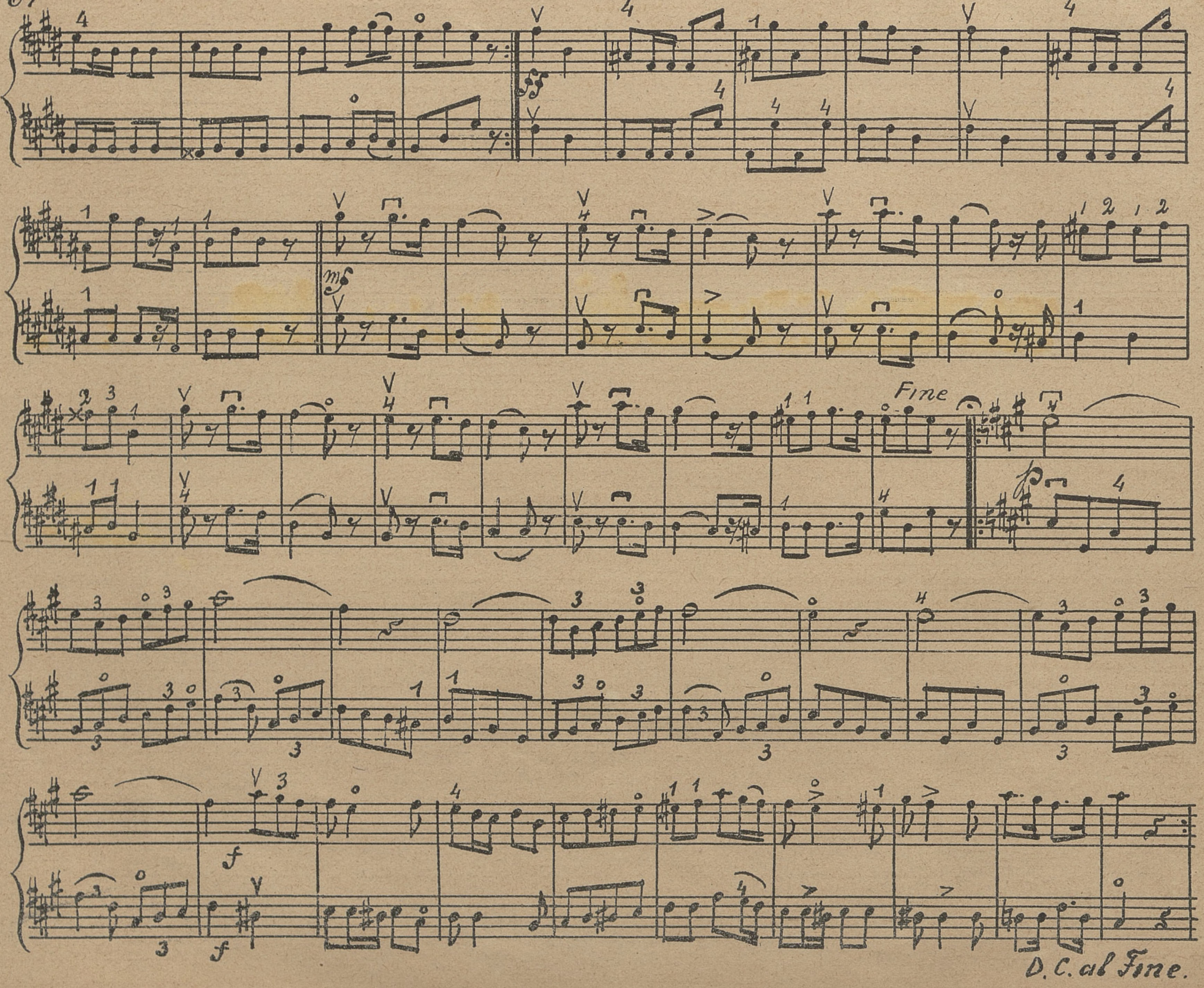

67. Duety.

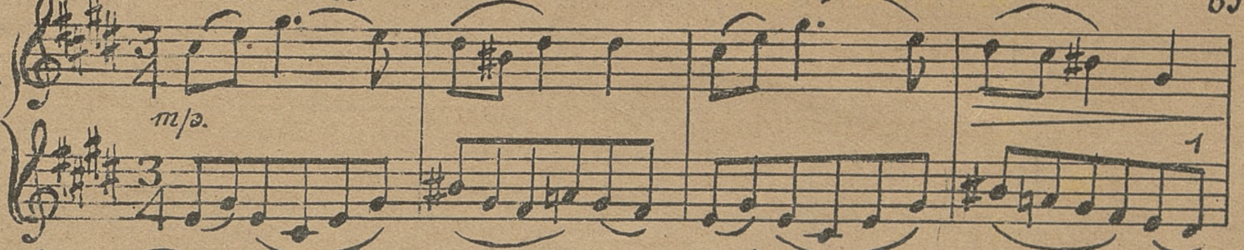
Szwedzki marsz bojowy.
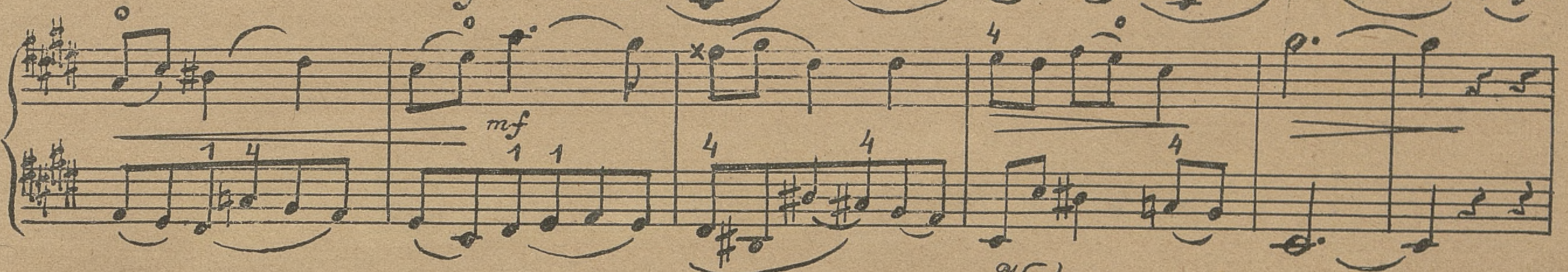

ff
mf
Fine
f
D. C. al Fine.

68. Oj gdybym ja złoto miała.

Zwolna

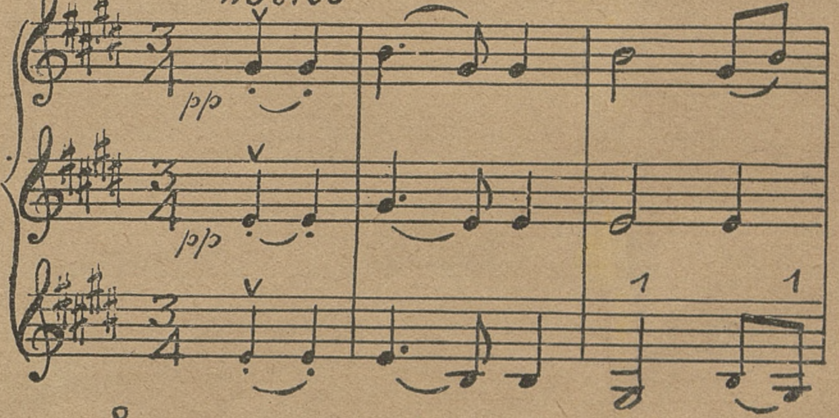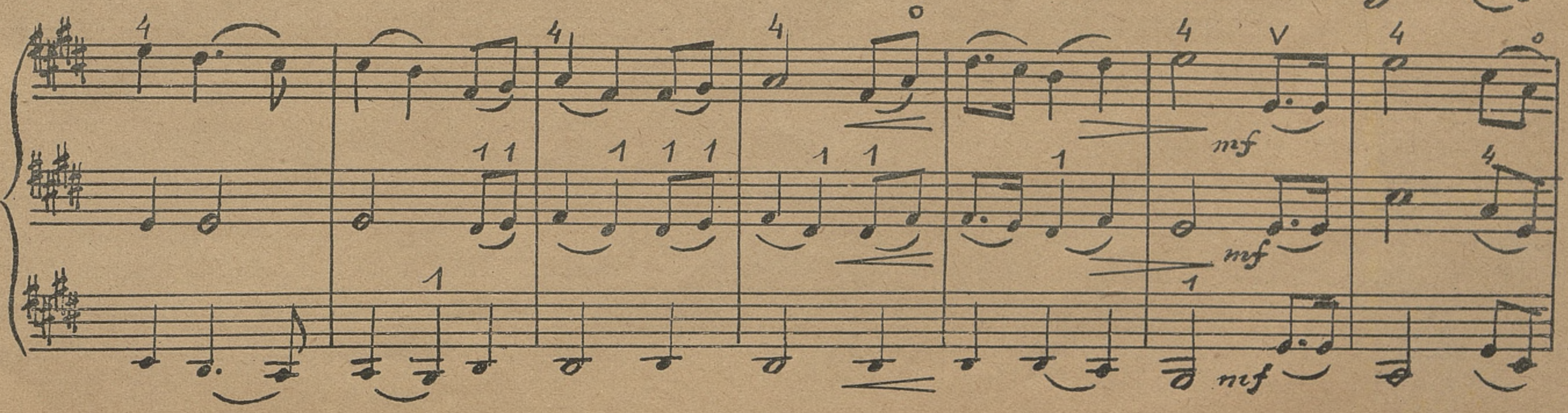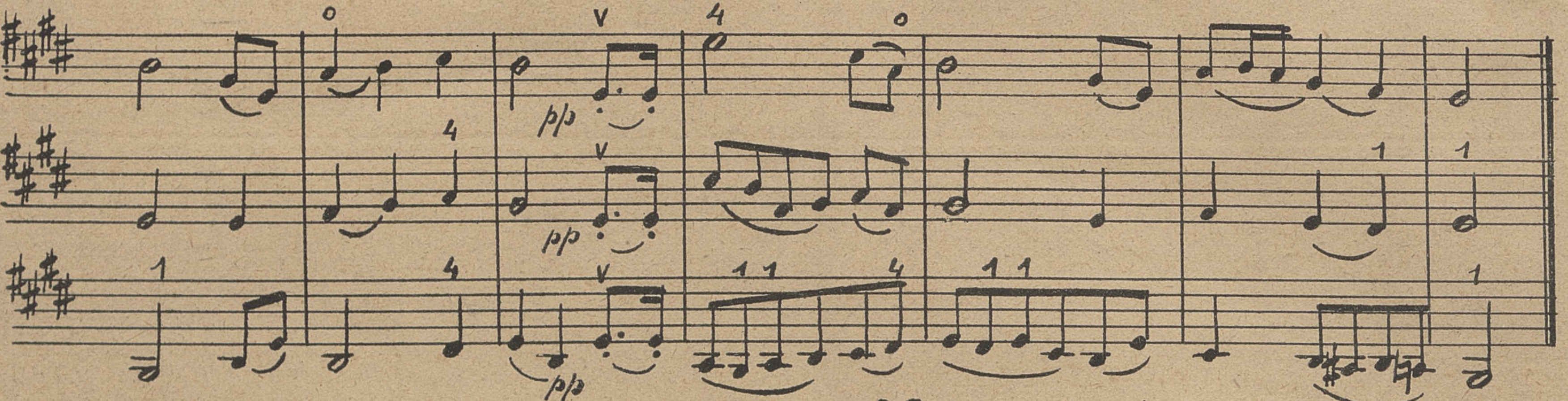

69. Tercety.

Nad kołyską.

Wolno

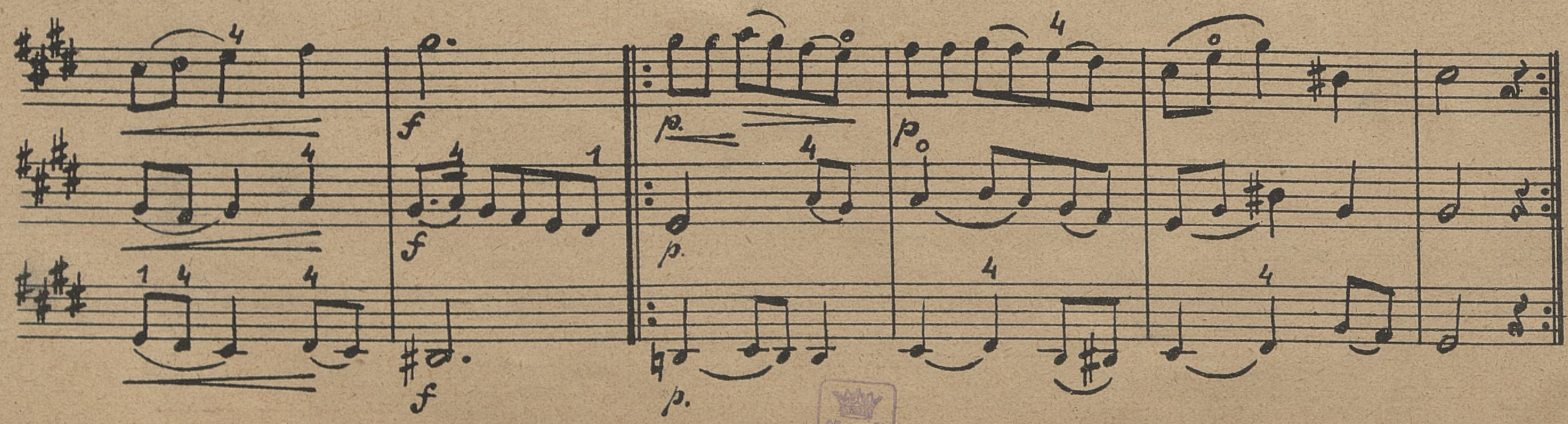
70. O cóżeś się zadumała.

